

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AUTORITETI I KOMUNIKIMEVE ELEKTRONIKE DHE POSTARE
-Këshilli Drejtues-

V E N D I M

Nr.2681, datë 8.06.2016

Për

“Miratimin për këshillim publik të Dokumentit: Analizë e tregjeve me shumicë të aksesit broadband ne Internet dhe Linjave me Qira – Këshillim Publik”

Këshilli Drejtues (KD) i Autoritetit të Komunikimeve Elektronike dhe Postare (AKEP), i përbërë nga:

1. Z. Piro	Xhixho	Kryetar
2. Z. Alban	Karapici	Anëtar
3. Zj. Anila	Denaj	Anëtar
4. Zj. Ketrin	Topçiu	Anëtar
5. Zj. Klarina	Allushi	Anëtar

dhe sekretare Znj.Sara Recic, në mbledhjen e datës 8.06.2016, sipas procedurës së përcaktuar në ligjin nr. 9918 datë 19.05.2008 “Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, dhe Rregullore e Brendshme e AKEP, miratuar me Vendimin Nr.2506, datë 30.10.2014 të Këshillit Drejtues të AKEP, shqyrtoi çështjen me objekt:

“Miratimin për këshillim publik të Dokumentit: Analizë e tregjeve me shumicë të aksesit broadband ne Internet dhe Linjave me Qira – Këshillim Publik”

Dokumentacioni i Grupit të Punës përbëhet nga:

- Projekt vendimi
- Relacioni Shoqërues i projekt vendimit
- Dokumenti: “Analizë e tregjeve me shumicë të aksesit broadband ne Internet dhe Linjave me Qira – Këshillim Publik”

BAZA LIGJORE:

1. Nenet 31 e në vijim i Kreut VI të ligjit nr. 9918, datë 19. 05. 2008 “Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë” i ndryshuar (*ligji nr. 9918*);
2. Rregullore Nr.9 “Për Analizën e Tregut”, miratuar me VKD nr.747, date 17.07.2009, e ndryshuar;

K Ë SH I L L I D R E J T U E S:

Nga shqyrtimi i materialit shkresor, diskutimeve në mbledhje mbi çështjen, si dhe duke iu referuar bazës ligjore të sipërcituar :

V Ë R E N:

1. Dokumentacioni i paraqitur nga Grupi i Punës, përbëhet nga:
  - a) Projekt-vendimi i KD i formatuar dhe arsyetuar sipas përcaktimeve të parashikuara në nenin 106 e në vijim të ligjit nr. 8485;
  - b) Dokumenti “*Analizë e tregjeve me shumicë të aksesit broadband ne Internet dhe Linjave me Qira – Këshillim Publik*”, i cili përmban analizën e tregut për FNT për tregjet perkatese, si dhe detyrimet e propozuara per FNT të gjetur në tregjet e analizuara;
  - c) Relacioni shpjegues për Projektvendimin e KD dhe dokumentin e Analizës së tregut;
2. Dokumenti: “*Analizë e tregjeve me shumicë të aksesit broadband ne Internet dhe Linjave me Qira – Këshillim Publik*”, është një dokument rregullator shumë i rëndësishëm dhe masat rregulluese që do të merren në varësi të gjetjeve për FNT pas procesit të këshillimit publik, kanë një ndikim të rëndësishëm në tregun e komunikimeve elektronike në Shqipëri.

P Ë R K Ë T O A R S Y E:

Referuar bazës ligjore sa mësipër,

V E N D O S:

1. Të miratojë nxjerrjen për këshillim publik të dokumentit “*Analizë e tregjeve me shumicë të aksesit broadband ne Internet dhe Linjave me Qira – Këshillim Publik*”, sipas dokumentit bashkëlidhur;
2. Proçedura e këshillimit publik për dokumentin e analizës së tregut si dhe detyrimeve të propozuara për FNT, të cilat janë pjesë e dokumentit të analizës, të kryhet brenda periudhës 60 ditore, duke filluar ky afat nga data e publikimit.

3. Ky Vendim dhe Dokumenti “Analizë e tregjeve me shumicë të aksesit broadband ne Internet dhe Linjave me Qira – Këshillim Publik”, të publikohen në faqen e internetit www.akep.al.

Ky vendim hyn në fuqi në datën e publikimit të tij.

K R Y E T A R

Piro XHIXHO

ANËTARË:

- 1. Alban KARAPICI**
- 2. Anila DENAJ**
- 3. Ketrin TOPÇIU**
- 4. Klarina ALLUSHI**

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AUTORITETI I KOMUNIKIMEVE ELEKTRONIKE DHE POSTARE

Analizë
e Tregjeve me Shumicë të
Aksesit Broadband në Internet dhe Linjave me Qira

Këshillim Publik

Qershor 2016

(MIRATUAR ME VKD NR.2681, DATE 8.06.2016)

INDEKSI I PERMBAJTJES

I. PERMBLEDHJE	4
II. HYRJJE	11
II.1 ANALIZAT E TREGUT TE AKSESIT BROADBAND DHE LINJAVE ME QIRA 2014	11
II.2 PERCAKTIMI I SIPERMARRESVE ME FUQI TE NDJESHME NE TREG	14
<i>I. Objektivat e Ligjit dhe kuadri rregullator.....</i>	<i>14</i>
<i>II. Procesi i Konsultimit .....</i>	<i>15</i>
<i>III. Bashkepunimi me Autoritetin e Konkurences.....</i>	<i>15</i>
<i>IV. Struktura e Dokumentit .....</i>	<i>15</i>
III. ZHVILLIMET E TREGUT TE AKSESIT BROADBAND.....	17
III.1 TREGU ME PAKICE I AKSESIT BROADBAND NE INTERNET	17
<i>I. Numri i pajtimtareve te telefonise fikse dhe aksesit broadband.....</i>	<i>17</i>
<i>II. Paketat e integruara (Bundles).....</i>	<i>20</i>
<i>III. Teknologjia.....</i>	<i>20</i>
<i>IV. Shpejtesia e aksesit broadband .....</i>	<i>21</i>
<i>V. Tarifimi i sherbimit te aksesit broadband.....</i>	<i>22</i>
<i>VI. Pjeset e tregut.....</i>	<i>23</i>
III.2 INFRASTRUKTURA E RRJETEVE FIKSE DHE LINJAT ME QIRA	25
<i>I. Fibra Optike.....</i>	<i>25</i>
<i>II. Tubacione .....</i>	<i>29</i>
<i>III. Linjat me qira dhe perdorimi i perbashket i infrastruktures pasive .....</i>	<i>31</i>
IV. ANALIZA E TREGJEVE ME SHUMICE TE AKSESIT LOCAL, QENDROR DHE ME CILESI TE LARTE	33
IV.1 PERKUFIZIMI I TREGJEVE ME PAKICE	33
IV.2 PERKUFIZIMI I TREGJEVE ME SHUMICE	42
IV.3 ANALIZA PER FNT NE TREGJET ME SHUMICE	43
V. ANALIZA E TREGUT TE AKSESIT NE INFRASTRUKTURE PASIVE NE NIVEL KOMBETAR 45	
V.1 PERKUFIZIMI I TREGUT	46
V.2 TESTI I 3 KRITEREVE	48
V.3. ANALIZA PER FNT E TREGUT ME SHUMICE TE AKSESIT NE INFRASTRUKTURE PASIVE NE NIVEL KOMBETAR	50
VI. MASAT RREGULLUESE PER FNT	56
ANEKS 1: PYETJE PER KESHILLIM PUBLIK	59

INDEKSI I FIGURAVE DHE TABELAVE

TABELA II.1: TARIFAT MUJORE TE AKSESIT BITSTREAM TE ALBTELECOM.....	12
TABELA II.2: NDRYSHIMI I TREGJET PERKATES TE REKOMANDIMIT 2007 DHE 2014 TE KE.....	13
TABELA II.3: PERSHKRIMI I TREGJEVE ME SHUMICE REKOMANDIMI 2014 KE	13
FIGURA III.1 ECURIA E NUMRIT TË PAJTIMTARËVE TË TELEFONISE FIKSE 2000-2015	17
FIGURA III.2 – NORMA E PENETRIMIT TE TELEFONISE FIKSE.....	18
TABELA III.1 ECURIA E NUMRIT TË PAJTIMTARËVE TË AKESIT BROADBANDI NGA RRJETE FIKSE 2010-2015..	19
FIGURA III.3. ECURIA E PAJTIMATREVE TE TELEFONISE DHE TE AKSESIT BROADBAND NGA RRJETE FIKSE	19
TABELA III. 2: NUMRI I PAJTIMATREVE ME SHËRBIME TË INTEGRUARA TË ALBTELECOM.....	20
FIGURA III.4: LIDHJET BROADBAND FIKS SIPAS TEKNOLOGJISE SHQIPERI V BE 2015	21
FIGURA III.5: SHPERNDARJA E PAJTIMTAREVE ME AKSES BROADBAND FIKS SIPAS SHPEJTESISE 2014-2015 ..	21
FIGURA III.6: KRAHASIMI I TARIFAVE MUJORE TE AKSESIT BROADBAND (STAND ALONE).....	22
FIGURA III.7: KRAHASIMI I TARIFAVE MUJORE TE AKSESIT BROADBAND (TELEFONI DHE INTERNET)	23
FIGURA III.8: KRAHASIMI I TARIFAVE MUJORE TE AKSESIT BROADBAND (TELEFONI, INTERNET DHE TV)...	23
FIGURA III.9 PJESËT E TREGUT SIPAS NUMRIT TË PAJTIMTARËVEME AKSES BROADBAND	24
FIGURA III.10 PJESËT E TREGUT AKSES BROADBAND SHQIPERI DHE BE.....	24
TABELA III.3: FIBRAT OPTIKE NDERURBANE TE OPERATOREVE NE SHQIPERI.....	25
FIGURA III. 11: FIBRA OPTIKE TE GJITHE OPERATORET	27
FIGURA III.12: FIBRAT OPTIKE TE ALBTELECOM DHE ATU	27
FIGURA III.13: FIBRAT OPTIKE NE TIRANE	28
TABELA III.4: TUBACIONE E RRJETEVE FIKSE	29
FIGURA III.14: TUBACIONE TE GJITHE OPERATORET	30
TABELA III.5: LINJAT ME QIRA DHE AKSESI NE INFRASTRUKTURE PASIVE (2014-2015).....	31
TABELA V.1: AKSESI NE INFRASTRUKTURE PASIVE (2014-2015)	51
TABELA V.2: TARIFAT E AKSESIT NE TUBACIONE NE RRJETIN ALBTELECOM	52
TABELA V.3: TARIFAT MUJORE TE AKSESIT NE TUBACIONE NE VENDET BE DHE RAJONIT	52
FIGURA V.1: TARIFAT MINIMALE MUJORE PER AKES NE TUB.....	53
FIGURA V.2: TARIFAT MAKSIMALE MUJORE PER AKES NE TUB.....	53

I. PERMBLEDHJE

Ligji nr.9918, date 19.05.2008 "Per Komunikimet Elektronike ne Republiken e Shqiperise" (i ndryshuar) ketu e me pas Ligji 9918 (i ndryshuar), ne nenin 1 te tij, percakton se: *Qëllimi i ligjit është që nëpërmjet parimit të asnjësisë teknologjike të promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë eficiente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.*

Ky dokument permban rishikimin e perfundimeve te dy dokumnetave te analizes se tregjeve me shumice te aksesit ne broadband si dhe te linjave me qira, te kryera ne vitin 2014, duke marre ne konsiderate ri-perkufizimin e tregjeve perkates nga Komisioni Europian ne rekomandimin e vitit 2014. Tregjet e analizura nga AKEP ne vitin 2014 ishin:

1. Tregu me shumice i aksesit ne infrastrukturen e rrjeteve fizike (perفشire aksesin e ndare te pjesshem ose te plote) nga vendodhje fikse.
2. Tregu me shumice i aksesit broadband (bitstream).
3. Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira.

Per keto 3 tregje, AKEP percaktoi Albtelecom si sipermarres me FNT duke vendosur dhe masat perkatese rregulluese. Ne vijim te percaktimeve te Ligjit 9918 si dhe te Rregullores per Analizen e tregut, AKEP vlereson te arsyeshme ri-perkufizimin e tregjeve perkatese te lidhura me aksesin broadband duke marre ne konsiderate rekomandimin e vitit 2014 te KE. Bazuar ne kete rekomandim te KE si dhe ne kushtet e tregut te komunikimeve elektronike ne Shqiperi, tregjet perkates te analizuar ne kete dokument jane:

1. Tregu me shumice i aksesit ne nivel lokal ne vendndodhje fikse (WLA)
2. Tregu me shumice i aksesit ne nivel qendror per produkte te tregut te pergjithshem (WCA)
3. Tregu me shumice i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse (WHQA);
4. Tregu me shumice i aksesit ne elementet passive te infrastrukturese se rrjeteve ne nivel kombetar

Tregjet e mesiper 1-3 jane pjese e rekomandimit te vitit 2014 te KE (tregjet me nr.3/a, 3/b dhe 4), ndersa tregu nr.4 me siper nuk eshte pjese e kesaj liste. Bazuar ne percaktimet e Rregullores se Analizes se Tregut, per tregun nr.4 me siper AKEP ka bere vleresimin e perkufizimit te tregut perkates si dhe nese ky treg permbush testin e 3 kriterëve si treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante.

Ne baze te percaktimeve te Ligjit 9918, ky dokument nxirret per keshillim publik me palet e interesuara per nje periudhe te 2 mujore nga data e publikimit ne faqen web te AKEP. Ky dokument i nxjerre per keshillim publik permban:

- perkufizimin e tregjeve perkatese te analizuar
- analize e konkurrences ne tregjet perkates dhe vleresimin nese ka operatore me fuqi te ndjeshme ne treg (FNT)
- masat rregulluese te propozuara per sipermarresit e vleresuar me FNT

Ndryshime nga proceset e meparshme te analizave te tregut

Ne lidhje me masen rregulluese te kontrollit te tarifave te sipermarresve te propozuar per status me FNT, AKEP do te zhvilloje nje proces te vecante keshillimi publik, ne perputhje me

percaktimet e nenit 57 e ne vijim te Ligjit 9918, per te percaktuar metoden e kontrollit te tarifave te sipermarresve me FNT ne keto tregje perkates. Ky proces keshimi publik per rregullimin e tarifave te sipermarrsin/sipermarresit me FNT zakonsiht eshte kryer ne te njeten kohe me keshillimin per dokumentin e analizes se tregut dhe masve rregulluese per FNT. Megjithate, AKEP edhe me pare ka kryer procese te vecanta keshillimi publik ne lidhje me specifikime te masave rregullatore si rregullimi i tarifave, orientimi ne kosto etj., te cilat nuk kane prekur perfundimet e analizave te tregut dhe masat rregulluese, por vetem metoda/specifikime te masave rregulluese.

Analiza e tregjeve perkates sipas perkufizimeve te reja (rekomandimi i KE 2014) kryhet per here te pare ne Shqiperi. Megjithate keto tregje jane te ngjashme me tregjet e analizuara ne vitet 2011 dhe 2014 nga AKEP, dhe lexuesi mund t'i referohet edhe Analizave te tregut te Shkurt 2014 per detaje me te hollleshme teknike. AKEP ka zgjedhur kete menyre thjeshtimi nga aspektet teknike te detajuara te dokumentit, me qellim fokusimin e lexuesit ne elementet me te rendesishem te rregullimit ex-ante te propozuar nga AKEP per stimulimin e sherbimeve te aksesit broadband ne Internet ne Shqiperi.

Tregu me pakice i aksesit broadband ne Shqiperi

Aksesi broadband ne Internet mund te sigurohet nga rrjete fikse dhe rrjete celulare. Te dy keto segmente kane pasur rritje te kenaqshme ne vitet e fundit. Tregu me pakice i aksesit broadband nga rrjete fikse ka pasur rritje te qendrueshme vjetore me 14-17% qe prej vitit 2010. Numri i pajtimtarëve me akses broadband fiks në fund të vitit 2015 arriti në rreth 243 mijë, që përbën një rritje me rreth 17% në krahasim me vitin 2014. Albtelecom dhe tre operatorët kryesorë alternativë patën rritje të numrit të pajtimtarëve me 5-18%. Për sa i përket pjesëve te tregut gjatë vitit 2015 nuk pati ndryshime të ndjeshme dhe Albtelecom vazhdon të zotërojë vetëm 40% pjesë tregu të numrit të pajtimtarëve me akses broadband.

Gjatë vitit 2015, numri i pajtimtarëve me shërbime të integruara në shporta triple play (Telefoni, Internet dhe TV), u rrit rreth tre herë në krahasim me vitin 2014. Albtelecom pati rritjen më të madhe të këtyre pajtimtarëve (me rreth 4 herë). Në fund të vitit 2015, 63% e pajtimtarëve me akses broadband të Albtelecom ishin pajtimtarë të shportave trefishe (Telefoni, Internet dhe IPTV). Te dhenat dhe ecuria e tregut tregojne se konkurrenca e operatoreve eshte e fokusuar ne paketat e integruara me 2 ose 3 sherbime, dhe IPTV eshte nje faktor nxites i rendesishem per rritjen e aksesit broadband fiks. Tarifat e paketave te integruara (bundles), te axhustuara sipas fuqise blerese (PPP Shqiperi dhe BE), jane te krahasueshme me tarifat mesatare te vendeve te BE.

Aksesi broadband nga rrjetet celulare nepermjet rrjeteve 3G/4G ka pasur rritje te konsiderueshme me fillimin e ofrimit te sherbimeve 3G ne 2010 dhe sidomos me 4G ne 2015. Numri i perdoruesve aktivë (përdorim ne 3 muajt e fundit) të shërbimeve me akses broadband nga rrjetet celulare 3G/4G në vitin 2015 ishte rreth 1.4 milion apo 43% më shumë se në vitin 2014. Rritja e ndjeshme e përdorimit të aksesit broadband nga rrjetet 3G/4G është vënë re sidomos në tremujorin e tretë 2015, që përkon me fillimin e ofrimit të shërbimeve në rrjetet 4G. Rritja e përdorimit të aksesit broadband nga rrjetet celulare 3G/4G në vitet e fundit vihat re dhe në rritjen e volumit të të dhënave të transmetuara në rrjetet celulare. Në vitin 2014 rritja vjetore e trafikut të të dhënave në rrjetet celulare ishte 148%, dhe kjo tendencë vazhdoi edhe në vitin 2015 ku rritja vjetore ishte 100%.

Megjithë zhvillimet pozitive të aksesit broadband fikse ndër vite (ritje e numrit të pajtimtareve, zonave të mbulimit të Operatoreve Alternative (OA), zhvillimeve në NGA/NGN, reduktimit të tarifave, rritjes së shpejtësisë së aksesit etj), norma e penetrimit të pajtimtarëve me akses broadband fikse për popullsinë dhe për familjet në fund të vitit 2015 ishte 9% dhe 33% përkatësisht, që janë shumë më të ulëta se në vendet e BE dhe rajonit. Ky nivel penetrimi i ulët është i lidhur dhe me shkaqet historike, si niveli i ulët historik të mbulimit me rrjetet telefonike fikse, përfshirë dhe rritjen e madhe të shërbimeve celulare dhe efektin zëvendësues të tyre.

Nderkohe në segmentin e aksesit broadband nga rrjetet celulare, Shqipëria megjithatë kishte vonese në fillimin e ofrimit të shërbimeve 3G/4G (dhe brezi 800 MHz nuk është ende në dispozicion të operatoreve celulare për 4G), hendeku i përdorimit të këtyre shërbimeve në Shqipëri krahasuar me nivelin mesatar të BE është ngushtuar ndjeshëm në vitin 2015.

Bazuar në kushtet lokale të zhvillimit të konkurrencës në shërbimet e aksesit broadband në Internet (rrjetet fikse dhe celulare), si dhe për arritjen e objektivave të Ligjit 9918 dhe Strategjisë Dixhitale të Shqipërisë, AKEP vlerëson se stimulimi i përdorimit të shërbimeve të aksesit broadband me pakicë nga konsumatorët dhe bizneset është i nevojshëm dhe mund të realizohet, përveç stimulimit në anën e kërkesës (e-governancë etj), edhe nëpërmjet masave rregulluese ex-ante në nivel më shumë, të cilat adresojnë problemet më të cilat ndeshen operatorët e komunikimeve elektronike në ofrimin e këtij shërbimi për përdoruesit fundorë nga rrjetet fikse dhe celulare. Adresimi i problemeve/dështimeve të tregut do të mundësojë një rritje më të madhe të konkurrencës midis operatoreve në tregun me pakicë dhe përfitimeve të përdoruesve fundorë nga këto shërbime.

Analiza e tregjeve me shumicë të aksesit në të dhëna dhe shërbimet e lidhura me to nga vendndodhje fikse

AKEP, bazuar në rekomandimin e vitit 2014 të KE për tregjet perkates, në Rregulloren e Analizës së tregut, si dhe në kushtet e tregut në Shqipëri, ka vlerësuar si të arsyeshme që të analizojë në një dokument të vetëm, tregjet me shumicë të inputeve që kanë lidhje me tregun me pakicë të aksesit broadband në Internet, duke e fokusuar edhe në elementet pasive të infrastrukturës së rrjeteve të komunikimeve elektronike, si tubacione dhe fiber e pandricuar (dark fiber).

1. Tregu me shumicë i aksesit në nivel lokal në vendndodhje fikse (WLA)

Ky treg është i ngjashëm me tregun e aksesit fizik në infrastrukture të rrjetit fikse për LLU, por duke përfshirë dhe akses virtual kur LLU nuk është e mundur.

Për aksesin në infrastrukturën fizike (LLU) si shërbime me shumicë, disa nga çështjet kryesore që lidhen me perkufizimin e produkteve/shërbimeve që bëjnë pjesë në këtë treg perkates, janë:

- Ndërtimi i rrjetit lokal të aksesit nga operatori në vend të përdorimit të aksesit të hapur në rrjetin incumbent (LLU);
- Akses LLU v Bitstream
- Vetfurnizimi;

Ne lidhje me perkufizimin e tregut, AKEP arrin ne perfundimin se:

- Ky treg perkates (WLA) perfshin te gjitha sherbimet/produket fizike dhe virtuale te cilat mundesohen nga aksesit ne nivel lokal (shared + full LLU, tubacione ne zona urbane etj), produkte dhe sherbime te cilat mundesojne perfituesin e aksesit te ofroje sherbime broadband perdoruesve te tregut masiv dhe me nivel te larte kontrolli ne QoS;
- Dimensioni gjeografik i tregut eshte kombetar, pavaresisht se ka variacion te madh et konkurrences/prezences me rrjete lokale te aksesit midis zonave te ndryshme gjeografike (qytete kryesore si Tirana v qytete te vogla)

Ne lidhje me aksesin e hapur ne qarkun lokal (LLU), AKEP ka percaktuar Albtelcom si operator me FNT duke vendosur detyrime per LLU qe ne vitin 2011, perfshire edhe detyrime per dhenie aksesit per LLU ne rrjetin NGA. Megjithate prezencen e masave rregullatore perkatese, rregullimin e cmimeve te aksesit, publikimi i ofertes refence RUO, etj., per produktet e LLU rezulton se nuk ka pasur interes nga operatoret. Nje nder arsyt kryesore te mungeses se interesit per LLU, vleresohet se eshte zoterimi nga operatoret alternative i rrjeteve te tyre te lokale aksesit, praktike qe eshte shume pak e ndeshur ne vendet e tjera per shkak te kostove te larta te ndertimit te ketij rrjeti.

Megjithese LLU nuk ka dhene rezultate ne keto 4-5 vite, AKEP vlereson qe me ri-perkufizimin e ketij tregu (qe tashme perfshin edhe aksesin virtual), si dhe me objektivin e normalizimit te ndertimit te rrjeteve lokale (reduktimin e kostove qe vjen nga shume rrjete paralele te aksesit lokal sidomos ne last mile) te percaktoje **Albtelcom si operator me FNT ne tregun me shumice te aksesit ne nivel lokal (WLA).**

Detyrimet e propozuara per FNT te Albtelcom ne WLA:

- Mos-diskriminim
- Transparence
- Akses per LLU ne nivel MSAN (detyrimet e Analizes 2014),
- Akses ne infrastrukturen fizike (tubacione/shtylla per lidhje te POI me MSAN per te lidhur klientet broadband)
- Kontroll/rregullim i tarifave te LLU/aksesi ne tubacione
- Vektorizimi per VDSL (nese eshte e aplikueshme)

Detyrimet e propozuara nga AKEP per Albtelcom ne kete treg (WLA) perbejne lehtesim nga detyrimet aktuale/te meparshme pasi nuk perfshijne detyrime per ndarjen e llogarive (AS/CA), si dhe perditesimi i RUO do te kryhet ne rast te shfaqjes se interesit real nga operatoret e tjere per akses virtual ne nivel lokal.

2. Tregu me shumice i aksesit ne nivel qendror per produkte te tregut te pergjithshem (WCA)

Ne lidhje me perkufizimin e tregut, arrihet ne perfundimin se ky treg perfshin:

- Te gjitha sherbimet/produket fizike dhe virtuale si aksesit bitstream, te cilat i mundesojne perfituesit te aksesit te ofroje sherbime broadband perdoruesve ne zona te ndryshme/te medha gjeografike per tregun masiv te aksesit broadband me pakice, te cilat nuk mundesohen nga aksesit ne nivel lokal.
- Dimensioni gjeografik i tregut eshte kombetar;

Nga analiza per kete treg, AKEP vlereson se Albtelcom permbush kriteret per FNT ne kete treg.

Detyrimet e propozuara per Albtelcom:

- Mos-diskriminim
- Transparence te tarifave dhe sherbimeve (publikim i tyre)
- Detyrime per akses bitstream (vazhdim i detyrimeve te analizes 2014)
Albtelecom duhet te jape akses bitstream ne minimumi 12 pika ne rajonet kryesore te Shqiperise, sipas adresave aktuale te Pikave te Interkoneksionit (POI) te perfshira ne RIO/RUO
- Detyrime per akses ne tubacione/fiber optike ne nivel urban
- Kontroll/rregullim i tarifave te aksesit bitstream dhe ne tubacione

3. Tregu me shumice i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse

Tregu me pakice per sherbime me cilesi te larte perfshin produkte/sherbime qe jane te projektura per nevojat specifike te klienteve individuale duke perfshire nivele te larta te QoS, disponibilitet te larte, shpejtesi te larta download dhe upload, nivel te ulet te konfliktit (contention) ne transmetimin e te dhenave, etj. Keto jane sherbime qe kerkohen nga biznese te medha dhe qe kerkojne edhe lidhjen midis pikave te ndryshme te prezences se biznesit, dhe qe zakonisht ofrohen nepermjet linjave me qira apo lidhjeve broadband (LLU, ethernet etj). Ne kete treg me pakice perfshihen edhe institucionet publike me prezence ne shume qytete/fshatra qe kane nevojte per lidhje te ketyre pikave te prezences, kerkese e cila pritet te rritet me rritjen e dixhitalizmit te sherbimeve dhe games dhe cilesise se sherbimeve e-government.

Tregu i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse eshte i lidhur me ofrimin e konektivitetit te bizneseve te mesme/te medha per akses broadband dhe sherbime te tjera te dhenash. Ne nivel me shumice ne rekomandimet e meparshme te KE, ky treg eshte perkufizuar si tregu i segmenteve terminuese te linjave me qira, nepermjet te cilave operatore te ndryshem kane mundesine te ofrojne sherbime me cilesi te larte bizneseve, pasi linjat me qira sigurojne bivele te larta QoS, bandwidth simetrik dhe te dedikuar.

Nga analiza e kryer, AKEP gjykon se Albtelecom permbush kriteret per FNT.

Detyrimet e propozuara per Albtelecom:

- Mos-diskriminim
- Transparence te tarifave dhe sherbimeve (publikim i tyre)
- Detyrime per akses per linjat me qira (vazhdim i detyrimeve te analizes 2014)
- Detyrime per akses ne linja me qira ne nivel kombetar/lidhje nderurbane dhe local (segmented terminuese)
- Kontroll/rregullim i tarifave te aksesit ne tubacione/linja me qira

4. Tregu me shumice i aksesit ne infrastrukture pasive ne nivel kombetar

AKEP ne kete dokument analize, pervec rregullimit te aksesit ne tubacionet e Albtelecom ne rrjetin lokal (pjese e detyrimeve te WLA), propozon rregullimin ex-ante te aksesit ne infrastrukture pasive ne nivel kombetar: tubacione dhe fiber optike e pandricuar ne akset e rrugeve kombetare (lidhjet nder-urbane).

Rregullimi i aksesit ne elementet pasive te rrjeteve (tuba, shtylla, dark fibre etj) ka marre nje rendesi te vecante edhe ne nivel komunitar te BE, pasi ky akses mundeson zgjidhje per akses broadband me shpejtesi te larte dhe ne reduktim te kostove ketij sherbimi. KE ne Direktiven vitit 2014 (Directive 2014/61/EU), e njohur si Direktiva e reduktimit te kostove broadband,

ka rekomanduar madje perdorimin e infrastruktures se rrjeteve te tjera te utiliteteve si energji elektrike, uje etj, per zhvillimin e rrjeteve broadband.

Ne Shqiperi rregullimi i aksesit ne infrastrukturen pasive rezulton te jete i nevojshem nder te tjera per shkaqet e meposhteme:

- shume operatore alternative fiks kane ndertuar rrjetet e tyre me prezence lokale dhe disa prej operatoreve me te medhenj alternative kane filluar te zgjerojne zonat e mbulimit me rrjet lokal ne disa qytete kryesore, dhe aksesit ne tubacione/dark fiber mundeson lidhje te pjesev et ndryshem te rrjeteve dhe fleksibilitet ne konfigurimet e rrjetit.
- zhvillimi i rrjeteve 3G/4G ka cuar ne rritje shume te madhe te trafikut te te dhenave ne rrjetet celulare (148% dhe 100% ne vit ne dy vitet e fundit) duke rritur kerkesen e operatoreve celulare per menaxhim te trafikut ne backhaul
- ne nivel kombetar vetem Altelecom dhe ATU kane rrjet me tubacione/dark fiber dhe nivel te ulet perdorimi nga palet e treta.

Per produktet/sherbimet e zevendesueshme AKEP vlereson se tregu perkates me shumice perfshin vetem aksesin ne infrastrukturen pasive ne nivel kombetar, pra lidhjet midis qyteteve, ndersa infrastruktura pasive ne zonat urbane (lokale) eshte pjese e tregut WLA. Aksesit ne infrastrukture pasive krijon me shume fleksibilitet se aksesit ne infrastrukture aktive (linjat me qira) per zgjidhje backhaul per operatoret celulare dhe fiks. Ky treg perfshin aksesin ne tubacione (perfshire pusetat si pjese e ketij rrjeti) dhe aksesin ne fibra optike te pandricuara (dark fiber).

Per shkak se tregu perkates me shumice i aksesit ne infrastrukture pasive ne nivel kombetar nuk eshte as pjese e listes se tregjeve perkates te Rregullores se Analizes se Tregut dhe as pjese e Rekomandimit te vitit 2014 te KE per tregjet perkates, AKEP ka kryer testin e 3 kritereve, nese ky treg eshte i justifikuar per nderhyrje ex-ante. Vleresimi i AKEP eshte se ky treg ploteson te tre kriteret per te qene i justifikuar per nderhyrje ex-ante (*pengesa te larta ligjore (leje) dhe ekonomike, vetem 2 ofrues aktuale ne nivel kombetar etj*).

Nga analiza per FNT AKEP vlereson se **Altelecom dhe ATU plotesojne kushtet per dominance te bashkuar** ne kete treg:

- Altelecom dhe ATU jane dy ofruesit e vetem te tubacioneve dhe fibrave optike ne nivel kombetar;
- Perdorimi i tubacioneve eshte shume i ulet ne raport me gjatesine e tubacioneve ne dispozicion per tu ofruar.
- Operatoret kane kapacitetet te lira: ATU ka 750 km te shtruar me 4 tuba 40 mm, te cilat mund te perdoren per mijera km fiber optike.
- Tarifate e aplikuara nga ATU nuk jane te publikuar, ndersa tarifate e aplikuara nga Altelecom rezultojne te jene shume me te larta se mesatarja e vendeve te rajonit

Masat rregulluese te propozuara per ATU dhe Altelecom per aksesin ne tubacione/fiber optike ne nivel kombetar:

- Mos-diskriminim
- Transparence te tarifave dhe sherbimeve (publikim i tyre)
- Dhenie aksesit ne Tubacione dhe Fiber optike ne nivel kombetar/lidhje nder-urbane.
- Kontroll/rregullim i tarifave te aksesit ne tubacione/fiber optike

Nder detyrimet e vendosur perfshihet edhe rregullimi i tarifave te aksesit ne kete infrastrukture pasive, per shkak te tarifave te larta te aplikuara aktualisht, faktori i cili mund te jete edhe shkak kryesor i perdorimit shume te ulet te tubacioneve. Te dy operatoret duhet te japin akses ne infrastrukturen pasive te tyre dhe cdo mos-marveshje midis operatorit perfitues dhe dhenes per aksesin (perfshire tarifate) eshte objekt i zgjidhjes se tyre nga AKEP

sipas percaktimeve te Ligjit 9918 dhe Rregullores se Perdorimit te Perbashket te Infrastruktures Pasive (Rregullore Nr.35, Datë 10.07.2015). Keto detyrime aplikohen edhe per ATU, pavaresisht percaktimeve te lejes se dhene nga Ministria e Transportit dhe Puneve Publike ne vitin 2010.

Rregullimi ex-ante i ketij tregu vleresohet se do te sjelle perfitime:

- per operatoret alternative te rrjeteve fikse per te rritur prezencen e rrjeteve te tyre duke lidhur pjese te rrjeteve te tyre ne zona gjeografike te ndryshme, perfshire ne zona te largeta.
- per operatoret e rrjeteve celulare ne menaxhimin e trafikut te te dhenave, te cilat kane rritje shume te madhe ne vitet e fundit me 3G/4G dhe kjo tendence pritet te vazhdoje edhe ne vitet e ardhme

AKEP vlereson se keto masa rregulluese ex-ante do krijojne nje ambient me te favorshem per investime ne rrjetet celulare dhe fikse, duke rritur stimujt per investime edhe ne zona te largeta, dhe permiresimin e sherbimeve te aksesit broadband per perdoruesit fundore, familjare dhe biznes.

Ne vemendje te paleve te interesuara

AKEP nepermjet publikimit te ketij dokumenti per keshillim publik, njofton nder te tjera palet e interesuar se:

- i. Ky dokument nxirret ne keshillim publik ne lidhje me perfundimet e AKEP per perkufizimin e tregjeve, FNT dhe masat rregulluese te propozuara per FNT. Ne lidhje me metoden e kontrollit te tarifave te produkteve/sherbimeve te sipermarresve te propozuar per status me FNT, AKEP do te zhvilloje nje proces te vecante keshillimi publik, ne perputhje me percaktimet e nenit 57 e ne vijim te Ligjit 9918, i cili do te koordinohet me keshillimin publik te ketij dokumenti.
- ii. Vleresimet e AKEP per tregjet perkates dhe statusin me FNT jane bazuar ne te dhenat periodike te depozituara nga operatoret. Megjathate gjate periudhes se keshillimit publik do te mblidhen te dhena shtese per tregjet e analizuar per te arritur ne perfundime sa me objektive te analizes se tregut. Per kete arsye kerkohet bashkepunimi i paleve te interesuar ne dhenie informacioni shtese, perfshire ate konfidencial (i cili ruhet nga AKEP sipas legjislacionit ne fuqi per keto te dhena), pasi ne rast te kundert AKEP do te perdore mekanizmat ligjore te denimit te shkeljeve per mosdhenie informacioni nga sipermarresit e komunikimeve elektronike sipas ligjit 9918.
- iii. AKEP do te organizoje tryeza/takime me operatoret kryesore ne treg per perfundimet paraprake te ketij dokumenti dhe sugjerime nga operatoret per produktet/sherbimet e analizuara ne kete dokument;
- iv. AKEP vlereson si te nevojshme rregullimin ex-nate te aksesit ne infratsrukturen pasive te tubacioneve dhe fibres optike te pandricuar, ne nivel lokal dhe kombetar. AKEP ka bere nje ndarje ne kete dokument duke nxjerre si treg me vehte, aksesin ne tubacione/dark fiber ne nivel kombetar, por ekziston mundesia qe kjo te perfshihet ne tregun e aksesit qendror (WCA), sikunder tubacionet ne nivel lokal qe jane pjese e tregut WLA.

II. HYRJE

II.1 Analizat e tregut te aksesit broadband dhe linjave me qira 2014

Në analizat pararendëse te vitit 2014, AKEP identifikoi dhe analizoi tre tregje të dyshuar për ndërhyrje ex ante në lidhje me shërbimin e aksesit në të dhëna nga rrjetet fikse.

- 1) Tregu me shumice i aksesit ne infrastrukturen fizike te rrjeteve nga vendodhje fikse (perfshire aksesin e plote dhe te perbashket-LLU);
- 2) Tregu me shumice i aksesit broadband (bitstream);
- 3) Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira.

Keto tregje u analizuan ne dy dokumenta te ndryshem te publikuar ne te njejten kohe, dhe ne perfundim te procesit te ketyre analizave ne Shkurt 2014, AKEP percaktoi Altelecom sipermarres me FNT ne tre tregjet perkates me shumice te cituar me siper. Ne lidhje me masat rregulluese per keto tregje, AKEP vendosi per tregun 1 dhe 3 me siper.

- Detyrimi i Mosdiskriminimit (neni 39)
- Detyrimi i transparencës (Neni 40)
- Detyrimi për ndarjen e llogarive (Neni 41)
- Detyrimi për akses dhe përdorimi i përbashkët i faciliteteve të rrjetit (Neni 42)
- Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive (Neni 45)

Ne lidhje me tarifat per LLU, Altelecom duhet te aplikojte tarifat e miratuara me VKD nr.1365, date 13.04.2011, duke saktësuar qe per linjat e aksesuara ne MSAN per LLU, Altelecom te aplikojte tarifat perkatese te aksesit (te plote dhe te perbashket) në **nën-rrjetin lokal**.

Ne lidhje me segmentet terminuese te linjave me qira Altelecom do te duhet te jape akses per linja me qira me shumice ne rrjetin e vet, linja te cilat perfshijne:

- Linja me qira me shumice (end-to-end);
- Qarqe te pjesshme me qira (Leased line partial Circuits);
- Linja me qira me shumice mbi Ethernet ne rrjet tradicional dhe/ose NGN;
- Akses ne linja me qira per lidhje te nyjes se agregimit te linjave lidhese te MSAN-ve me MSAN, si sherbim ndihmes per operatorin qe kerkon akses ne MSAN per LLU.

Tarifat e Altelecom per kapacitetet me qira Ethernet ne rrjet tradicional dhe Ethernet ne NGN duhet te mos jene me te larta se tarifat e percaktuar ne Analize 2014 dhe te jene te pakten 20% me te lira se tarifat sherbimeve respektive me pakice.

Ne lidhje me detyrimet per FNT ne aksesin bitstream, AKEP vendosi detyrimet e meposhteme:

- Detyrimi per Aksesin (sipas *nenit 39 te ligjit 9918*);
- Detyrimi per mos-diskriminim (sipas *nenit 40 te ligjit 9918*);
- Detyrimi per transparence (sipas *nenit 42 te ligjit 9918*);
- Detyrimi per kontroll tarife (neni 45/57 i Ligjit 9918)

Altelecom ka detyrimin te jape akses me shumice broadband (bitstream) ne nivel ATM/Ethernet dhe ne nivel IP, pra ne layer 2 dhe 3 te rrjetit NGN/NGA. AKEP hoqi detyrimin e Altelecom per akses bitstream ne nivel DSLAM, pasi ky akses eshte shume i perafert me aksesin per LLU. Detyrimi per kontroll te tarifave te sherbimeve te akses bitstream, u vendos sipas metodes “retail minus”, si me poshte:

Niveli i aksesit	Cmimi Maksimal
Ne nivel ATM/Ethernet;	Retail – 50%
Ne nivel IP	Retail -30%

Shenim: Tarifa retail me pakice pa TVSH

Cmimi per akses bitstream nuk mund te jete me i lire se cmimi per akses ne LLU. Ne vijim te argumentit ne pjesen e analizes per LLU, cmimi (tarifa mujore) per akses bitstream nuk mund te jete me i ulet se 407 lek/muaj.

LLU

Ne lidhje me LLU, Albtelecom ka publikuar oferten reference RUO qe prej vitit 2012 dhe perditesuar disa here, perfshire pas vendimeve te vitit 2014. Megjithate, interesi per LLU ka qene i kufizuar dhe asnje operator nuk ka lidhur marrveshje me Albtelecom per akses ne linjat e bakrit te qarkut local (LLU i plote ose i pjesshem). Kjo mungese interesi per LLU rezulton te vije disa arsye:

- shumica e ofruesve te sherbimit te Internetit jane edhe operatore te rrjeteve fikse me rrjetin e vet lokal;
- disa nga operatoret kryesore ne treg jane operatore kabllore (rrjet local me kablllo koaksiale) dhe nuk jane te interesuar per linja bakri;
- migrimi i plote ne rrjetin NGA nga Albtelecom ka cuar ne numer shume te madh pikash aksesit per LLU (kabinetet ne rruge) krahasur me rrjetin tradicional PSTN (pika e aksesit ne central local).

Aksesi bitstream

Albtelecom ka publikuar oferten reference te aksesit bitstream dhe ka kryer 2 here rishikim te tarifave duke bere reduktime deri ne 90% te tyre krahasuar me tarifat fillestare. Per sherbimet e aksesit bitstream, Albtelecom ka lidhur marrveshje me 4 operatore ne 2014-2015. Nga te dhenat rezulton se ne vitin 2014 Albtelecom ka dhene akses bitstream operatoreve te tjere per lidhje me 597 kliente, ndersa deri ne fund te 2015 per 1981 kliente.

TABELA II.1: TARIFAT MUJORE TE AKSESIT BITSTREAM TE ALBTELECOM

	Opsioni 1: Bitstream ne Ethernet		Opsioni 2: Bitstream ne IP	
	deri 100 porta	>100 porta	deri 100 porta	>100 porta
Shpejtesia Download 2 Mbps	468	421	549	494
4 Mbps	623	560	731	658
6 Mbps	828	745	972	875
8 Mbps	1,101	991	1,293	1,164
10 Mbps	1,266	1,139	1,487	1,338
12Mbps	1,456	1,310	1,710	1,539
16 Mbps	1,675	1,508	1,966	1,769

Shenim: Tarifate ne Lek pa TVSH

Linjat me qira

Ne permbushje te detyrimeve rregullatore per transparence dhe mos-diskriminim Albtelecom ne Korrik 2015 perditesoi Oferten Reference, per tarifat e sherbimit te aksesit te linjave meqira, perditesim ky i cili konsistoi ne nje reduktim te ndjeshem me 70%-90% te tarifave per keto sherbime. Megjithre reduktimet e tarifave edhe per keto sherbime ka pasur interes te ulet nga ana e operatoreve, dhe Albtelecom ka lidhur vetem nje marrveshje me Abcom ne vitin 2015, per kapacitet transmetimi SDH 2xSTM1 dhe 1xE1. Nderkohe interesi me i madh per kapacitete transmetimi rezulton se eshte ne kuader te linjave te interkoneksionit, ku Albtelecom ka dhene kapacitete te linjave me qira per 23 operatore.

Rekomandimi i KE 2014/710/EU per tregjet perkates

Referenca ne analizat e tregut ne vitin 2014 ishte rekomandimi i vitit 2007 te KE (2007/879/EC) si dhe kushtet e tregut Shqiptar. Ne rekomandimin e vitit 2014 (2014/710/EU) per tregjet perkates, KE kreu nje rishikim te ketyre tre tregjeve ne lidhje me pershkrimin/perkufizimin e tyre duke percaktuar dhe ndarje te reja te kufijve te ketyre tregjeve si dhe produkteve dhe sherbimeve qe bejne pjese ne keto tregje perkates me shumice:

TABELA II.2: NDRYSHIMI I TREGJET PERKATES TE REKOMANDIMIT 2007 DHE 2014 TE KE

Rekomandimi 2007	Nr.	Rekomandimi 2014	Nr.
Tregu me shumice i aksesit (fizik) ne infrastrukure rrjeti ne vendndodhje fikse (perfshire LLU)	4	Tregu me shumice i aksesit ne nivel lokal ne vendndodhje fikse (WLA)	3a
Tregu me shumice i aksesit broadband	5	Tregu me shumice i aksesit ne nivel qendror per produkte te tregut te pergjithshem (WCA)	3b
Tregu me shumice i segmenteve terminuese te linjave me qira	6	Tregu me shumice i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse	4

Keto tre tregje ne rekomandimin e 2007 ishin te perkufizuara ne baze te teknologjise dhe topologjise se rrjetit (hapja fizike e rrjetit local (LLU), bitstream dhe linja me qira), ndersa perkufizimet e reja te vitit 2014 kane bere nje strukturim te tyre bazuar ne:

- Funkcionalitetin e menyres se aksesit, dhe jo menyren teknologjike te dhenies se tij;
- Ndryshimet ne nevojat e tregut me pakice te konsumatoreve dhe SME-ve krahasuar me kompanite e medha

TABELA II.3: PERSHKRIMI I TREGJEVE ME SHUMICE REKOMANDIMI 2014 KE

	Tregu me shumice i aksesit ne nivel lokal ne vendndodhje fikse (WLA)	Tregu me shumice i aksesit ne nivel qendror per produkte te tregut te pergjithshem (WCA)	Tregu me shumice i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse
Mundeson	<ul style="list-style-type: none"> - Me shume kontroll per perfituesin e aksesit - Aksesit normalisht ofrohet ne centralin local ose me afer perdoruesit - Sherbim me kapacitet transmetimi te uncontended - Nivel te mjaftueshem kontrolli dhe aksesit eshte zevendesues funksional i LLU	<ul style="list-style-type: none"> - Nivel me i ulet dhe me i standartizuar kontrolli per perfituesin e aksesit - Aksesit normalisht ofrohet ne nivel rajonal ose kombetar	<ul style="list-style-type: none"> - Disponueshmeri e garantuar dhe sherbime me cilesi te larte - Menaxhim me cilesi te larte i rrjetit, perfshire backhaul - Akses ne rrjet ne pikat qe i duhen biznesit dhe jo perdoruesve te tregut masiv

Zgjidhjet tipike	(perfshire kontrollin ne CPE dhe cilesisne e sherbimit)		
	<ul style="list-style-type: none"> - LLU - WDM (nese eshte e aplikueshem) - VULA (nese ploteson funksionalitetin e nevojshem) 	<ul style="list-style-type: none"> - Bitstream - VULA - Produkte te aksesit jo-fizik ose virtual me cilesi te permiresuar sherbimi te cilat mund te perdoren per te ofruar sherbime me pakice per perdoures biznesi qe nuk jane pjese e tregut nr.4/2014. 	- Linjat me qira

Burimi: Cullen International

II.2 Percaktimi i sipermarresve me Fuqi te Ndjeshme ne Treg

I. Objektivat e Ligjit dhe kuadri rregullator

Ligji nr.9918, date 19.05.2008 "Per Komunikimet Elektronike ne Republiken e Shqiperise", i ndryshuar, (ne vijim Ligji 9918), ne nenin 1 te tij, percakton se qellimi i ligjit eshte qe nepermjet parimit te asnjansise teknologjike te promovojë konkurrencën dhe infrastrukturë eficiente në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbimet e duhura dhe të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.

Neni 7 i Ligjit 9918, Objektivat Rregullatore, percakton midis te tjerave se AKEP nxit konkurrencën eficiente për sigurimin e rrjeteve dhe të shërbimeve të komunikimeve elektronike, facilitetet shoqëruese dhe shërbimet e tjerapër t'u krijuar mundësinë çdo kategorie përdoruesish të shërbimeve të komunikimeve elektronike, përfshirë edhe përdoruesit me aftësi të kufizuara, të kenë përfitime maksimale nga aksesit në shërbimet e komunikimeve elektronike, në kuptimin e zgjedhjes së çmimit dhe cilësisë.

Kapitulli VI, Rregullimi i Konkurrencës, permban percaktimet per rregullimin e konkurrencës ne tregun e komunikimeve elektronike, dhe perfshin ndermjet te tjerave detyrimin e AKEP per kryerjen e analizes se tregut per vleresimin e konkurrencës efektive dhe percaktimin e sipermarresve me fuqi te ndjeshme ne treg. Kreu VI, permban gjithashtu kriteret e perdorura nga AKEP per vleresimin e fuqise se ndjeshme ne treg, detyrimet/masat rregulluese ne rast te gjetjes se FNT.

Pika 4 e nenit 31, parashikon detyrimin per nje rregullore per analizen e tregjeve dhe percaktimin e FNT. AKEP me vendimin Nr.747, date 17.07.2009, ka miratuar Rregulloren per Analizen e Tregjeve (ne vijim referuara si Rregullorja), dhe me Vendimin nr.2342, date 31.07.2013 ka miratuar amendime te kesaj Rregulloreje. Rregullorja percakton midis te tjerave nje liste prej 7 tregje per tu analizuar nga AKEP per FNT, si dhe detyrimin per te kryer analizen e tre kriterëve per tregjet qe nuk jane pjese e rekomandimit Rekomandimit te Komisionit European, te viti 2007.

Ligji 9918 eshte ne linje me direktivat e KE te vitit 2003 dhe 2009 dhe metodologjia e analizes se tregjeve e percaktuar ne Ligj dhe ne Rregullore, percakton se AKEP duhet te marre ne konsiderate rekomandimet e Komisionit European dhe BEREC.

Disa nga Rekomandimet dhe udhezimet e KE dhe BEREC (me pare ERG) te marra ne konsiderate nga AKEP jane si më poshtë:

- Udhëzuesi e komisionit për analizën e tregut dhe vlerësimin e FNT (2002/C 165/03) sipas kuadrit rregullator për komunikimet elektronike, rrjetet dhe shërbimet të komunikimit elektronik (ne vijim referuar si Udhëzimi i KE);
- Rekomandimi i Komisionit, datë 17 Dhjetor 2007 për produktet dhe shërbimet përkatëse brenda sektorit të komunikimeve elektronike të rregulluara *ex ante* në përputhje me Direktivën 2002/21/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit në një kuadër të përgjithshëm rregullator për rrjetet dhe shërbimet e komunikimit elektronik (2007/879/EC, OJ L 344, 28.12.2007);
- Rekomandimi i Komisionit, datë 9 Tetor 2014 për produktet dhe shërbimet përkatëse brenda sektorit të komunikimeve elektronike të rregulluara *ex ante* në përputhje me Direktivën 2002/21/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit në një kuadër të përgjithshëm rregullator për rrjetet dhe shërbimet e komunikimit elektronik (2014/710/EC);

II. Procesi i Konsultimit

Ligji Nr.9918, parashikon ne Nenin 35 te tij, proceduren e keshillimit me palet e interesit per analizen e tregut duke vendosur si afat nje periudhe kohore prej 60 ditesh. Njekohesisht neni 36 percakton se AKEP vendos, ndryshon, mban ose heq detyrime per FNT pas keshillimit me palet e interesuara. Ky dokumnet publikohet ne faqen e Internetit te AKEP dhe palet e intersuara mund te dergojne komente ne lidhje me perfundimet dhe propozimet e AKEP duke iu referuar pyetjeve te keshillimit publik si dhe per cdo aspekt tjeter te lidhur me kete dokument.

III. Bashkepunimi me Autoritetin e Konkurences

Sipas Nenit 38 të Ligjit 9918 AKEP duhet të bashkëpunojë me Autoritetin e Konkurrencës. Gjithashtu AKEP dhe Autoriteti i Konkurrencës kane nenshkuar nje Memorandum Mirëkuptimi me datë 29.08.2007, ku midis te tjerave “Neni 6”, parashikon bashkepunimin midis dy autoriteteve per percaktimin e tregut, percaktimin e dominancës / percaktimi i FNT. Ne vijim te parashikimeve te Ligjit 9918 dhe memorandumit te bashkepunimit midis dy institucioneve, AKEP i ka kerkuar AK te shprehe opinionin e vet ne lidhje me kete dokument te nxjerre ne keshillim publik.

IV. Struktura e Dokumentit

Ky dokument permban analizen e tregjeve me pakice dhe me shumice te linjave me qira, dhe konkretisht:

1. Tregu me shumice i aksesit ne nivel lokal ne vendndodhje fikse (WLA)
2. Tregu me shumice i aksesit ne nivel qendror per produkte te tregut te pergjithshem (WCA)
3. Tregu me shumice i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse (WHQA);
4. Tregu me shumice i aksesit ne elementet passive te infratsruktores se rrjeteve ne nivel kombetar

Ne kapitullin III, AKEP ka bere nje pershkrim te zhvillimve dhe karakteristikave te tregut me pakice te aksesit broadband ne Shqiperi si dhe nje pershkrim te rrjeteve fikse dhe infrastruktures se ketyre rrjeteve.

Ne kapitullin IV, AKEP ka analizuar tregjet nr.1-3 te cituar me siper, ne lidhej me perkufizimin e tregut dhe analizen per FNT.

Kapitulli V permabn analizen e tregut te aksesit ne infratsrukturen pasivve (tubacione/fiber e pandricuar) ne nivel kombetar duke perfshire perkufizimin e tregut perkates, testin e 3 kritereve dhe analizen per FNT.

Kapitulli VI permabn masat rregulluese te prpozuara nga AKEP per sipermarresit qe vleresohet te kene FNT ne tregjet perkates te analizuar.

Aneksi 1 permaban pyetjet kryesore te keshillimit publik per palet e interesuar per te dhene komente ne lidhje me kete dokumnet dhe gjetjet e tij.

III. ZHVILLIMET E TREGUT TE AKSESIT BROADBAND

III.1 TREGU ME PAKICE I AKSESIT BROADBAND NE INTERNET

Në shënimet shpjeguese për Rekomandimin për tregjet përkatëse të vitit 2014, analiza e secilit tregu me shumicë duhet të paraprihet nga një vlerësim i kushteve konkurruese në tregun me pakice të lidhur vertikalisht me tregun/tregjet përkatëse me shumicë. Tregu me pakicë i aksesit broadband në Internet përfshin produkte standarde dhe shërbime të ofruara më vete ose/dhe në bundle me shërbime të tjera të komunikimeve elektronike në tregun masiv (përdoruesit e familjarë dhe biznes) nëpërmjet rrjetit telefonik tradicional (ADSL), rrjetit fibër-optike (FTTH, FTTB, FTTC / FTTN), rrjetit të transmetimit dhe / ose shpërndarjes së programeve të radios dhe televizionit, bazuar në teknologji kabllore (CaTV) me kablllo koaksiale ose sistemet koaksiale hibride (HFC) dhe rrjetit të bazuar mbi teknologjinë Ethernet LAN.

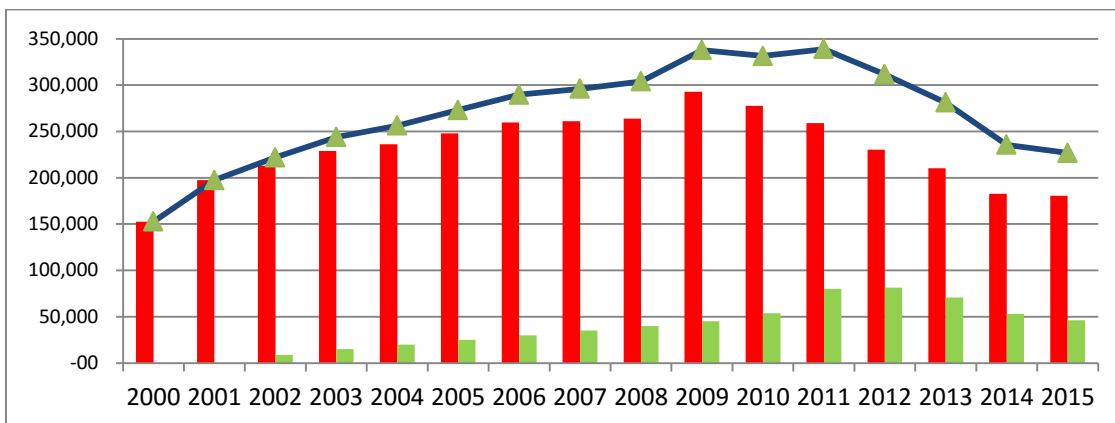
Me synimin për të vlerësuar konkurrencën në treg e përcaktuar me pakicë për aksesin në internet në këtë seksion janë analizuar dinamikat dhe treguesit kryesorë të tregut me pakice të aksesit broadband nga rrjetet fikse, si numri i pajtimtareve, pjesët e tregut, tarifimi i shërbimeve etj. Vlerësimi i kushteve konkurruese në tregun përkatës të produktit me pakicë është bërë duke marrë parasysh përparësitë e shërbimeve të rregulluar të lidhura më tregjet më shumicë që ofrojnë operatorët e pranishëm në treg.

I.Numri i pajtimtareve të telefonisë fikse dhe aksesit broadband

Ofrimi i shërbimeve të aksesit në Internet nga rrjete fikse është ngushtesisht i lidhur me ofrimin e shërbimeve telefonike, për shkak se zhvillimet teknologjike (xDSL) kanë bërë të mundur ofrimin e aksesit broadband nëpërmjet rrjeteve tradicionale të telefonisë fikse, dhe xDSL vazhdon të jetë teknologjia dominante në ofrimin e aksesit në internet, pavarësisht zhvillimeve të rrjeteve kabllore dhe atyre optike. Shërbimet e telefonisë fikse në Shqipëri ofrohen nga rreth 80 sipërmarrës, të cilët zotërojnë rrjetet/infrastrukturën e tyre, përfshirë rrjetin e aksesit apo të lidhjes direkte me përdoruesit fundorë. Siç vihet re edhe nga Figura II.1 numri i pajtimtarëve të telefonisë fikse ka patur një rënie të vazhdueshme në katër vitet e fundit duke filluar nga viti 2012. Numri i pajtimtarëve të telefonisë fikse në fund të vitit 2015 ishte rreth 227 mijë, që përbën një rënie me rreth 2% në krahasim me vitin 2014.¹ Rënie e theksuar në 2014 erdhi edhe për shkak të ndryshimit të mënyrës së raportimit të këtij treguesi që në dy vitet e fundit i referohet numrit të përdoruesve aktive (me përdorim në 3 muajt e fundit të telefonisë fikse për përdoruesit me parapagim). Numri i pajtimtarëve të Albtelecom në 2015 pati një reduktim të vogël me 1% në krahasim me 2014. Norma e pënetimit për telefoninë fikse (numër pajtimtarësh për 100 banorë) arriti në 8%, që është shumë më e ulët se në vendet e BE apo edhe të rajonit. Për sa i përket pjesëve të tregut për pajtimtare të telefonisë fikse, Albtelecom ka 80% pjesë tregu në 2015, ndërsa Abcom si operatori më i madh alternativ ka vetëm 5% pjesë tregu.

FIGURA III.1 ECURIA E NUMRIT TË PAJTIMTARËVE TË TELEFONISË FIKSE 2000-2015

¹ Të dhënat e vitit 2014 të raportuara më parë janë rishikuar për shkak të ndryshimit të numrit të raportuar nga ASC dhe Nisatel.

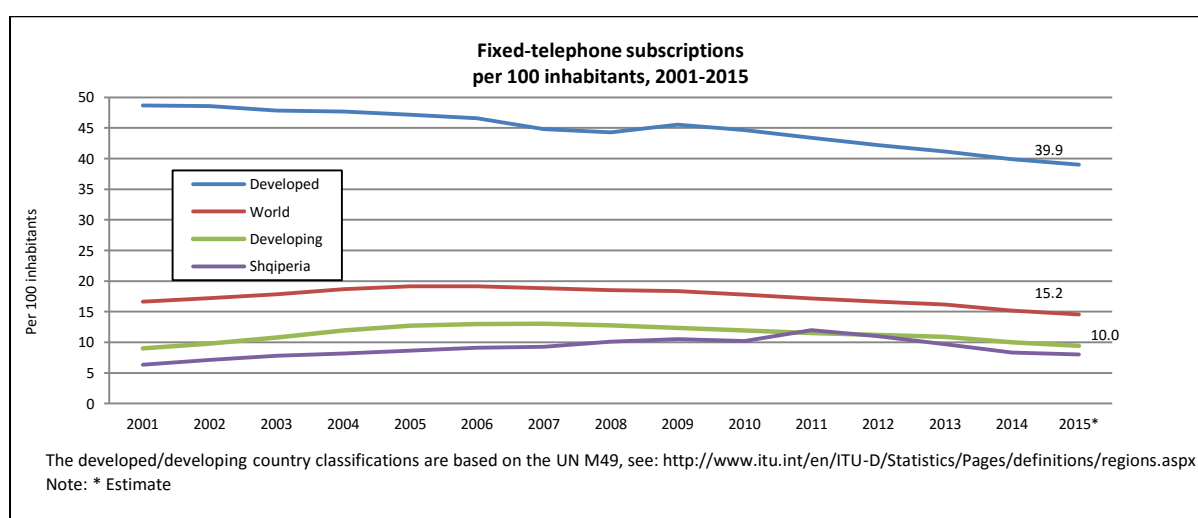

Megjithë efektin e ndryshimit të përkufizimit apo raportimit të këtij treguesi, tendenca në rënie është e dukshme për disa vite rradhazi tashmë. Të dhënat për numrin e pajtimtarëve sipas qarqeve tregojnë se rreth 46% e të gjithë pajtimtarëve të telefonisë fikse janë në qarkun Tiranë. Qarqet me penetrim më të madh të telefonisë fikse janë Tirana, Vlora, Gjirokastra dhe Korça me 9-13.4%, ndërsa qarqet me penetrim më të ulët janë Kukësi dhe Dibra me më pak se 3%.

Rënia e përdorimit të shërbimeve të telefonisë fikse vihet re edhe në reduktimin e sasisë totale të thirrjeve të gjeneruara nga rrjetet fikse. Sasia e thirrjeve telefonike të gjeneruara nga pajtimtarët e rrjetit fiks të Albtelcom në Tremujorin IV 2015 u reduktua me 19% në krahasim me Tremujorin IV 2014, ndërsa gjatë vitit 2015 një përdorues i rrjetit fiks të Albetelcom gjeneroi mesatarisht 67 minuta thirrje në muaj, një reduktim me 17% në krahasim me vitin 2014.

Figura e më poshte paraqet ecurinë e normës së penetrimit të telefonisë fikse për popullsi dhe paralelisht edhe ecurinë e këtij treguesi në botë. Nga të dhënat vihet re se Shqipëria ka një normë shumë të ulët penetrimi të shërbimeve të telefonisë fikse në krahasim me mesataren e vendeve të zhvilluara, madje me të ulët edhe se mestaraja e vendeve në zhvillim.

FIGURA III.2 – NORMA E PENETRIMIT TË TELEFONISË FIKSE

Burimi: ITU dhe AKEP

Megjithëse shërbimet e telefonisë nga rrjetet fikse kanë pasur reduktim të ndjeshëm në vitet e fundit, shërbimet e aksesit broadband nga rrjete fikse kanë vazhduar të kenë rritje të

qëndrueshme në 5 vitet e fundit. Numri pajtimtarëve me akses broadband fikse në fundvitin 2015 arriti në rreth 243 mijë, që përbën një rritje me rreth 17% në krahasim me fundvitin 2014. Norma e penetrimit për popullsi dhe për familje e pajtimtarëve me akses broadband fikse në fund të vitit 2015 ishte 9% dhe 33% përkatësisht. Albtelecom dhe 3 operatorët kryesorë alternativë patën rritje të numrit të pajtimtarëve me 5-18%. Pjesët e tregut të këtyre operatorëve kanë qenë të qëndrueshme dhe Albtelecom zotëron 40% të tregut.

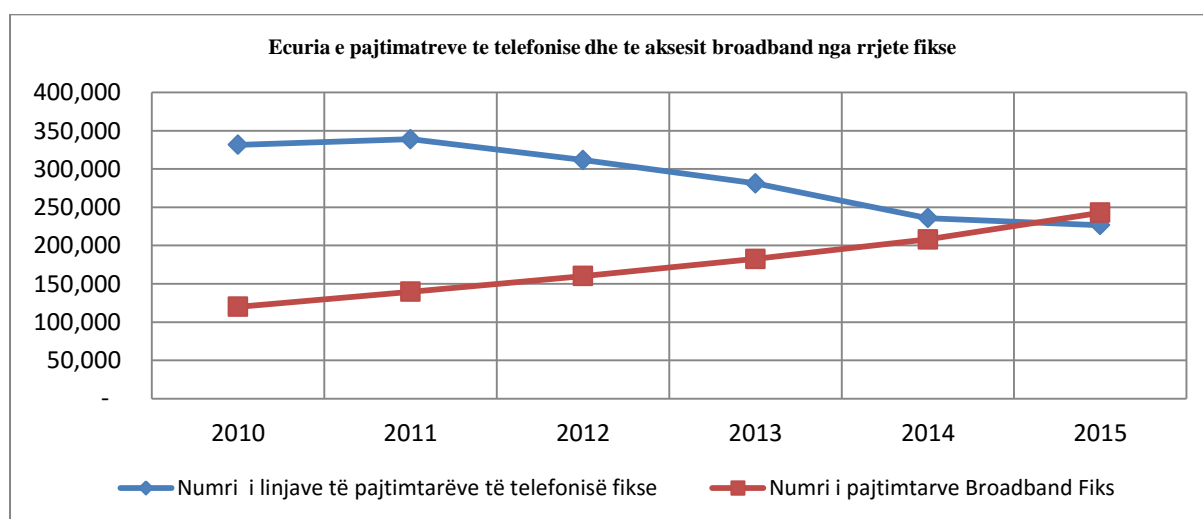
TABELA III.1 ECURIA E NUMRIT TË PAJTIMTARËVE TË AKESIT BROADBANDI NGA RRJETE FIKSE 2010-2015

	Albtelecom	Abcom	Abissnet	ASC	OA te tjere	Total Broadband Fiks
2010	70,597	13,575	7,000	5,666	23,162	120,000
2011	60,055	29,321	15,321	10,129	24,871	139,697
2012	66,757	35,870	17,719	11,777	27,965	160,088
2013	73,242	43,430	20,562	15,432	29,890	182,556
2014	82,747	47,480	23,259	28,489	25,956	207,931
2015	97,597	51,093	24,497	31,357	38,326	242,870
Ndryshimi 2015/2013	18%	8%	5%	10%	48%	17%

Tabela e mesiperme jep në mënyrë më të detajuar ecurine e numrit te pajtimtareve me akses broadband ne periudhen 2000-2015 si dhe per operatoret kryesore ne treg. Te gjithë operatorët kryesorë vihet re se kanë ecuri pozitive ne 3-4 vitet e fundit.

Tendenca e kunderta te zhvillimit te aksesit broadband nga rrjete fikse dhe telefonise fikse vihen me qarte ne figuren me poshte, ku vihet re se pavaresisht se ne 2010 numri i pajtimtareve me akses broadband ishte shume me i vogel se numri i pajtimtareve te telefonise fikse, ne vitin 2015 numri i pajtimatrive me akses broadband nga rrjete fikse eshte me i madh se numri i pajtimtareve te telefonise fikse.

FIGURA III.3. ECURIA E PAJTIMATREVE TE TELEFONISE DHE TE AKSESIT BROADBAND NGA RRJETE FIKSE

II. Paketat e integruara (Bundles)

Te dhenat e mesiperme tregojne se sherbimi telefonik per disa vjet tashme rezulton te kete marre rol dytesor ne sherbimet nga rrjete fikse, ndersa nxitesi kryesor i zhvillimit te ketyre rrjeteve jane sherbimet e aksesit broadband dhe sidomos sherbimet e integruara. Ofrimi i sherbimeve te rrjeteve fikse me paketa (bundles) te sherbimeve te aksesit ne Internet, telefonise fikse dhe TV (CaTV ose IPTV) rezulton te jete forma predominuese e konkurrences midis operatoreve te rrjeteve fikse.

Gjatë vitit 2015, numri i pajtimtarëve me shërbime të integruara në shporta triple play (Telefoni, Internet dhe TV), u rrit rreth 3 herë në krahasim me vitin 2014. Altelecom pati rritjen më të madhe të këtyre pajtimtarëve (me rreth 4 herë). Tabela e mëposhtëme paraqet ecurinë e numrit të pajtimtarëve të Altelecom me akses broadband dhe shërbime të integruara. 63% e pajtimtarëve me akses broadband të Altelecom në fund të vitit 2015 ishin pajtimtarë të shportave trefishe (Telefoni, Internet dhe IPTV).

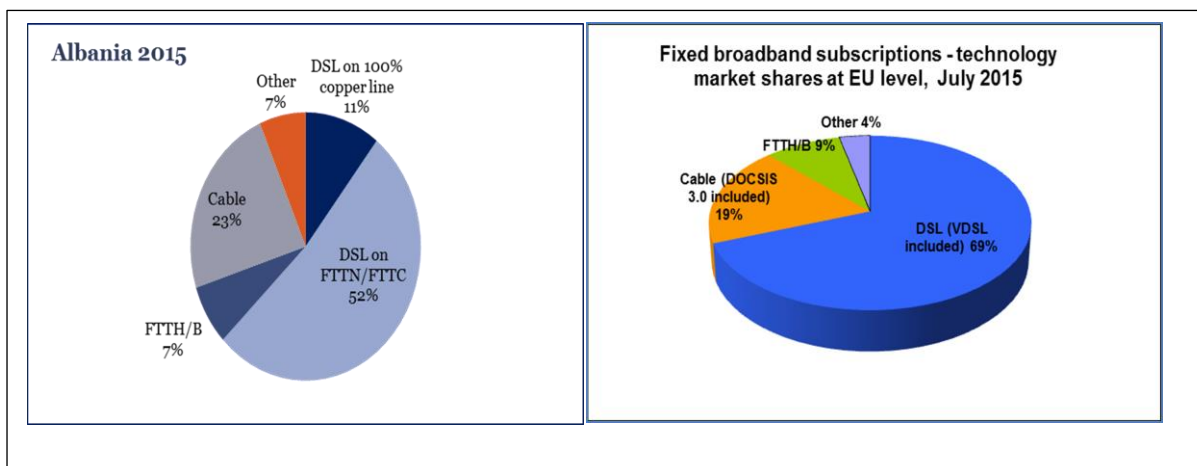
TABELA III. 2: NUMRI I PAJTIMATRËVE ME SHËRBIME TË INTEGRUARA TË ALBTELECOM

	2013	2014	2015	Ndryshimi 2015/14
Numri total i pajtimtarëve me akses broadband	73,242	82,747	97,597	18%
Numri i pajtimtareve qe kane akses ne sherbime te integruara (TV, Internet, telefoni)	70,961	76,230	93,873	23%
Telefoni fikse dhe Internet	70,961	60,939	32,293	-47%
Telefoni fikse, Internet dhe IPTV		15,291	61,580	303%

III. Teknologjia

Në tregun e aksesit broadband me pakicë ekzistojnë mundësi të ndryshme për realizimin e shërbimeve të aksesit nëpërmjet rrjetit telefonik tradicional (ADSL), aksesit nëpërmjet rrjeteve optike fibër (FTTH, FTTB, FTTC / FTTN), Wired (CATV). Te dhenat e tregut tregojne se teknologjia mbizoteruese eshte DSL e ndjekur nga kabllor koaksial. Shumica e lidhjeve DSL jane me rrjete te kombinuar fiber otike dhe bakri (FTTN/FTTC). Figura e meposhteme parqet shperndarjen e lidhjeve broadband fiks sipas tekonologjise ne Shqiperi dhe mesataren ne vendet e BE. DSL eshte teknologjia kryesor ne Shqiperi dhe ne BE. Ne Shqiperi lidhjet DSL perbejne 63% te totalit te lidhjeve broadband fiks, dhe shumica e tyre eshte me kombinim fiber optike + linje bakri apo FTTN/FTTC.

FIGURA III.4: LIDHJET BROADBAND FIKS SIPAS TEKNOLOGJISE SHQIPERI V BE 2015

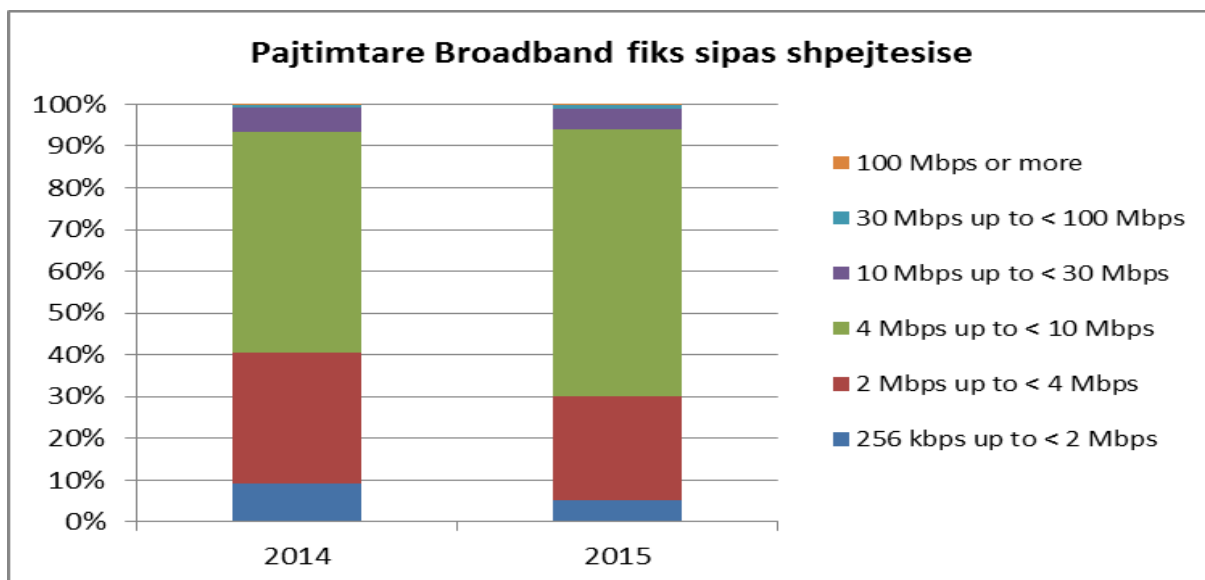
Burimi: AKEP dhe Digital Agenda Scoreboard KE

Lidhjet me fiber optike ne Shqiperi (FTTH/B) perbejne 7% te totalit te lidhjeve, nivel i krahasueshem me BE me 9%. Lidhjet kabllore ne Shqiperi perbejne 23%, ndersa NGA kabllor (DOC SIS 3.0 dhe me shume) perben vetem 14% te totalit et lidhjeve kabllore, ndersa ne vendet e BE atp perbejne 80%. Pajtimtaret me lidhje ne NGA (FTTx + NGA kabllore) ne Shqiperi perbejne 63% te te gjitha lidhjeve broadband, ku shumica e tyre jane ne ADSL ne FTTN/C, ndersa ne vendet e BE ky proporcion eshte 35% ku shumica jane VDSL, FTTH/B dhe Cable DOC SIS 3.0.

IV.Shpejtesia e aksesit broadband

Figura e mëposhtëme tregon shpërndarjen e pajtimtarëve me akses broadband në internet ne rjetet fikse sipas shpejtesive të përdorura ne 2014 dhe 2015. Sic mund te vihet re shpejtesia me e perdorur eshte 4-10 Mbps me 64% ne 2015 nga 53% ne 2014. Ne keto dy vite vihet re se eshte reduktuar pjesa e pajtimtareve me shpejtesi me pak se 4 Mbps: nga 36% ne 2014 ne 30% ne 2015.

FIGURA III.5: SHPERNDARJA E PAJTIMTAREVE ME AKSES BROADBAND FIKS SIPAS SHPEJTESISË 2014-2015

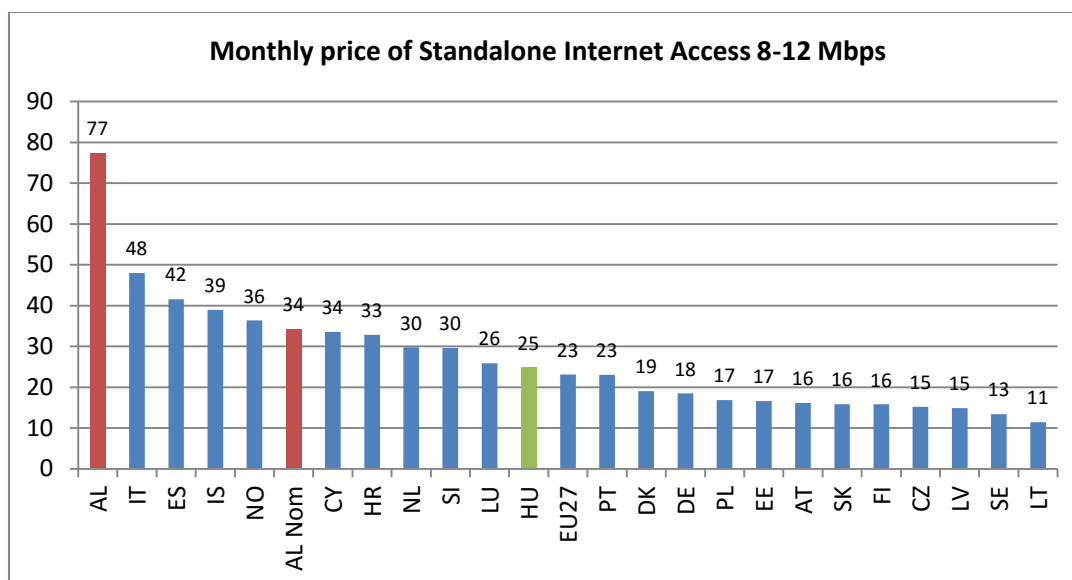
V.Tarifimi i sherbimit te aksesit broadband

Sherbimi i aksesit broadband mund te tarifohet si sherbim me vehte (stand alone) ose si pjese e paketave me disa sherbime te tjera si Telefoni dhe/ose TV, te integruara ne nje pakete dhe me nje tarife te vetme mujore (bundles). Ecuria e numrit te pajtimtareve dhe politikat tarifore te operatoreve tregojne per nje rritje te ndjeshme te tarifimit me paketa te integruara ne vitet e fundit. Me poshte paraqiten krahasime te tarifave te paketave te ndryshme te aksesit broadband te Altelecom me vendet e BEREC. Tarifat jane ne Euro me TVSH dhe te axhustuara me kursin e kembimit per fuqine blerese (PPP) dhe per Shqiperine eshte perdorur kursi 1 Euro=62 lek. Pra ne terma nominale me kursin e kembimit te tregut tarifat e paraqitura ne figurat e meposhteme jane me shume se dy here me te lira, por per krahasueshmeri me fuqine blerese te njejte me vendet e BEREC perdoret kursi i cituar PPP.

Aksesi broadband (stand alone)

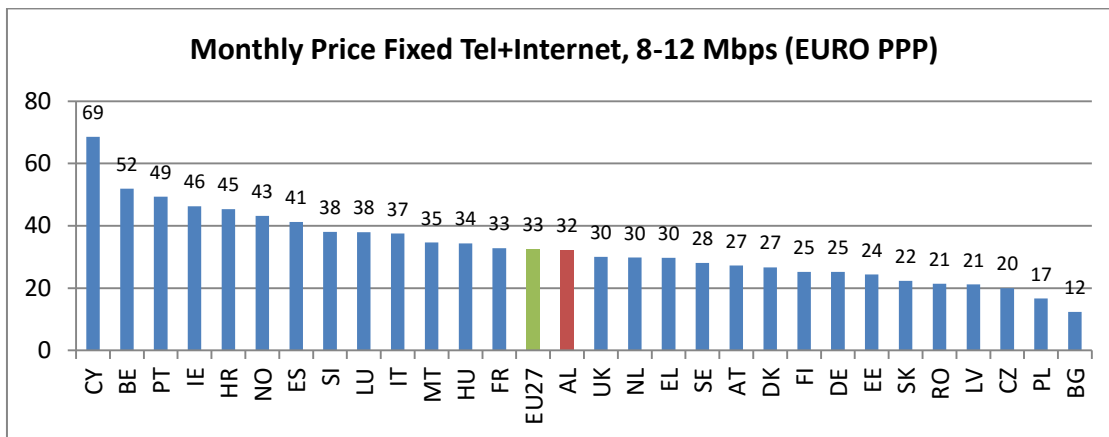
Si tarife krahasuese per Altelecom eshte marre tarifa standarde ADSL 4799 lek/muaj per akses 8Mbps pa limit. Nga krahasimi vihet re se kjo tarife e korrektuar per fuqine blerese ne Shqiperi (PPP) eshte 77 Euro dhe rreth 3 here me e larte se mesatarja e vendeve te BEREC.

FIGURA III.6: KRAHASIMI I TARIFAVE MUJORE TE AKSESIT BROADBAND (STAND ALONE)

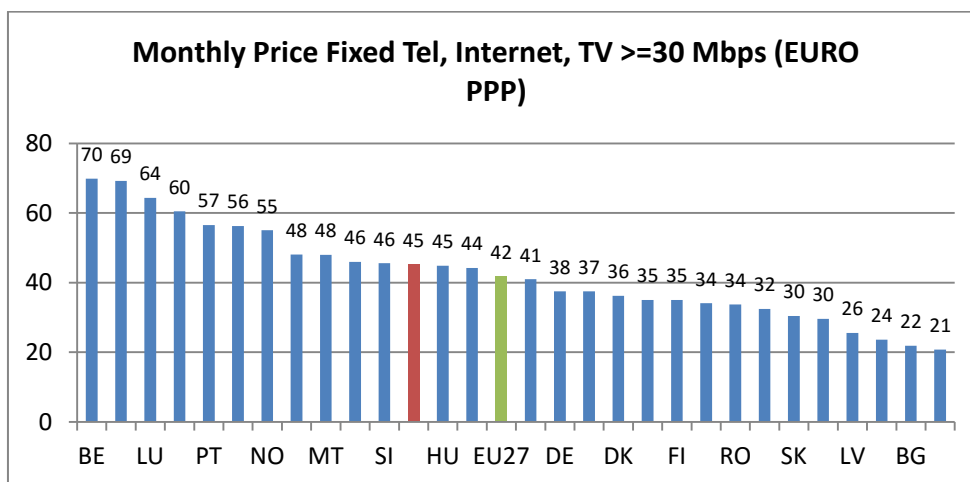
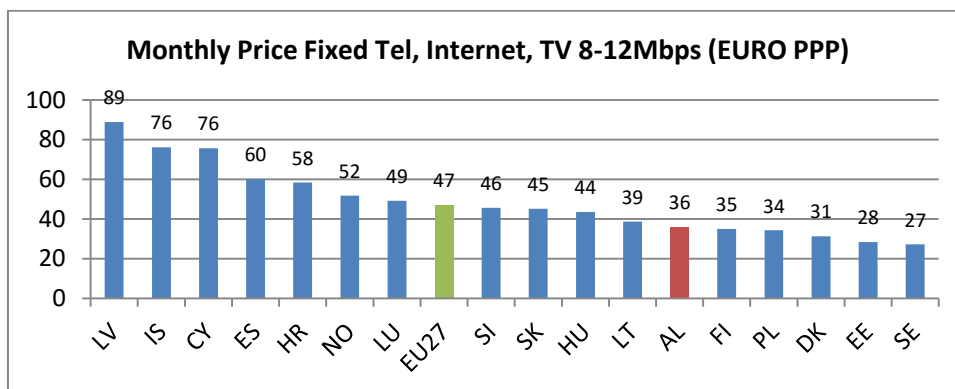

Paketa te integruara Internet dhe telefoni

FIGURA III.7: KRAHASIMI I TARIFAVE MUJORE TE AKSESIT BROADBAND (TELEFONI DHE INTERNET)

FIGURA III.8: KRAHASIMI I TARIFAVE MUJORE TE AKSESIT BROADBAND (TELEFONI, INTERNET DHE TV)

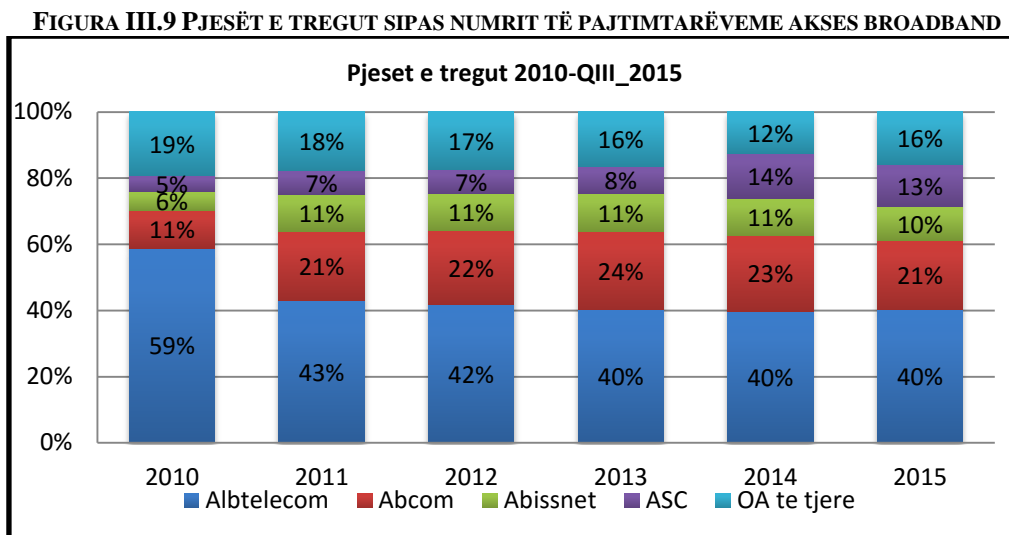

Nga krahasimi i tarifave te mesiperme te axhustuara per fuqine blerese vihet re se:

- Tarifat per sherbimin akses ne Internet me shpejtesi 8-12 Mbps eshte shume e larte ne Shqiperi krahasuar me vendet e BEREC;
- Tarifat per sherbime te integruara jane te krahasueshme me nivelin mesatar te BEREC

VI.Pjeset e tregut

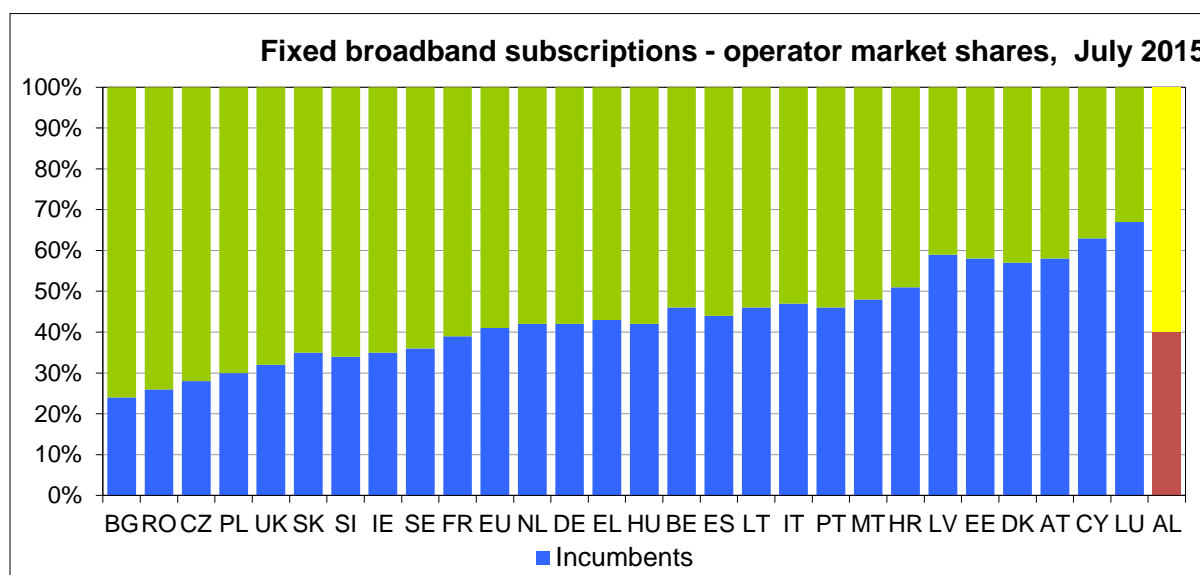
Ndarja e tregut është një nga treguesit më të rëndësishëm në vlerësimin e gjendjes së konkurrencës në tregun përkatës. Pjesët e tregut llogaritet në bazë të numrit të pajtimtarëve për operatorët që operojnë në tregun përkatës të shitjes me pakicë broadband në internet. Figura më poshtë na paraqet trendin për periudhën 2010-2015.

Pjesa e tregut e Albtelecom ka ardhur në rënie në periudhën 2010-2013 dhe ka qëndruar në nivelin 40% që prej vitit 2013, pavarësisht rritjes së ndjeshme të numrit të përdoruesve të Albtelecom në këtë periudhë.

Ndarja e pjesët të tregut midis Albtelecom dhe operatorëve alternative (40% v 60%) është e ngjashme me nivelin mesatar të vendeve të BEREC (41% v 59%). Njëkohësisht dhe treguesi i përqendrimit të tregut me pakicë të aksesit broadband në Shqipëri është 2347 krahasuar me 3100 në vendet e BEREC.

FIGURA III.10 PJESËT E TREGUT AKSES BROADBAND SHQIPERI DHE BE

Vihet re nga të dhënat e paraqitura për periudhën që mbulohet nga kjo analizë së pjesa e tregut për Albtelecom nga 2011 ka pësuar rënie, por numri i pajtimtarëve ka pasur rritje. Kjo rritje ka ardhur si rrjedhim i politikave marketing dhe procesit të vazhdueshëm për disa vjet të

ndërtimit të një infrastrukture NGA. Rritje në numrin e pajtimatrëve u vu re edhe tek pjestarët e tjerë të tregut.

Albtelecom në tregun relevant me pakicë është nën ndikimin e kushteve të rregullimit të tregjeve të lidhura vertikalisht me shumicë. Në lidhje me këtë periudhë deri në analizën e ardhshme të tregut, pritet që incumbent të mbajtur një pozicion drejtues në drejtim të pjesës së tregut në bazë të numrit të pajtimatrëve në tregun me pakicë të aksesit broadband internet. Pjesët e tregut kanë rëndësi në analizat që zhvillohen. Nga ato varet gjendja e mëvonshme e konkurrencës në treg. Diferenca ndërmjet pjesës së tregut të incumbent dhe të lojtarëve të tjerë është një faktor ndikues për hyresit e rinj potenciale. Rezultatet për llogaritjen e indeksit Herfindahl-Hirschman treguan se tregu me pakicë është relativisht konkurrues në krahasim me nivelin mesatar të përqendrimit të vendeve antarë të BE.

III.2 INFRASTRUKTURA E RRJETEVE FIKSE DHE LINJAT ME QIRA

Karakteristike e rrjeteve fikse në Shqipëri është ofrimi i tyre nga një numër i madh operatorësh. Në ndryshim nga vendet e BE apo edhe të rajonit, ku operatorët alternativë bazohen kryesisht në infrastrukturen e rrjetit fikse incumbent për të ofruar shërbime të telefonisë fikse dhe aksesit broadband, sidomos në rrjetin lokal (lidhja direkte me premisat e përdoruesit fundor), në Shqipëri shumica e operatorëve alternativë kanë ndërtuar rrjetet e tyre, sidomos në nivel lokal në qytetet kryesore apo në zonat rurale me atraktivitet. Në drejtim të ofrimit të shërbimeve të aksesit broadband për përdoruesit fundorë, janë të rëndësishme një sërë inputesh, dhe ndër to janë dhe infrastrukture aktive dhe pasive, në nivel lokal dhe kombehtar (nder-urban) si dhe lidhjet me botën për akses në konektivitetin ndërkombëtar. Në këtë seksion paraqitet informacion për rrjetet kryesore të Fibres optike dhe tubacioneve dhe lojtarët me të cilët medhenj që zoterojnë dhe ofrojnë akses në këto infrastrukture.

I.Fibra Optike

Tabela e mëposhtme paraqet informacion mbi sipërmarresit që kanë instaluar fibra optike (FO) në qytetet dhe akset kryesore rrugore nderurbane në Shqipëri, sipas të dhënave të sjella nga operatorët për ndërtimin e Atlasit.

TABELA III.3: FIBRAT OPTIKE NDERURBANE TË OPERATOREVE NË SHQIPËRI

Operatori	Gjatesia e FO të instaluar (km)	Prezenca
Albtelecom	1,409	Në qytetet kryesore dhe akset rrugore kryesore nderurbane.
ATU	752	Akset rrugore kryesore nderurbane
Abcom	240	Qytetet: Tirane, Durrës, Shkoder. Aksi Tirane-Rinas
Primo	230	Qytetet: Tirane, Durrës, Shkoder, Golem (Kavaje)

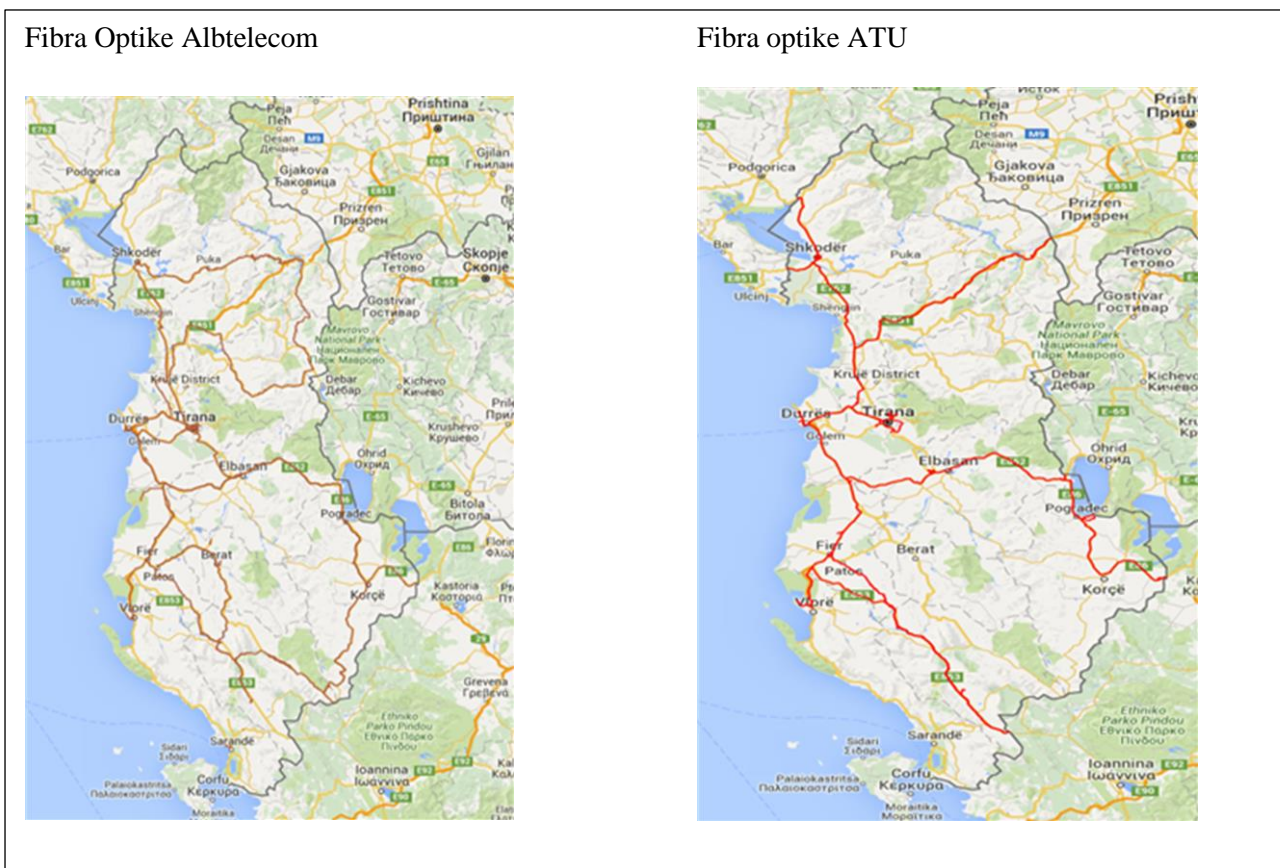
Abissnet	152	Qytetet: Tirane, Durres, Shkoder, Golem (Kavaje)
Itel	147	Qyteti: Tirane
Nisatel	129	Qyteti: Vlore, Durres
ITirana	92	Qyteti: Tirane
Tring	69	Qyteti: Tirane
Tvm_Devolli	64	Devoll
Apollnet	42	
Keminet	16	
Artan_Zhiva	12	
Telkom	8	
Enada_online	4	
Esde	1	
Plus	1	
Totali	3,369	

Figurat e meposhteme paraqesin shtrirjen e rrjeteve optike ne Shqiperi sipas te dhenave te hedhura ne Atlas.

FIGURA III. 11: FIBRA OPTIKE TE GJITHE OPERATORET

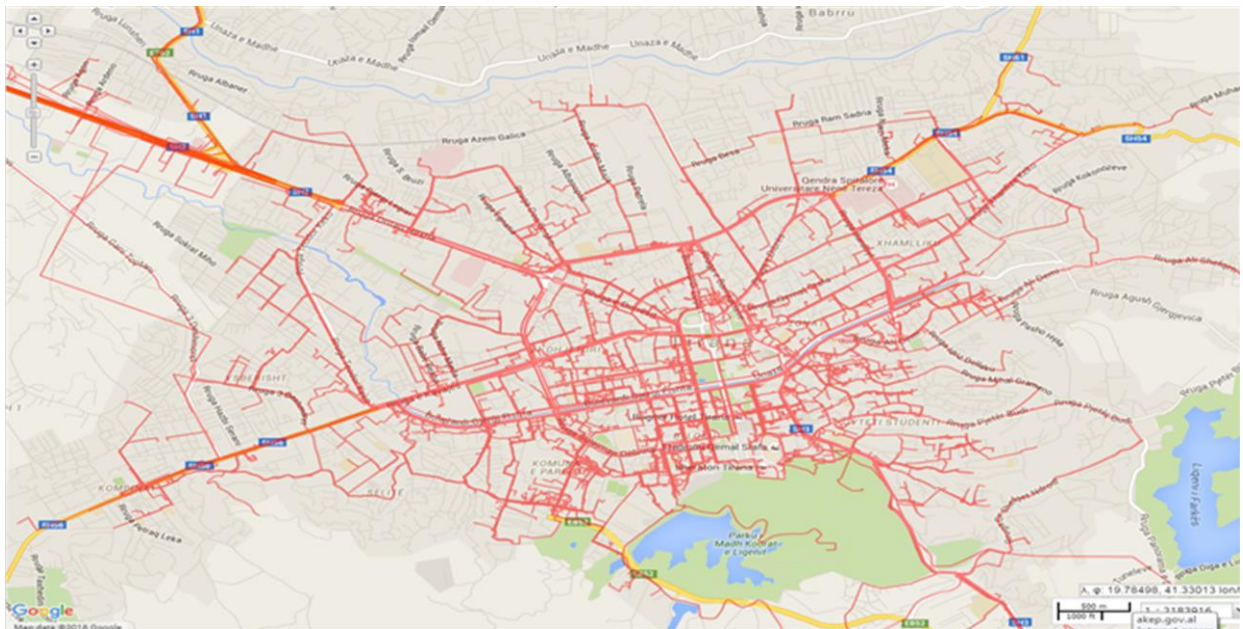

FIGURA III.12: FIBRAT OPTIKE TE ALBTELECOM DHE ATU

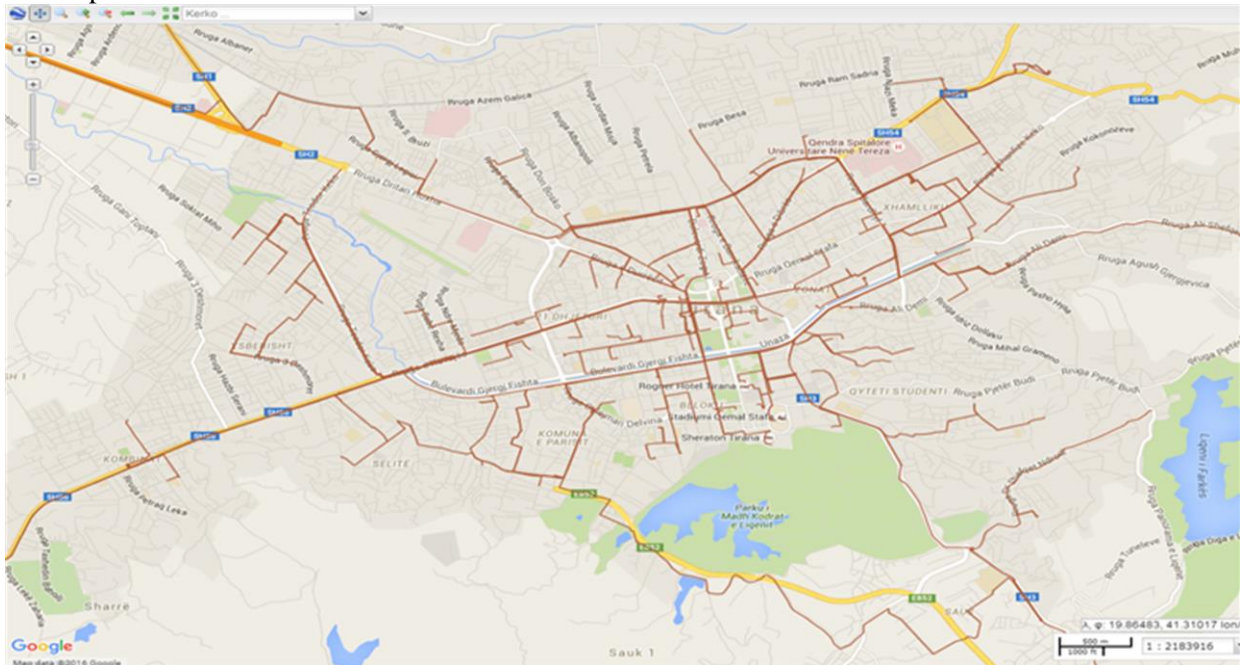

FIGURA III.13: FIBRAT OPTIKE NE TIRANE

Fibra Optike te gjithë operatorët: Tirane

Fibra optike Albeetelecom Tirane

Sic mund te vihet re ne qytetet kryesore ka disa operatore qe jane prezent me infrastrukture fiber optike dhe ne akset rrugore qe lidhin qytetet kryesore jane present vetem Albtelecom dhe ATU. Keto kapacitete sherbejne per operatoret perkatese per ofrim sherbimesh te komunikimeve elektronike, ne nivele me pakice por edhe ne nivel me shumice. Fibra optike sherben per transport trafiku ne kapacitete shume te medha dhe ne baze te ndarjes se segmenteve trunk dhe terminuese, fibrat optike qe lidhin qytetet kryesore dhe brenda tyre perbejne mundesi ofrimi kapacitetesh ne nivel trunk. Pervec fibres optike, operatoret kryesore ne rrytet e tyre kryesore perdorin edhe lidhje me radiofrekuenca. Harta e lidhjeve me radiofrekuenca eshte me e dendur dhe numri i operatoreve qe kane lidhje me radifrekuenca eshte me i madh.

Albtelecom zoteron 42% te totalit te fibres optike te instaluar ndersa ATU 22%, dhe te dy se bashku zoterojne rreth 64% te totalit te fibres optike ne Shqiperi, ne rryte urbane dhe nder-urbane. Nderkohe, Albtelecom dhe ATU zoterojne 100% te lidhjeve me fibra optike ne zonat nderurbane.

II. Tubacione

Per sa i perket tubacioneve, te dhenat e Atalsit kane te dhenat e meposhteme.

TABELA III.4: TUBACIONE E RRYTEVE FIKSE

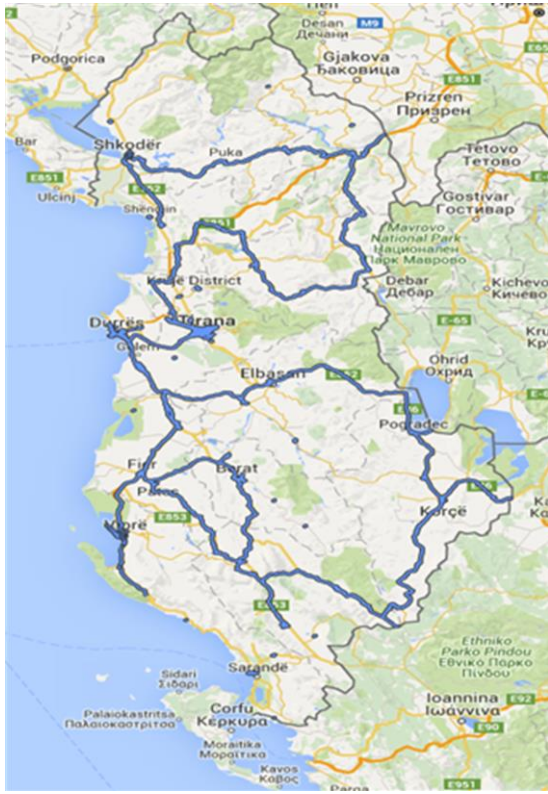
Operatori	Gjatesia e tubacioneve (km)	Prezenca
Albtelecom	1,645	Urbane dhe nderurbane
Nisatel	236	Urbane
Tring (ASC)	9	Urbane
Vivo	15	Urbane
ATU	755 x 6	Nder-urbane
Abissnet		Urbane
Totali	2,660	

Shenim: ATU nuk ka depozituar te dhena dhe shifra e mesiperme eshte e gjatesise se FO nderurbane te ATU. Vlersohet se ka dhe kapacitete te tjera shtese ne Tubacione (kontrata me Mnistrine e transportit....). Te dhenat e Abissnet nuk jane compatible me Atlasin

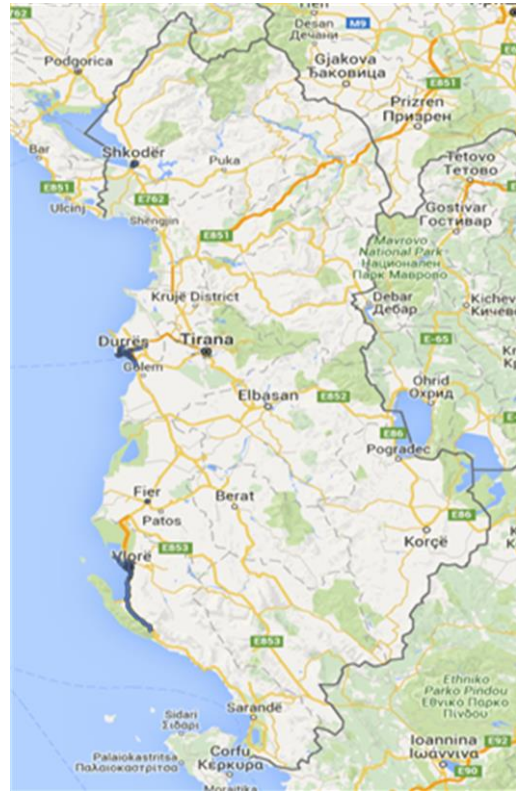

FIGURA III.14: TUBACIONE TE GJITHE OPERATORET

Tubacione te gjithe operatoret

Tubacione te gjithe operatoret pa Albtelecom dhe ATU

Sic mund te vihet re edhe per Tubacione, Albtelecom zoteron 62% te gjithe tubacioneve ne zona urbane dhe nder-urbane, ndersa Albtelecom dhe ATU zoterojne 100% te tubacioneve ne zona nder-urbane.

III.Linjat me qira dhe perdorimi i perbashket i infrastruktures pasive

Tabela e meposhteme paraqet te dhena per perdorimin e infrastruktures aktive per linjat/kapacitet me qira ne nivel me shumice dhe me pakice si dhe te infratsruktures pasive (tubacione dhe dark fiber) .

TABELA III.5: LINJAT ME QIRA DHE AKSESI NE INFRASTRUKTURE PASIVE (2014-2015)

	2014				2015			
	Total	Albtelecom	Abcom	ATU	Total	Albtelecom	Abcom	ATU
Ofrimi me pakice Linja/kapacitete me qira								
Numri I klienteve biznes	116	2	85	9	147	4	89	18
Numri I linjave/lidhjeve te dhena	977	14	711	93	1,130	21	750	125
Kombetare	942	1	697	89	1,008	1	736	121
Nderkombetare	35	13	14	4	38	20	14	4
Kapaciteti total I dhene me qira	7,727	5	2,400	4,045	14,320	16	2,400	11,560
Kombetare	7,427	4	2,170	4,006	13,666	4	2,170	11,148
Nderkombetare	300	1	230	39	654	12	230	412
Ofrimi me shumice Linja/kapacitete me qira								
Numri I operatoreve	39	23	7	9	47	23	8	5
Numri I linjave/lidhjeve te dhena	345	186	120	39	508	248	130	36
Kombetare	328	172	120	36	489	230	130	35
Nderkombetare	17	14	-	3	19	18	-	1
Kapaciteti total I dhene me qira	34,793	15,311	1,300	18,182	36,826	22,226	1,500	13,100
Kombetare	33,392	14,130	1,300	17,962	35,346	20,846	1,500	13,000
Nderkombetare	1,401	1,181	-	220	1,480	1,380	-	100
Ofrim Akses ne Infrastrukture Pasive	-							
Dark fiber	927	621	124	152	924	622.00	132.00	137
Akses ne tubacione	19	19	-	-	61	36.00	-	-

Burimi: Te dhenat periodike statistikore te raportuara nga operatoret

Nga te dhenat vihet re se Albtelecom ka presence te ulet ne tregun me pakice te linjave me qira, pro eshte ofruesi kryesor ne nivel me shumice, duke rritur ndjeshem kapacitet e dehna me qira ne 2015. Abcom ka presence te larte ne tregun me pakice te linjave me qira, port e vogel ne nivel me shumice. ATU eshte ofruesi kryesor i linjave me qira ne nivel me pakice per sa i perket kapaciteteve te dhena, dhe eshte ofruesi i dyte me i madh pas Albtelecom ne nivel me shumice. Perdorimi i dark fiber eshte ne nivel te larte, ndersa i tubacioneve ne nivel shume te ulet, megjithe rritjen ne 2015.

IV. ANALIZA E TREGJEVE ME SHUMICE TE AKSESIT LOCAL, QENDROR DHE ME CILESI TE LARTE

IV.1 Perkufizimi i Tregjeve me pakicë

AKEP, bazuar në zhvillimet e tregut, ndryshimeve të ndodhura pas analizave të tregut në 2014 në këto tregje dhe Rekomandimeve të KE, gjykon të arsyeshme të rishikojë vlerësimin e perkufizimit të tregjeve përkatës të aksesit të kryer në analizat e vitit 2014.

Në përcaktimin e tregut përkatës të produktit, AKEP gjykon të marrë në konsideratë perkufizimet e rekomandimit të KE të vitit 2014, i cili ka grupuar përdoruesin fundor të produktit dhe të shërbimit të cilat kanë një qëllim. Tipet e grupeve të konsumatorëve fundorë që janë marrë parasysh janë konsumatorë rezidenciale dhe biznes. Këta të fundit mund të kategorizohen në të vegjël, të mesëm dhe të mëdhenj me ose pa shumë qendra vendodhje biznesi.

Nga perspektiva e kërkesës, vlerësohet se ka ndryshime midis kërkesave për broadband dhe shërbime që lidhen me të, në nivel me pakicë midis konsumatorëve fundorë. Kuptohet ka kërkesa të ndryshme për një konsumator individ, për një SME dhe një kompani të madhe me kërkesa të sofistikuar dhe me shumë pika prezence vendndodhje. Këto ndryshime në kërkesë rezultojnë nga fakti se konsumatori biznes zakonisht ka nevojë për nivel kapaciteti transmetues të lartë dhe siguri në cilësi të shërbimit, por ka raste kur një konsumator biznes mund të plotësojë kërkesat e tij me bundle shërbimesh standard. Nisur nga këto mund të ndajmë në dy grupe konsumatorësh të cilin kanë kërkesa të ndryshme në nivelin e cilësisë së shërbimit, në kapacitetin e dedikuar, në mundësinë e ofrimit, në numrin e defekteve dhe koha e nevojshme për të riparuar ato. Nga ana tjetër është e vështirë që një ofrues i këtyre shërbimesh të ofrojë shërbime të personalizuar në mënyrë të plotësuar kërkesat e tregut pa pësuar kosto shtesë. Në këtë kuptim AKEP ka përcaktuar dy tregje të ndarë pakicë:

- Tregu me pakicë për shërbime të standartizuara
- Tregu në pakicë për shërbime të dedikuara me cilësi të lartë

a. Tregu me pakicë për shërbime të standartizuara (tregu masiv)

Tendenca e konsumatorëve rezidenciale dhe e disa bizneseve për shërbime bundle të cilat kanë përfshirë disa lloje shërbimesh ka pësuar rritje. Në përgjithësi këto bundle kanë të përfshirë në një paketë, telefoni fikse dhe celularë, akses në të dhëna, TV. Megjithatë kërkesën e madhe për bundle, shumica e operatorëve ofrojnë përveç bundle edhe shërbimin e të dhënave vecmas, pavarësisht se disa operatorë kanë tendencë të përfshijnë aksesin në broadband me telefoninë fikse.

Në nivel pakicë ekzistojnë një numër mundësish për aksesin në broadband nga rrjetet fikse. Këtu përmendim rrjetet me bazë DSL, rrjetet me fibra dhe rrjetet kabllorë. Gjithashtu edhe rrjetet satelitore dhe rrjetet tokësore TV janë të mundur të ofrojnë shërbimin e të dhënave dhe aksesin në internet broadband.

Përveç kësaj, parë edhe nga perspektiva e përdoruesit fundor shërbimet e ofruar nga rrjetet jo celulare si WiFi dhe celularë, në disa rrethana të caktuara mund të konsiderohen të zëvendësueshme me shërbimet nga rrjetet fikse, por teknologji që ofrojnë celularët është larg kërkesës për kapacitete të larta, duke qenë se shërbimet e aksesit në broadband nga rrjetet celulare janë dizenuar për të krijuar mundësi aksesit jo nga një pozicion fikse, ndaj dhe mund të kenë kufizime në lidhje me shpejtësinë dhe brezin. Hedhja në treg dhe mbulimi i territorit shqiptar me teknologji LTE do të jetë një faktor që do të ndikojë në zëvendësueshmëri. Kjo teknologji pritet të zbusë barrierat e kufizimeve të shpejtësisë dhe brezit për aksesin në broadband nga rrjetet celulare duke e bërë të krahasueshme me atë nga rrjetet fikse. Faktor tjetër që duhet marrë në shqyrtim do të jetë krahasueshmëri e cmimit midis këtyre aksesëve

nga te dyja rrjetet, menyra e ofrimit te sherbimit nga operatoret(ofrojne sherbime te ngjashme me siguri rrjet te larte apo sherbime te dedikuara apo te personalizuar me cilesi te larte). Për këtë çështje AKEP ka zhvilluar një analizë të detajuar ne kapitujt në vijim.

b. Tregu ne pakice per sherbime te dedikuara me cilesi te larte

Shumica e konsumatoreve rezidenciale kane tendencen të kerkojne sherbime komunimimesh te standartizuar (mundes per telefoni fikse dhe mobile, akses interneti dhe IPTV). Por edhe shumë konsumatoreve jo rezidente mund te perpumushin kerkesat e tyre me po këto shërbime të standartizuar duken nisur se edhe shpetjtesia e ofruar ne treg per konsumatore rezidenciale eshte rritur se tepermi brenda ketyre viteve. Per vitin 2014 numri me i madhi pajtimatrëve broadband është vënë re të jëtë përqëndruar në shpejtesitë nga 4-10 Mbps.

Vec kategorise që përshkruam më sipër kemi edhe konsumatorin biznes, i cili ka nevojë për shërbimë më të avancuara mbi të cilat të mbështesi një komunikim të brendshëm të sigurt midis njësitëve të biznesit që mund të jenë lokalizuar në vende të ndryshme. Shërbimet që ka nevojë kjo kategori mund të ofrohen me QoS të lartë dhe nivele të lartë sigurie, të jenë të vijueshëm dhe shpejsh të këne shpejtesi simetrike Up and Download. Si rrjedhim një shërbim i standartizuar i dedikuar për tregun e pakice nuk do të plotesonte kerksat e këtij grupi.

Ky treg pra përfshin produktet që janë dizenuar drejt kerkesave specifike që mund të plotësojë nevojat konsumatorit. Një cilësi e larte QoS-i, një garanci për vijueshmëri, një norma e mjaftueshme Up and Download, një kapacitet për të përballuar një numër të caktuar pajshjesh ose përdoruesish në të njëjtën kohë pa kufizime, janë disa nga karakteristikat e produkteve të këtij tregu me pakice. Këto shërbime janë tipike e sipërmarresve që kerkojnë cilësi të lartë, brez të gjërë në internet pa kufizime teknike(limited contention), IP telefoni, data center dhe back up, suport teknik shtesë, kohë të shkurtër riparimi të difekteve, telefoni celulare për punonjësit, kapacitet për të përballuar te dhena te pakushtezuara(uncontended data) midis vendodhjes se qendrave ku janë lokalizuar godinat etj. Shume prej tyre mund të kenë kërkesa edhe për shërbime të shtuara si psh. virtual private networks.

Këto shërbime jane tipikë të ofruara nga lidhjet te realizuara nga linjat me qira ose nga platforma me baze bakër ose nga platformat fiber, sic mund te jene LLU dhe Ethernet. Duke qene se kërkohet shërbimet me këto cilesi atehere ne kete treg nuk do te perfshihen sherbimet e ofruara nga wireless dhe kablloret duke qene se ato nuk mund te plotesojne nevojat e nje biznesi per nje kapacitet te larte dhe bandëidhth simetrik (një analizë më të detajuar është zhvilluar në kapitujt pasardhës).

Analiza e tregut me pakicë

Në mungesë të rregullimit në nivele shumice të dy tregjet e pakicës do të shfaqnin problem të konkureses efektive. Analiza e zhvilluar në tregun e shumicës, pwr tw cilin produkte e pakicës shërben si input për shumicën dhe detyrimet e vendosuar në të, do të adresojne edhe problemet e mundshme të konkurescës në tregun me pakice. P.sh. në rastin e aksesit te dhenave dhe sherbimeve qe jane të varura nga ato, nga vendodhje fikse mund te jete tregu i shumicës të aksesit lokal nga vendodhje fikse.

Për të ofruar tek një përdorues fundor, akses interneti në broadband dhe në shërbimet që lidhen me të dhënat, nga rrjete fikse, duhet një kanal trasmetimi që të jëtë i përshatshëm kalimi i të dhënave në të dyja drejtimet dhe më norma që janë të përshatshme për të ofruar shërbimin e kërkuar. Ndaj cdo sipërmarrës që kërkon rë ofrojë një shërbim të tillë përdoruesit fundor duhet të zgjedhe ose të ndërtojë një rrjet ose të mbështete tek një infrastrukturë ekzistuese në mënyrë që të arrijë tek vendodhja e përdoruesit fundor për ti ofruar këto shërbime.

Akesi në rrjet teorikisht mund të perfitohet në disa nivele të hierarkisë së rrjetit ndaj infarstukturat e rrjetit janë segmentuar në produkte të aksesit, cdo e cila mund të replikohet nga akses kërkuesi. Zevendesimi i aksesit nga rrjetë tradicional të bakrit ne infasturkurë te re

fiber ka ndryshuar në mënyrë të konsiderueshme dhe pritet që dhe në vitet në vijim të vazhdojë. Ky ndryshim gjithashtu ka sjelle edhe ndryshime thelbësore në dizejnimin e produktet e aksesit në rrjetet dhe ka një impakt të dukshëm në kufinj të dhe zgjedhjen e produkteve perkatese te aksesit me shumice.

Ne analizen e fundit u identifikuan dy tregjet me shumicë të lidhura më tregun me pakice të aksesit në broadband, tregu me shumice i aksesit ne infrastrukturen e rrjeteve fizike (perfshire aksesin e plote dhe te perbashket-LLU) nga vendodhje fikse dhe tregu me shumice i aksesit broadband (bitstream) me produkte qe dallohen sipas natyre fizike ose virtuale që dallohen nga mundesia e fleksibilitetit për te ofruar paketa ne pakice, që dallohen se nga kush nivel i hierkarkise ne rrjet eshte ofruar aksesin. Ndaj LLU dhe SLU janë ofruar perkatesisht ne MDF ose Cabinet street dhe jane produkte fizike te aksesit që iu mundesojne kerkuesve te aksesit një fleksibilitete me te madh dhe një kontroll me shume mbi sherbimin e broadband me pakice ofruar perdoruesit fundor sesa aksesin broadband me shumice, i cili i ofruar ne formen e sherbimeve jo fizike bitstream, i cili mund të ofrohen nga MDF nga një nivel hierkarkik me i larte. Me implementimi e plote te NGA diferencimet midis produkteve te aksesit fizik të rrjeteve tradicionale dhe produkteve te aksesit virtual tradicionale duke perdorur kriteret e mesiperme është bërë më pak e dallueshme.

Albtelecom ka deklaruar se ka implementuar një NGA me rrjet FTTC dhe rrjeti optik i fibres shtrihet nga centrali deri ne cabinet street-in me te afert me pajisjet e klinetit fundor. Pjesa tjeter nga cabinet deri tek klienti fundor është e përbere nga rrjet bakri. Për të përmirësuar shërbimin Albtelecom implementoi teknologjine VDSL me qellim rritjen e shpejtesise në maksimi nga kabllo e bakrit. Nga rreth 83 mije pajtimtare broadband qe ka pasur Albtelecom ne fund te vitit 2014, rreth 82 mije i ka me teknologji FTTC, 216 me teknologji FTTH dhe 565 wireless.

Me kalimin e kohes aksesin nga rrjetet e NGN do të rritet dhe si rrjedhim do të ndryshojë edhe stuktura korente e tregut të aksesit me shumicë broadband. Në të njëten kohë pritet që edhe tekologjia e bazuar në tela bakri të luajë një rol të rëndësishëm në ofrimin e shërbimeve të aksesit me shpejtësi të lartë duke mundësuar kështu edhe shtyrjen e jëtëgjatësisë të aksesit në rrjeteve bakri. Kundrejt kësaj kërkuesit e aksesit do të mbeshteten per momentin në dy inute vertikale të ndryshme me shumicë të shumicës për të adresuar tregun e pakicës.

Më ecurinë e produkteve te aksesit virtual, nuk do të jetë e përshtatshme të mbështetemi akoma për të dalluar kufinj të tregut të produkteve të aksesit me shumicë të përshtatshëm për të ofruar shërbime te broadbandit me pakicë, në dallimin midis aksesit fikiz dhe atij jofizik(virtual). Parë në këtë kendvështrim në analizat e mëposhtëm janë diferencuar sipas produkteve me shumicë qe mund të replikohen me produkte e ofruara nga aksesin fizik tradicional me ato të formave të tjera të aksesit. Për të dalluar këto dy produkte bazohemi ne disa karakteristika.

- Karakteristika e parë lidhet me vendin ku behet takimi i akses kerkuesit me ofruarin e aksesit. Aksesin me shumicë i ofruar lokalisht është i ndryshëm nga ai i ofruar në nivele më të larta të hierkarkisë së rrjetit. Pra lokal kundrejt jo lokal është një faktor i rëndësishëm dallimi.
- Karakteristika e dytë ka të bëjë më tipologjinë edhe me mënyrën e transmetimit të rrjetit të produkteve të shumicës, sidomos më ato që kanë të bëjnë me network contention. Disa produkte janë me natyre contented dhe i mundësojnë akses kerkuesit të ofrojë shërbimë me pakicë të standardizuara, me karakteristika të kufizuar. Disa produkte të tjera shfaqin karakteristika më të ngjashme me produktet e LLU-së, e cila është një akses më gjenerik, duke i ofruar akses kerkuesit një kapacitet te ditur dhe uncontended. P.sh. duke i siguruar brez sipas nevojave te akses kerkuesit kur kerkesat perkatese për akses janë subjekt i parimit te proporcionalitetit, normalisht nuk do të kërkohet nga operatori FNT(Albtelecom) të zhvillojë një infrastrukture fizike të re.

- Karakteristika e tretë lidhet me gradën e fleksibilitetit që i lëhet për kontroll akses kërkuarit nga ofruesi me shumicë për të nryshuar oferta e tij në tregun me pakicë. Në këtë kuptim është e rëndësishme të vlerësojmë së cilat elementë të rrjetit dhe inpuete ndihmëse të aksesit me shumicë mbeten në kontroll të plotë nga operatori FNT(Albtelecom) dhe cilat do të jenë në kontroll të akses kërkuarit.

Nisur nga këto karakteristika dallohen dy tregje:

1. Tregu me shumicë i aksesit lokal nga vendodhje fikse (WLA), i cili përfshin produkte të aksesit që i mundësojnë akses kërkuarit një kontroll më të madh dhe më fleksibël mbi linjë e aksesit.
2. Tregu i aksesit qendror nga vendodhje fikse(WCA), i cili përfshin produkte e aksesit që i mundësojnë kërkuarit të aksesit një kontroll më vogël dhe më shumë të standardizuar mbi linjën e aksesit

Pra për tregun më pakicë të mass market, në mungesë të rregullimit të përshtatshëm me shumicë të incumbent-it te rrjetit fiks, i cili është operatori më rrjet të përhapur në të gjithë Shqipërinë, sidomos në zona ku platformat e operatorëve alternativë nuk janë të pranishmë, incumbent mund të ushtojë presion mbi konkurrencën duke u sjellë si monopolist. Në lidhje me tregun më pakicë të high-quality, operatori incumbent i rrjetit fiks do të jëtë edhe më pak i detyruar, për faktin së shërbimët e ofruar nga platformat alternative nuk janë në gjendje të konkurojnë në nivel pakice dhe të ofrojnë produkte me karakteristika si kapacite i dedikuar dhe diapazon frekuence simetrike

Indikatorët kryesore te tregut qe kane te bejne me teknologjine (teknologjite mbi te cilat ofrohet akses ne broadband Albtelecom + Operatorët Alternative), si: xDSL & Fiber, Kabllore, 4G, shkallen e penetrimit per aksesin broadband (popullsia dhe familje), perbejne edhe faktoret influences ne zhvillimin e konkurrences ne kete treg. Analizat ne aspektin e rritjes se konkurrences pas analize 2014, te cilat te konsideruara se bashku, do të percaktojnë ne se eshte e nevojshme per nderhyrje ex-ante ne tregjet e nivelit te shumices (tregjet e shumices te aksesit lokal dhe qendror).

Qellimi i kesaj analize të mass market me pakice nuk është të përcaktoje nje treg relevenat, por më shumë të japë një përshkrim së si janë të nderlidhuar vertikalisht ky treg me pakice dhe dy tregjet më shumicë që shërbejnë si input në këtë treg.

AKEP ka mbajtur ne vemendje dhe ne fokus zhvillimin e tregut te aksesit broadband si per mass market ashtu edhe per highlity quality dhe për te dy nivelet e tij, pasi kjo eshte percaktuar edhe nga strategjia kombetare per zhvillimin e broadband ne Shqiperi, si dhe nevojat gjithnje e ne rritje per kryerjen e sherbimeve bazike te konsumatoreve te mbeshtetura nga sherbimet qe mundeson akses ne broadband.

AKEP ne menyre periodike ka publikuar raporte statistikore dhe kryesisht vitet e fundit konstatohet:

- Rritje e kerkeses per akses ne broadband, per rrjedhoje ka rritje te penetrimit te aksesit ne broadband;
- Krahas rritjes se kerkeses per akses per te dhena, konstatohet dhe kerkese per akses ne broadband me shpejtesi te larte, duke eliminuar edhe kerkesen e aksesit ne brez te ngushte. Kerkesa per shpejtesi dhe kapacitete te pakushtezuar vjen edhe si pasoje e kerkeses të kliente rezidente dhe biznese qe plotesojne nevojte e tyre më shërbime pakice te standartizuara dhe klienteve biznes qe kerkojne sherbime te ndryshme te kushtezuara per kapacitet te larte ;

- rritja e kërkesës për këto shërbime ka zhvendosur kurbën e ofertës duke i orientuar ofruesit të zhvillojnë produkte të tyre drejt kërkesave të konsumatorëve me teknologji më të avancuara për të bërë të mundur maksimizimin e të ardhurave dhe reduktimin e kostove shtese;
- Vihet re një rritje e shtrirjes gjeografike të shërbimit të aksesit broadband. Për vitin 2014 gati 8% e pajtimtareve broadband janë në fshat dhe rreth 92% janë në qytet;
- Kemi ndryshim të pjesëve të tregut të matura sipas numrit të pajtimatrëve broadband fikse, Altelecom nga 59% pjesë tregu në 2010 në fund të tremujorit të tretë 2015 shkoi në 39%;
- Është rritur sasia e të dhëna gjatë këtyre, sidomos e hyrjen të treg të shërbimeve nga teknologjia 4G, por përsëri në krakasim më sasinë e transferuar nga rrjete fikse është më e vogël;
- Zhvillime të rëndësishme të paketave “bundle”, ofertave që plotësojnë kërkesën konsumatore për telefoni dhe internet kryesisht, por nga 2014 e vijim të paktën katër operatore ofrojnë shërbimin IPTV si me vete ashtu edhe në paketa të integruara. Nga 230 mijë pajtimare broadband nga rrjete fikse, 135 mijë janë të abonuar në shërbime të integruara (paketa triplay dhe double) në fund të 3 muajit të tretë 2015.

AKEP gjykon se faktorët e mesipërmbajtjes janë faktorët bazë mbi të cilët mbështetet zhvillimi i tregut të aksesit broadband në nivelin e pakicës, dhe bazuar edhe në objektivin shtetëror dhe strategjinë e zhvillimit të broadband, mund të parashikohet se në vitet e ardhshme do të ketë rritje të ndjeshme të penetrimit të aksesit në broadband, kjo vlerësuar edhe si penetrim në aksesin e linjave, gjë e cila do të përcaktojë në mënyrë të natyrshme rritje të penetrimit të përdoruesve të shërbimeve që mundeson aksesin në broadband.

Trendi i rritjes së investimeve në zhvillimin e infrastrukurës mbi të cilën mundësohet aksesin në broadband, përben edhe premisen kryesore mbi të cilën mbështeten e ardhmja e zhvillimit të tregjeve broadband. Kjo vihet re si në investimet e bëra në NGN, investime të cilat bazohen në rrjetet e tyre kryesisht në (IP), të cilat në fund të fundit orientojnë tregjet edhe në konvergjencë të shërbimeve të cilat mbështeten në (IP). Një zhvillim i tillë, terheq kërkesën konsumatore në akses me kapacitet të lartë, por përcakton edhe zhvillimin e rëndësishëm të ofertave në këtë drejtim, pasi vihet re se kemi rritje të ndjeshme të kapacitetit të ofruar (upload dhe doëload), pothuajse në të njëjtin nivel cmimi. Kjo përben një zhvillim të rëndësishëm në këtë drejtim, gjë e cila përcakton qartë tregues të rritjes së konkurrencës në këtë treg.

Tarifimi i shërbimeve

Pavarësisht nga gjetja e zëvendësimit në aspektin e performancës funksionale në mes të shërbimeve të ofruara për përdoruesit e rezidenciale, biznesit të vogla dhe të mesme, dhe korporatave të mëdha disa operatorë ofrojnë kanë politika marketingu të ndryshme duke ofruar një shumëllojshmëri të shërbimeve të tjera, duke përfshirë në ofertë, në varësi të grupit të konsumatorit për të cilin është fokusuar shërbimi.

Nga një monitorim i faqeve zyrtare të disa operatorëve në lidhje me cmimet e shërbimeve të ofruara sipas dy kategorive kryesore, biznes dhe familjare, vihet re se:

- Diapazoni i ofertave për biznesin përfshin shpejteshi shumë më të larta se për përdorues familjare. Për familjare dhe biznese të vogla aksesin broadband me shpejteshi deri në 12 apo 16 Mbps është i mjaftueshëm për plotësimin e kërkesave dhe nuk ka dallime në cmime. Por vihet re se oferta e biznesit përmban akses broadband edhe për shpejteshi shumë të larta si 30 Mbps apo më shumë. Numri i ulet i pajtimtareve në

shpesjtesi 30 Mbps apo me shume, tregon se keto lidhje perdoren kryesisht nga biznesi dhe jo nga familjaret.

- Shumica e operatoreve ne faqet web kane seksione te vecante per pajtimtare Familjare dhe Biznes, dhe seksioni i pajimatreve Biznes pervec aksesit broadband fiks perfshin shume me teper sherbime specifike (lidhje direkte me fiber optike, transmetim te dhenash, sherbime hostimi etj), se seksioni i pajtimtareve Familjare.
- Tarifat per Biznesit jane objekt negociatash/procedurash konkurrimi. Perdoruesit biznes (institucione publike dhe korporata te medha) ne shumicen e rasteve perdorin procedura prokurimi per zgjedhjen e operatorit ofrues te sherbimit et aksesit broadband dhe/ose sherbime te tjera specifike te lidhura me te, dhe cmimet jane objekt i kontratave individuale te lidhura midis perdoruesit Biznes dhe operatorit ofertues. Keto cmime jane dhe objekt negociatash dhe te ndryshme nga ato te publikuara.

Një korporatë për të siguruar akses në broadband nuk e ka të mjaftueshëm shërbimi e standartizuar duke qënë së ky i fundit nuk i plotëson nevojat specifike. Nga të dhënat e mësipërme vërehet se kërkesa për këto shërbime është fokusuar tek dizajnimi i shërbimit të dedikuar, duke qënë të gatshëm të paguajnë një tarifë ndjeshërisht më të lartë për abonimin mujor, si dhe tarifa më të larta për instalimin në krahasim me çmimet për shërbimin standard broadband të projektuar për përdoruesit e zakonshëm familjar. Zevendesueshmeria ne anen e kerkeses midis perdoruesve Biznes dhe Familjare ekziston per sherbimin standard me shpejtesi jo-te larte, por per sherbime me shpejtesi te larte zevendesueshmeria eshte e ulet ne anen e kerkeses.

Konkuzion

Bazuar në sa më sipër, si dhe ne rekomandimin e KE te vitit 2014, AKEP arrin në përfundimin se nuk ka zëvendësueshmëri në drejtim të kërkesës për shërbimet standarde për akses në internet për pajtimtarët rezidenciale dhe të biznesit, dhe për këtë arsye këto produkte nuk i përkasin të njëjtit treg. Për shkak të dallimeve në karakteristikat funksionale dhe çmimit të shërbimeve për konsumatorët e biznesit (aksesit të dedikuar në veçanti) e të shërbimeve për konsumatorëve në masë, të dy shërbimet nuk duhet të konsiderohet në të njëjtin treg.

Zëvendësueshmëria nga ana e ofertës

Sipas të dhënave të deklaruar nga operatorët e rrjeteve fikse në fund të vitit 2014 kanë ofruar akses interneti rreth 80 operatorë. Nga këta rreth 50 operatorë kanë ofruar shërbim për bizneset.

Akses në internet për përdoruesit e biznesit dhe aksesit në internet për masën e gjerë kanë teknologjikisht të njëjtën mënyrë ofrimit. Operatorët përdorin të njëjtat pajisje dhe ndërfaqe te rrjet për të siguruar aksesin si për përdoruesit e rezidenciale edhe për ata biznes. Në këtë drejtim, ka përparësi teknologjike në ofrimin e shërbimeve për kategoritë e ndryshme të publikut të gjerë. Shërbimi për përdoruesit familjarë mund t'i ofrojne shërbime për konsumatorët e biznesit të vogel ose SME në afat të shkurtër, pa kosto të rëndësishme ose nuk ndërmerren rreziqe të konsiderueshme.

Bazuar në këtë, AKEP konsideron se epërsi në segmentin e shërbimeve të komunikimeve elektronike për akses në internet për përdoruesit në shtëpi dhe shërbimeve të aksesit në internet për përdoruesit e biznesit që përdorin shërbimet standarde mund të konsiderohet të jetë mjaftueshëm të këmbyeshëm në aspektin e furnizimit që të konsiderohet si një treg.

Nga ana e ofertës, në aspektin e shërbimeve për publikun e gjerë dhe shërbimeve për konsumatorët me kërkesat specifike, nevoja për të menaxhuar një numër të madh të linjave,

në krahasim me numrin e linjave për përdoruesit e mëdha të biznesit mund të kërkojnë investime burimet njerëzore dhe logjistike (p.sh. Help Desk-s, shërbim për kliente), të cilat përbëjnë një alternativë më pak tërheqës në afat të shkurtër për një operator që ofron shërbime vetëm për klientët e mëdha të biznesit të përshatatet për të ofruar shërbim në tregun për publikun e gjerë.

Në anën tjetër, një operator që ofron shërbime për tregun masiv nuk do të kishte hyrë në një afat të shkurtër të ofrojë shërbime në tregun për përdoruesit ndërmarrje(biznes), për shkak se një sipërmarrje e tillë kërkon investime në lidhje me aftësinë për të krijuar fonde për të garantuar nivelin e shërbimit (p.sh.. gjatë shërimit, mbështetjen e klientëve, përshtatjen e produkteve).

Për sigurimin e burimeve të aksesit në internet për bizneset korporata operatorëve iu nevojite përdorimi i rrjeti të tyre të fibër-optike ose të kontaktojnë kapacitete transmetuese nga operatorë të tjerë të tjera. Sipas informacionit të deklaruar në AKEP nga operatorët që ofrojnë akses të dedikuar, pwr t'i dhënë përdoruesit fundor mundësi aksesit, kur nuk kanë vetë rrjetin e tyre, përdorimin linjat me qira. Duke pasur parasysh afatet shtrënguese për të kapur treg dhe shpenzimet në mënyrë të konsiderueshme më të ulëta për linjat me qira në krahasim me ndërtimin e rrjeteve të veta, operatorët, me qëllim për të filluar shërbimin e dedikuar kanë barrierat më të ulëta në hyrje në shërbimet e aksesit me pakicë me cilësi të veçantë në krahasim me barrierat ndaj penetrimit të tregut të aksesit broadband për publikun masiv. Përveç kësaj duhet theksuar se sigurimi i aksesit të dedikuar shpesh nuk është aktiviteti kryesor i këtyre operatorëve. Ato ofrojnë akses të dedikuar si pjesë e komplekse telekomunikacionit dhe zgjidhjeve IT duke e ofruar shërbimet cloud, mirëmbajtjen e serverëve dhe të tjerët.

Bazuar në sa më sipër, AKEP gjykon se shërbimet për konsumatorët e biznesit (aksesit të dedikuar) dhe shërbimeve për publikun e gjerë nuk duhet të konsiderohet i njëjtë tregu.

Konkulluzion

Si rezultat i analizës dhe duke marrë parasysh dallimet në çmim dhe karakteristikat e konsumatorëve të broadband të shitjes në masë me pakicë (familjarë, bizneset e vogla dhe të mesme) dhe aksesit të dedikuar i dizenuar për përdoruesit e mëdha të biznesit, si dhe nga mungesa e zëvendësueshmërisë së ofertës, AKEP konsideron se tregu për akses broadband me pakicë nuk përfshin produktet dhe shërbimet e aksesit të dedikuar të cilat janë kufizues të shërbimeve për akses broadband të tregut me pakicë.

Zëvendësueshmëria midis llojeve të ndryshme të aksesit broadband

Në tregun shqiptar sigurimi i akses broadband internet behët përmes teknologjive të ndryshme, të cilat ndahen në dy grupe akses: me tela (wire) dhe pa tel (wireless).

Në përcaktimin e tregut të produktit do të vlerësohet nëse ka zëvendësueshmëri dhe kërkesë për llojeve të ndryshme të aksesit broadband të ofruara nëpërmjet rrjeteve dhe teknologjive në dispozicion në periudhën aktuale dhe në dy vitet e ardhshme.

▪ Përmbledhje

Në përgjithësi, në krahasim me periudhën e analizes pararendëse u vëreh një tendencë e rënies së cmimit të aksesit me tel dhe pa tel në internet broadband, rritjen e shpejtësisë të download-it në planet bundle dhe rritje e sasise të të dhënave të trasmetuara. Por ajo qv vërehet në lidhje me

Bazuar në argumentat e mësipërm në lidhje me llojet e ndryshme të aksesit mund të gjykohet se shërbimet e ofruara në vendodhje fikse nëpërmjet ADSL, LAN CATV dhe FTTx kanë karakteristika të ngjashme në përdorimin e pritshëm dhe kanë çmimeve të ngjashme. Nga njëra anë në këto lloje aksesit sigurohet një lidhje më e besueshme dhe sigurohet transmetimi me shpejtësi të lartë se sa aksesit mbi teknologjitë wireless. Nga ana tjetër, kushtet e çmimeve

për shfrytëzimin e aksesit në internet wired janë më të dobishme se sa kushtet e aksesit të bazuar në wireless duke pasur parasysh pajtimet mujore, tarifat e instalimit dhe kostoja e pajisjeve fundore.

Kjo jep arsye të gjykosh se për ndonjë rritje të cmimit të vogël (5-10%), por jotranzitore të ndonjë nga llojet të aksesit Wired (ADSL, CATV, LAN dhe FTTx) përdoruesit do të jenë të gatshëm për të zhvendosur kërkesën për një nga llojet e tjera aksesit Wired, por nuk ka gjasa për të zëvendësuar aksesin wired me aksesin në internet broadband wireless.

AKEP gjykon se përdoruesit fundorë e perceptojnë aksesin e internetit në celular më shumë si një shërbim plotësues për të hyrë në një vend të caktuar, në vend se zëvendësueshmërisë. Argument për këtë pretendim është fakti që tendenca e rritjes së pajtimeve në akses në internet nga celularet dhe akses nga vendodhje fikse në të njëjtën kohë. Pra nuk ka pajtimtar që të mohojë aksesin në internet nga rrjetet fikse në vend që të ketë akses në internet nga një llogari përmes rrjetit celular. Të dhënat për penetrimin e aksesit broadband nga rrjetet fikse dhe aksesit nga rrjetet celulare në internet për periudhën 2010-2014, të paraqitur në Figurën mëposhtë është gjithashtu arsye për të besuar që konsumatorët perceptojnë këto dy shërbime si plotësuese.

Volume i të dhënave nga rrjet celulare u rrit nga vitit 2013 në 2014 me rreth 2.43 here. Në fundvitin e 2014 volumi i transmetuar nga rrjetet celulare zuri rreth 13 % të volumit total të transmetimit. Në fund të 2014 nga rrjetet celulare u transmetua me GPRS/UMTS një volum prej rreth 6.3 milion Gbyte, kurse nga rrjetet fikse rreth 41.6 milion Gbyte. Duke parë pjesët e vogël që ze volume të dhënave nga rrjetet celulare në krahasim me totalin mund të themi se konsumatorët e kanë aksesin nga rrjetet e celulare si shtesë të aksesit nga vendodhje fikse, me qëllimin kryesor - aksesin në shërbimet që nuk kërkojnë shkëmbimin e një vëllim të madh të trafikut (të tilla si navigimi në web, aksesin në email, etj) dhe në pozicione ku ka mbulim me këtë shërbim.

Deri në raundin e ardhshëm të analizës së tregut pritet që aksesin nga celularet të ketë zhvillime pozitive duke pasur parasysh implementimin e teknologjisë LTE (4G) për të siguruar akses broadband internet. Kjo teknologji që mund të ndikojë në trendin e penetrimit të aksesit fikse dhe celular dhe në konsumin e këtyre shërbimeve.

Përsa i përket karakteristikave që lidhen me produktet e aksesit, ai i realizuar përmes vavele ndryshon nga ai i realizuar nga vendodhje fikse përmes rrjeteve kabllorë, duke pasur parasysh përdorimin e ajrit gjatë kryerjes së transferimit të të dhënave nga llojet e ndryshme të aksesit pa tel. Ato janë të prekshme nga kushtet e motit, të cilat mund të shkaktojnë ndërprerje serioze në ofrimin e shërbimeve

Bazuar në informacionin e mësipër, AKEP konsideron se nuk ka asnjë zëvendësueshmëri nga ana e kërkesës midis aksesit në internet në një vendodhje fikse dhe aksesit në internet nga celularet në internet, sipas AKEP këto shërbime janë mjaftueshëm komplementare.

Në një analizë të zëvendësueshmërisë nga ana e ofertës duhet të analizohet gatishmëria e një njësie ekonomike që nuk është aktive në tregun përkatës të produktit, për të hyrë në treg brenda një periudhe të shkurtër kohore pa kosto të rëndësishme si rezultat i një rritje të vogël, por të rëndësishme dhe të qëndrueshme të çmimeve.

Gjatë disa viteve të fundit, duke përfshirë periudhën që mbulohet nga kjo analizë ka pasur një proces të ndërtimit dhe përmirësimit të rrjeteve të ofruesve të aksesit wireline, i cili është rezultat i zhvillimeve teknologjike dhe kërkesave më të larta të konsumatorëve. Për shembull, për disa vjet Altelecom zhvilloi paralelisht akses me rrjetin e bakrit dhe me rrjetin optik. Një pjesë e abonentëve zëvendësuan shërbimet për të hyrë në internet nga rrjetet tradicionale me ato nëpërmjet ADSL nëpërmjet ofertave individuale ose bundled shërbimeve të ofruara. Gjatë këtyre viteve gjithashtu u mor parasysh fakti se operatorët që ofrojnë akses në internet nëpërmjet rrjetit kabllor për transmetim dhe / ose shpërndarjen e programeve të radios dhe televizionit, ndërtuan rrjete lokale ose optike, paralel me rrjetet e tyre me bosht të përbashkët dhe ofruesit e aksesit LAN ose përmirësuan rrjetet e tyre me lidhje optike për përdoruesit fund apo në pikat e aksesit të rrjetit. Në funksion të kësaj, AKEP konsideron se në aspektin e

zëvendësueshmërisë së ofertës, lloje të ndryshme të aksesit Wired (ADSL, LAN, CATV dhe FTTx) bien në një treg përkatës të produktit.

AKEP shqyrtoi dhe zëvendësueshmërinë e ofertës përmes aksesit broadband pa tel dhe aksesit me tel (përfshjë edhe celularët) dhe beson se në mënyrë që të hyjnë në tregun e aksesit wired broadband, për një operator që ofron akses në internet wireless është e nevojshme për të ndërtuar rrjetin e tij fikse ose për të marrë një të tillë me qera. Duke pasur parasysh nevojën për të përdorur një sasi të konsiderueshme të investimeve, prania e kostove të zhytura ose të bllokuar dhe barrierat e natyrës ekonomike (të tilla si emir i mirë, ngurrimi nga ana e konsumatorëve për të transferuar nga një ofruer tek tjetri, etj), AKEP konsideron se nuk ka gjasa që një operator që ofron akses broadband në internet pa tel (përfshirë atë celular), për të hyrë në tregun e aksesit broadband nga rrjete fikse në përgjigje të një rritje të vogël, por të rëndësishme dhe të qëndrueshme të çmimeve brenda një kohe të shkurtër dhe pa pësuar shpenzime të mëdha. E kundërta është gjithashtu e vërtetë, se ofrimi i aksesit të broadband wireless nga operatorë që ofrojnë akses wired broadband në internet është i lidhur me përdorimin dhe caktimin individualisht të burimeve të pamjaftueshme si p.sh spektrit të frekuencave të radios (për aksesin celular), si dhe investime të konsiderueshme në ndërtimin e rrjeteve pa tel (përfshirë këtu edhe shërbimet fikse ofruar mbi rrjete celulare).

Bazuar në sa më sipër, AKEP konsideron se llojet e analizuara të aksesit pa tel (BWA / FWA, UMTS / HSPA + dhe 4G LTE) nuk janë të zëvendësueshme në aspektin e produktit me pakicë të aksesit broadband në internet ëireless.

Konkluzion

Duke krahasuar karakteristikat funksionale dhe çmimet e llojeve të ndryshme aksesit broadband pa tel dhe me tel nga rrjete fikse, AKEP gjykon se nuk ka zëvendësueshmëri në kërkesës dhe ofertë për akses broadband Wired dhe Wireless. Përveç kësaj, AKEP analizoi dhe vendosi që aksesit në internet nga rrjetet celulare është një shërbim plotësues, duke pasur parasysh se tregu me pakicë i aksesit në internet ofron paketa ku përfshihen dhe aksesit Wired në internet edhe aksesit celular në internet.

Tregu me pakicë për aksesin broadband në internet përbëhet nga produkte standarde dhe shërbime të ofruara më vete ose/dhe në bundle me shërbime të tjera të komunikimeve elektronike në tregun masiv (përdoruesit e familjarë dhe biznes) nëpërmjet rrjetit telefonik tradicional (ADSL), rrjetit fibër-optike (FTTH, FTTB, FTTC / FTTN), rrjetit të transmetimit dhe / ose shpërndarjes së programeve të radios dhe televizionit, bazuar në teknologji kabllore (CaTV) me kablllo koaksiale ose sistemet koaksiale hibride (HFC) dhe rrjetit të bazuar mbi teknologjinë Ethernet LAN.

Dimensioni gjeografik i tregu përkatës

Sipas rregullores së anaizës së tregut duhet përcaktuar edhe dimensionin gjeografik i tregut përkatës, i cili përfshin një zonë të caktuar gjeografike të tregut përkatës, në të cilin produktet dhe/ ose shërbimet e zëvendësueshme të rrjeteve të komunikimeve elektronike të ofruara në kushtet konkurruese janë të njëjta ose të ngjashme dhe ndryshojnë nga ato në zonat fqinje gjeografike.

Caktimin i fushëveprimit gjeografik të këtij tregu përkatës është bazuar në dy kritere:

- mbulimi territorial i rrjeteve publike të komunikimeve elektronike;
- prania e të njëjtave kërkesa statutores dhe rregullatore për sigurimin e rrjeteve dhe / ose shërbimeve të komunikimeve elektronike.

Bazuar në këto dy kritere, tregu gjeografik mund të përkufizohet si territori lokale, rajonale ose kombëtare

1. Shtrirja territoriale e rrjeteve publike të komunikimeve elektronike

Duke marrë parasysh legjislacionin aktual, AKEP duhet të përcaktojë nëse ekzistojnë kushte të ngjashme konkurruese mbi kërkesën dhe ofrimin e shërbimeve që janë brenda fushës së veçantë të produktit (tregut broadband pakicë në vend). Në këtë drejtim, Shënimet shpjeguese

të Rekomandimit 2014 mbi tregjet relevante ka përcaktuar se duhet të merret parasysh shtrirja e rrjetit të operatorit me pjesën më të madhe të tregut në tregun përkatës të produktit, dhe nëse kjo kompani ofron shërbimet e veta në të njëjtat kushte në të gjithë vendin, duke pasur parasysh mbulimin kombëtar të rrjetit të saj.

Sipas të dhënave të deklaruara nga operatorët pjesët e tregut sipas numrit të pajtimtarëve me akses broadband fikse të Altelecom janë 39%. Rrjeti i Altelecom ka shtirje gjeografike në të gjithë vendin dhe sjellja tregtare e Altelecom për të ofruar shërbime që bien brenda fushës së tregut të shitjes me pakicë në vend të aksesit broadband në internet është e njëjtë. Në paragrafin e mësipërm janë analizuar më në detaje çmimet e shërbimeve të ofruara nga incumbent. Altelecom ofron të njëjtat shërbime, tarifave / çmime dhe kushte për përdorimin e shërbimeve në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë.

Bazuar në sa më sipër mund të arrijmë në përfundimin se duke pasur parasysh fushëveprimin kombëtar të rrjetit të operatorit incumbent dhe karakteristikat uniforme të produkteve dhe të shërbimeve në lidhje me çmimet dhe kushtet e ofrimit në nivel kombëtar, fushëveprimi gjeografik i tregut është kombëtar.

IV.2 Perkufizimi i Tregjeve me shumicë

Megjese në perkufizimin e tregjeve me pakicë, të kryer në seksionin e mësipërm, AKEP arriti në përfundimin se nuk ndryshime të ndjeshme nga vlersimi i KE për tregjet përkatës në shenimet shpjeguese të rekoamndimit të vitit 2014, edhe për tregjet me shumicë AKEP vlereson të ri-formulojë këto tregje sipas rekomandimit të fundit të KE, pra si më poshtë:

1. Tregu me shumicë i aksesit në nivel lokal në vendndodhje fikse (WLA-tregu 3/a rec.2014 KE)
2. Tregu me shumicë i aksesit në nivel qendror për produkte të tregut të përgjithshëm (WCA- tregu 3/b rec.2014 KE)
3. Tregu me shumicë i aksesit me cilësi të lartë në vendndodhje fikse (WHQA- tregu 4/a rec.2014 KE)

Produktet dhe shërbimet që bëjnë pjesë në këto tre tregje mund të përmbliidhen si më poshtë:

- Tregu përkatës me shumicë i aksesit lokal nga vendndodhje fikse (WLA) përfshin të gjitha shërbimet/produktet fizike dhe virtuale të cilat mundesohen nga aksesit në nivel lokal (shared + full LLU, tubacione në zonë urbane etj), produkte dhe shërbime të cilat mundesojnë përfituesin e aksesit të ofrojnë shërbime broadband përdoruesve të tregut masiv dhe me nivel të lartë kontrolli në QoS;
- Tregu përkatës me shumicë i aksesit qendror nga vendndodhje fikse (WCA) përfshin të gjitha shërbimet/produktet fizike dhe virtuale si aksesit bitstream, të cilat i mundesojnë përfituesit të aksesit të ofrojnë shërbime broadband përdoruesve në zonë ndryshme/të mëdha gjeografike për tregun masiv të aksesit broadband me pakicë, të cilat nuk mundesohen nga aksesit në nivel lokal, dhe që nuk bëjnë pjesë në tregun e aksesit me cilësi të lartë për bizneset (WHQA).
- Tregu me pakicë për shërbime me cilësi të lartë (WHQA) përfshin produkte/shërbime që janë të projektura për nevojat specifike të klienteve individuale duke përfshirë nivele të larta të QoS, disponibilitet të lartë, shpejtësi të lartë download dhe upload, nivel të ulët të konfliktit (contention) në transmetimin e të dhënave, etj. Këto janë shërbime që kërkojnë nga bizneset të mëdha dhe që kërkojnë edhe lidhjen midis pikave të ndryshme të prezencës së biznesit, dhe që zakonisht ofrohen nepërmjet

linjave me qira apo lidhjeve broadband (LLU, ethernet etj). Ne kete treg me pakice perfshihen edhe institucionet publike me prezence ne shume qytete/fshatra qe kane nevoje per lidhje te ketyre pikave te prezences, kerkese e cila pritet te rritet me rritjen e dixhitalizmit te sherbimeve dhe games dhe cilesise se sherbimeve e-government.

- Tregu i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse eshte i lidhur me ofrimin e konektivitetit te bizneseve te mesme/te medha per akses broadband dhe sherbime te tjera te dhenash. Ne nivel me shumice ne rekomandimet e meparshme te KE, ky treg eshte perkufizuar si tregu i segmenteve terminuese te linjave me qira, nepermjet te cilave operatore te ndryshem kane mundesine te ofrojne sherbime me cilesi te larte bizneseve, pasi linjat me qira sigurojne bivele te larta QoS, bandwidth simetrik dhe te dedikuar.
- Dimensiioni gjeografik i te tre tregjeve tregut eshte kombetar, pavaresisht se ka variacion te madh te konkurrences/prezences me rrjete lokale te aksesit midis zonave te ndryshme gjeografike (qytete kryesore si Tirana v qytete te vogla)

Sipas Rregullores se Analizes se Tregut, AKEP kryen testin e tre kritereve nese nje treg i analizuar nuk eshte pjese e listes se tregjeve perkates te pikes 1, Neni 3 i Rregullores si dhe per tregjet qe nuk jane pjese e *listës së tregjeve përkatës të Rekomandimit të KE, që është në fuqi*.

Megenese tre tregjet e mesiperme jane pjese e listes se rekomandimit ne fuqi te KE per tregjet perkates, AKEP vlereson se nuk eshte e nevojshme te kryesje testin e 3 kritereve per keto 3 tregje.

IV.3 Analiza per FNT ne tregjet me shumice

Megjithe ndryshimin e perkufizimeve te tregjeve perkates nga KE ne vitin 2014, sherbimet/produket baze te tregjeve perkates te riformeluar jane te ngajshme me ato te rekomandimit te meparshem 2007, mbi te cilat eshte bazuar Analiza e tregut te AKEP ne Shkurt 2014. AKEP gjykon se ne treg nuk kane ndodhur dhe nuk pritet te ndodhin ndryshime te rendesishme qe te reduktojne deri ne eliminim poziten e FNT te Albtelecom ne keto tregje te analizuar ne vitin 2014. Nder keta faktore permendim:

- megjithe zhvillimin dhe dinamikat e tregut me pakice braodband nga rrjete fikse, Albtelecom ka pasur pjese tregu te qendrueshme ne nivelin 40% ne tregun me pakice te aksesit broadband;
- megjithe rritjen e zonave te mbulimit te disa operatoreve altrenative, Albtelecom eshte i vetmi operator rrjeti fiks me prezence ne zona urbane dhe nder-urbane, me infrastrukture aktive dhe pasive kombetare dhe lokale njekohesisht;
- prezenca e ATU ne treg me rrjet kombetar (nderurban) nuk duket se ka ndikuar ne tregun me shumice te aksesit broadband;
- migrimi i plote ne NGN/NGA i rrjetit te Albtelecom ka krijuar avantazhe dhe kapacitete te medha ne ofrimin e sherbimeve te aksesit broadband me shumice;
- megjithe renien e numrit te linjave te telefonise fikse, Albtelecom vazhdon te kete prezence te forte ne segmentin lokal me linja te perdoruesit fundor (rreth 70%), shume me te larte se operoret e tjere alternative, duke pasur dominance ne ofrimin e segmenteve terminuese te linjave me qira si dhe per LLU;
- tendenca e tregut me pakice drejt ofrimit te paketave te sherbimeve te integruara (bundles) ka krijuar avantazh per Albtelecom si sipermarres ofrues i sherbimeve te aksesit broadband, telefoni fikse dhe sherbime celulare. Rritja me 3 here ne vitin 2015 e pajtimtareve te Albtelecom me paketa trefishe (Internet, telefoni dhe IPTV) tregojne per

- pozita te forta te Albtelecom ne tregjet perkates me pakice dhe avantazhe ndaj operatoreve te tjere, te cilet nuk mund te replikojne lehtesiht keto oferta.
- Fillimi i ofrimit te sherbimeve 4G nga rrjetet celulare dhe ritja e ndjeshme e perdorimit te aksesit broadband nga keto rrjete, rrisin presionin konkurrues per aksesin broadband nga rrjete fikse. Megjithate, keto sherbime te aksesit broadband nga rrjete celulare 3g?4G konsiderohen me shume si komplementare dhe jo zevendesues te aksesit broadband nga rrjete fikse.
  - megjithese aksesit ne LLU nuk ka pasur rezultat dhe aksesit bitstream ka filluar te perdoret vetem ne vitin 2014, AKEP gjykon se perdorimi/interesi i ulet per keto sherbime nuk vjen per shkak te mungeses/eliminimit se dominances se Albtelecom por per shkaqe historike te investimeve paralele ne rrjete lokale nga operoret alternative.
  - Presioni konkurrues nga platforma te tjera alternative ne aksesin broadband me shumice eshte ende i ulet per te ndikuar ne reduktimin e pozites dominuese te Albtelecom.\
  - Megjithese Albtelecom ka prezenca te ulet ne tregun me pakice te linjave me qira, ne nivel me shumice Albtelecom eshte ofruesi me i madh me pjese tregu 60% per kapacitetet e dhena me qira, 49% per numrin e linjave dhe numrin e operatoreve qe i ka ofruar linja/kapacitete me qira.

Per sa me siper, AKEP vlereson se Albtelecom ploteson kriteret per FNT ne tregjet perkates te meposhtem:

1. Tregu me shumice i aksesit ne nivel lokal ne vendndodhje fikse (WLA)
2. Tregu me shumice i aksesit ne nivel qendror per produkte te tregut te pergjithshem (WCA)
3. Tregu me shumice i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse (WHQA);

V. ANALIZA E TREGUT TE AKSESIT NE INFRASTRUKTURE PASIVE NE NIVEL KOMBETAR

Perkufizmi i tregjeve me shumice eshte i lidhur identifikimin e inputeve te nevojshme per te ofruar sherbime/produkte ne tregun/tregjet perkates me pakice. Per sherbimin e aksesit broadband me pakice dhe sherbime te tjera te te dhenave te lidhura me kete treg, ne nivelin me pakice AKEP vleresoi ne kapitullin meparshem se edhe ne Shqiperi (si edhe ne rekomandimin 2014 te KE) ekzistojne kushtet per te dalluar dy segmente te pergjithshme te kerkeses se tregut: kerkesa e perdoruesve te zakonshem te aksesit broadband pra tregu masiv/i pergjithshem me pakice, dhe kerkesa e bizneseve te medha per sherbime me cilesi te larte, pra tregu per akses broadband dhe sherbimesh te dhenash me cilesi te larte. Njekohesisht, per sa i perket nivelit te aksesit, AKEP vlereson se ekziston nje ndarje per aksesin ne nivel lokal dhe ne nivel qendror per sherbimet broadband nga rrjete fikse, duke i pershtatur me perkufizimet e reja te rekomandimit te KE, per heqjen e ndarjeve te meparshme midis aksesit virtual (bitstream) dhe fizik (LLU), per pershtatje me zhvillimet ne rrjete fikse NGA.

Tregu i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse eshte i lidhur me ofrimin e konektivitetit te bizneseve te mesme/te medha per akses broadband dhe sherbime te tjera te dhenash. Ne nivel me shumice ne rekomandimet e meparshme te KE, ky treg eshte perkufizuar si tregu i segmenteve terminuese te linjave me qira, nepermjet te cilave operatore te ndryshem kane mundesine te ofrojne sherbime me cilesi te larte bizneseve, pasi linjat me qira sigurojne bivele te larta QoS, bandwidth simetrik dhe te dedikuar.

Rekomandimi 2014 sqaron se ne perkufizimin e tregut me cilesi te larte, nje ceshtje qe mund te trajtohet nga rregullatoret kombetare eshte nese ka nevojte per nderhyrje ex-ante ne tregun e aksesit ne infrastrukture per backhaul (i ndryshem nga aksesin ne rrjete fikse) me qellim lehtesimin ose rritjen e konkurrences ne ofrimin e sherbimeve te komunikimeve elektronike (nga rrjete fikse dhe celulare). Inputet me te rendesishme te ketij tregu konsiderohet infrastruktura pasive apo aksesin pasiv ne infrastrukture si tubacione dhe fiber optike e erret (dark fibre). Rregullimi ex-ante i ketij tregu do te sillte perfitime:

- per operatoret e rrjeteve celulare ne menaxhimin e trafikut te te dhenave, te cilat kane rritje shume te madhe ne vitet e fundit me 3G/4G dhe kjo tendence pritet te vazhdoje edhe ne vitet e ardhme
- per operatoret alternative te rrjeteve fikse per te rritur prezencen e rrjeteve te tyre duke lidhur pjese te rrjeteve te tyre ne zona gjeografike te ndryshme, perfshire ne zona te largeta.

Rregullimi i aksesit ne elementet pasive te rrjeteve (tuba, shtylla, dark fibre etj) ka marre nje rendesi te madhe ne nivel te KE pasi ky akses mundeson zgjidhje per akses broadband me shpejtesi te larte dhe ne reduktim te kostove per aksesin broadband. Per te realizuar kete KE ne Direktiven vitit 2014 (Directive 2014/61/EU) ka rekomanduar madje perdorimin e infrastruktures se rrjeteve te tjera te utiliteteve si energji elektrike, uje etj, per zhvillimin e rrjeteve broadband.

Ne Shqiperi rregullimi i aksesit ne infrastrukturen pasive rezulton te jete edhe me i nevojshem per shkaqet e meposhteme:

- shume operatore alternative fikse kane ndertuar rrjetet e tyre me prezence lokale dhe disa prej operatoreve me te medhenj alternative kane filluar te zgjerojne zonat e mbulimit me rrjet lokal ne disa qytete kryesore.

Lidhja e ketyre pjeseve te rrjeteve mund te kryhet edhe me linja me qira, por pavaresisht perparësive te tyre dhe rregullimit ex-ante, shpesh operatoret preferojne te

kryejne vete zgjidhjet backhaul, duke ulur varesine nga operatori zoterues i infrastruktures aktive (linjat me qira).

- zhvillimi i rrjeteve 3G/4G ka cuar ne rritje shume te madhe te trafikut te te dhenave ne rrjetet celulare (148% dhe 100% ne vit ne dy vitet e fundit) duke rritur kerkesen e operatoreve celulare per menaxhim te trafikut ne backhaul
- Ne nivel kombetar vetem Albtelecom dhe ATU kane rrjet me tubacione/dark fiber.
- Rregullimi ex-ante i aksesit ne elementet pasive te rrjetit dhe sherbime shoqeruese jane pjese e amendimeve te ligjit 9918 (neni 42)

V.1 Perkufizimi i tregut

Perkufizimi i ketij tregu perkates perfshin vleresimin e produkteve/sherbimeve qe mund te konsiderohen si te zevendesueshme dhe pjese e te njejtij treg. Si pikenisje, AKEP vlereson te perkufizojte tregun me shumice te aksesit ne infrastrukture pasive te rrjeteve te komunikimeve elektronike qe perfshin tubacionet dhe fibrat optike jo-te ndricuara (dark fiber) ne nivel kombetar, pra zonat nder-urbane. Per produktet/sherbimet e zevendesueshme AKEP vlereson se produkte/sherbimet me te rendesihme per analize zevenesueshmerie jane sa me poshte:

- Infrastruktura lokale v kombetare;
- Infrastruktura kombetare aktive v infrastruktura kombetare pasive
- Aksesit ne tubacione v aksesit ne fibra optike te pandricuara
- Aksesit ne tubacione v shtylla

- **Infrastruktura lokale v kombetare;**

AKEP nepermjet analizave te meparshme per LLU ka vendosur masa rregulluese per Albtelecom edhe per aksesin ne elementet pasive te infrastruktures se rrjetit te Albtelecom. Megjithate keto masa jane vetem per rrjetin lokal dhe nuk perfshijne aksesin ne infrastrukturen pasive kombetare apo nder/urbane. Sic eshte theksuar ne dokumenta te tjera te analizave te tregut dhe ne seksionet e meparshme te ketij dokumenti, karakteristike e tregut fiks ne Shqiperi eshte se shume sipermarres (rreth 80) kane investuar ne rrjetet e tyre fikse nepermjet et cilave ofrojne sherbime te telefonise fikse dhe aksesit broadband, per perdorues familjare dhe biznesi. Megjithate gjurma e pothuajse te gjitha rrjeteve fikse alternative eshte e kufizuar ne zona lokale si qytet apo zona atraktive rurale. Ne keto zona operatoret kane rrjetet e tyre te aksesit, dhe ky ka qene nje nder faktoret kryesore qe interesit per aksesin e hapur ne rrjetin lokal te Albtelecom (LLU) ka qene shume i ulet dhe ende nuk ka perdorim te LLU.

Megjithate investimet e shumta te operatoreve alternative ne rrjete lokale, investimet ne rrjet kombetar jane nga keta operatore jane inekzistente.

Nje ofrues rrjeti lokal rezulton se ka te veshtire qe te investojte ne rrjet kombetar/nder-urban per te ndertuar infrastrukture pasive/mbeshtetese me tubacione/fiber optike. Pra, operatoret alternative qe zoterojne rrjet lokal nuk mundet qe lehtesisht te investojne ne lidhje nder-urbane.

Edhe ATU qe zoteron infrastrukture pasive me tuba dhe fiber optike ne nivel kombetar, nuk ka prezence ne zona urbane me rrjet lokal tubash/fibra optike. Pra, edhe ofruesit e infrastruktures kombetare te tubave/fibrave optike e kane te veshtire te ofrojne kete infrastrukture ne nivel lokal. Keto kufizime te zevendesueshmerise ne anen e ofertes jane te lidhura edhe me lejet e ndertimit: lejet e ndertimit ne infrastruktura ne nivel lokal mund te

sigurohen nga organet e pushtetit vendor, ndersa per lidhjet/rruget kombetare lejet mund te merren nga organe te pushtetit qendror.

I vetmi operator qe zoteron infratsrukture pasive ne nivel lokal dhe kombetar eshte Albtelecom. Kjo rezulton pasi Albtelecom eshte operatori incumbent dhe historikisht ka qene monopol i rrjetit fiks kombetar ne Shqiperi.

Ne anen e kerkeses, eshte e qarte se nuk ka zevendesueshmeri midis aksesit ne infrastrukture pasive ne zona lokale dhe lidhjet nder-urbane, pasi ato sherbjne per qellime te ndryshme. Ne zona lokale aksesit ne tubacione perdort kryesisht per rrjetin lokal dhe lidhjen me perdoruesit fundor, ndersa ne zona nder-urbane ai sherben per lidhje me pjese te rrjetit ne zona te tjera gjeografike dhe/ose per zgjidhje ne backhaul.

Si perfundim, aksesit ne infrastrukture pasive lokale dhe kombetare nuk jane pjese e te njejtit treg perkates.

- **Infrastruktura kombetare aktive v infrastruktura kombetare pasive**

Aksesit ne infrastrukturen pasive kombetare perben nje input qe mund te perdoret nga rrjete fikse dhe celulare per te zgjeruar gjurmen e prezences se rrjeteve fikse te operatoreve altrenative si dhe per zgjidhje backhaul per operatorin celulare. Ky akses mund te zevendesohet me akses ne infrastrukture aktive, ne formen e linjave me qira apo kapaciteteve te dedikuara. Megjithate, aksesit ne infrastrukture pasive ofron fleksibilitet me te madh per operatorin, pasi mund te kryejne vete konfigurimet e rrjetit aktiv dhe zgjidhjet backhaul duke i pershtatur me rrjetin e tyre dhe kerkesen ne tregun me pakice. Njekoheisht, diferencat e medha ne tarifat e aksesit ne infratsrukture aktive dhe pasive, cojne ne nivel te ulet zevendesueshmerie per tu konsideruar pjese e te njejtit treg perkates. Pra ne anen e kerkeses, aksesit ne infrastrukture aktive nuk mund te konsiderohet zevendesues i afert per aksesin ne infratsrukture pasive.

Ne anen e ofertes, nje zoterues i infratsruktures pasive mund te ofroje edhe infratsrukture aktive, ne formen e kapaciteteve transmetuese dhe zgjidhje te tjera teknike. Megjithate, nje ofrues i aksesit ne fibra te pa-ndricuara (dark fiber) duhet te kryejte investime te konsiderueshme per te ofruar fibra te ndricuara (lit fiber), pasi pajisjet terminale dhe zgjerimi i kapacitetit te fibres kane kosto te konsiderueshme.

Si perfundim, aksesit ne infrastrukture aktive dhe pasive nuk jane pjese e te njejtit treg perkates.

- **Aksesit ne tubacione dhe fiber optike te pandricuar (dark fiber)**

Aksesit ne fibra te pandricuar nuk konsiderohet si pjese e te njejtit treg perkates me fibren optik te pandricuar (dark fiber). Nderkohe aksesit ne tubacione dhe aksesit ne dark fiber mund te konsiderohen si zevendesues, pasi:

- Kostot me te medha te infrastruktures pasive jane punet civile, dhe ne tubacionet e instaluar mund te vendosen lehtesisht dhe pa kosto te larta shtese fibra optike te pandricuara apo edhe lloje te tjera kabllorsh. Pra nje zoterues i tubacioneve lehtesisht mund te ofroje edhe fibra optike te pandricuara.
- Ne anen e kerkeses, aksesit ne tubacione eshte i nevojshem per te shtrire kabllot optike qe mundesojne zgjidhjet teknike per rrjetin e operatorit qe perfiton kete akses. Megenese fibra optike e pandricuar i mundeson operatorit tjeter konfigurimet dhe zgjidhjet teknike te nevojshme per rrjetin e tij, operatori kerkues i konsideron zevendesues te afert aksesin ne tubacione dhe aksesin ne fibra optike te pandricuara, ne kushtet kur tarifat e dy sherbimeve nuk kane diferenca te medha.

- **Tubacione v Shtylla**

Tubacionet dhe shtyllat jane dy menyra per shtrirjen e kablllove te telekomunikacioneve, perfshire fibren optike. Tubacionet perdoren per shtrimin nen-toke te infratsrukture, qe eshte menyra me siguri teknike, cilesi dhe kosto me te larte, ndersa shtyllat perdoren per lidhje ajrore te kablllove. Lidhjet ajrore mund te kene kosto me te ulet, por kane edhe probleme te sigurise teknike dhe njekohesisht kabllot ajrore kane amortizim me te shpejte, pasi per shkak te demtimeve duhet te zevendesohen me shpejt se kabllote nen-tokesore. Pra ne perspektive afat-gjate, kabllote e shtrira ne tubacione jane me ekonomike dhe eficente.

Ne terma te zevendesueshmerise, te dy menyrat jane zevendesuese te njera tjetres dhe ne disa akse te rrugeve kombetare, ka edhe fibra optike ajrore duke perdorur shtyllat. Meqenese si shtyllat dhe tubacionet perdoren per te njejtin qellim final dhe si alternativa zevendesuese te njera tjetres, ato mund te konsiderohen si pjese e nje tregu perkates.

Ne anen e ofertes, nje operator me rrjet nen-tokesor mund te ofroje edhe rrjet me lidhje ajrore nepermejt shtyllave, por eshte e veshtire qe nje operator qe ka rrjet ajror te kaloje lehtesisht ne ofrim te rrjetit ne rruge nentokesore. Pra ne anen e ofertes, nuk ka zevendesueshmeri midis dy llojeve te infrastrukture pasive: tubacione dhe shtylla.

Dimensioni gjeografik

AKEP ne perkufizimin e dimensionit te produkteve/sherbimeve te tregut perkates te akseist ne infrastrukture pasive kombetare, arriti ne konkluzionin se ky treg perfshin aksesin ne tubacione dhe fiber te pandricuar. Per sa i perket dimensionit gjeografik, AKEP gjykon se ai eshte kombetar duke perfshire vetem lidhjet nder-urbane, dhe jo rrjetin lokal me tubacione ne zona urbane. Dimensionin gjeografik i ketij tregu eshte i kufizuar vetm ne gjurmen e rrjetit te operatorit perkates qe zoteron infrastrukture me tubacione dhe/ose fiber optike ne akset e rrugeve kombetare apo qe lidhin zonat urbane.

V.2 Testi i 3 kritereve

Bazuar ne perfundimin e seksionit te mesiperm, per shkak se tregu perkates me shumice i aksesit ne infrastrukture pasive ne nivel kombetar nuk eshte as pjese e listes se tregjeve perkates te Rregullores se Analizes se Tregut dhe as pjese e Rekomandimit te vitit 2014 te KE per tregjet perkates, per kete treg duhet te kryhet testi i 3 kritereve nese eshte i justifikuar per nderhyrje ex-ante. Testi i tre kritereve eshte pershkruar ne Rregullore (pika 4 e nenit 3) dhe eshte i njejte me testin e rekomanduar nga KE dhe sipas ketij testi qe nje treg te percaktohet nese eshte treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante, per kete treg duhet te plotesohen te tre kriteret e meposhteme:

1. *Prezenca e barrierave te larta dhe jo-kalimtare te hyrjes ;*
2. *Nje strukture tregu e cila nuk ka tendence per te shkuar ne drejtimin te nje konkurrence efektive brenda afatit kohor perkates; dhe*
3. *Pamjaftueshmeria e ligjit te konkurrences per te adresuar ne menyre te pershtatshme deshtimin e tregut te marre ne shqyrtim*

Direktivat dhe rekomandimet e KE per tregjet perkates, e bejne te qarte se qe nje treg te jete i justifikueshem per nderhyrje ex-ante, duhet te realizohen te tre kushtet. Nese edhe njeri prej

tyre nuk realizohet atehere tregu nuk mund te konsiderohet si treg i justifikueshem per nderhyrje ex-ante.

1. Prezenca e barrierave te larta dhe jo-kalimtare te hyrjes ne treg

Sipas perkufizimit te tregut te dhene me siper, tregu perkates perfshin aksesin ne tubacione dhe fiber optike te pandricuar, ne akset e rrugeve kombetare, pra jo ne nivel lokal. Ndertimi i kesaj infrastrukture pasive rezulton te kete pengesa te larta me natyre ligjore dhe ekonomike. Per ndertimin e ktyre rrjeteve nevojiten leje te vecanta ne nivel kombetar dhe praktika ka treguar se aktualisht vetm Albtelecom dhe ATU kane marre/pasur leje te tilla. Megjithese Qeveria e Shqiperise ka hequr konceptin e eskuzivitetit ne lejen e dhene per ATU per ndertim infrastrukture te telekomunikacioneve ne akset kryesore te rrugeve kombetare, marja e lejeve edhe per akse te tjera perben nje pengese ligjore jo-kalimtare per ndertim te infrastruktures me tubacione dhe fiber optike ne akset e rrugeve kryesore kombetare te Shqiperise. Njekohesisht, keto pengesa kane natyre ekonomike pasi ndertimi i ketyre infrastrukturave ka kosto te larta ekonomike dhe duplikimi/shumefishimi (ndertimi i disa rrjeteve paralele te tubacioneve/fibrave nga operatore et ndryshem ne te njejtat akse kombetare) nuk ka leverdi ekonomike dhe/ose perben investime jo-eficente.

Per sa me siper, duke marre ne konsiderate qe faktoret e mesiperm pengues nuk vleresohet te jene kalimtare ne te ardhmen e afatmesme, **Kriteri 1 plotesohet.**

2. Struktura tregut nuk ka tendence per te shkuar ne drejtimin te nje konkurrence efektive brenda afatit kohor perkates

Sic eshte theksuar ne kete dokument ofruesit e vetem aktuale te aksesit ne infrastrukture pasive ne nivel kombetar jane vetem ATU dhe Albtelecom. Legjislacioni aktual nuk perjjashton mundesine qe ne te ardhem te kete ofrues te tjere te ketyre infarstruktuarve mbeshtetese, madje Qeveria e Shqiperise (Ministri per inovacionin dhe Administarten Publike) ka pergatitur dhe kryer konsultim publik per projekt- ligjin **“Për zhvillimin e rrjeteve të komunikimeve elektronike të shpejtësisë së lartë dhe sigurimin e të drejtës së kalimit”**, i cili synon transpozimin e Direktives 2014/61/EU (CELEX 32014L0061) te KE, duke krijuar edhe rregullat per perdorimin e infrastruktures se rrjeteve jo-komunikime elektronike si energji elektrike, uje etj, per zhvillimin e rrjeteve broadband ne Shqiperi.

Megjithese rregullat e reja ligjore dhe kuadri perkates nen-ligjor do te rrisin mundesine e perdorimit te infrastruktures kombetare (dhe lokale) te rrjeteve te sherbimeve te tjera si energji elektrike etj., AKEP vlereson se per nje periudhe afatmesme 2-3 vjecare nuk pritet qe te kete ndryshime te struktures se tregut perkates te aksesit ne infrastrukture pasive per ta cuar kete treg drejt nje konkurrence efektive brenda ketij afati kohor. Nder arsyet kryesore mund te permendim:

- Projekt-ligji eshte ende per t'u miratuar dhe marre fuqi ligjore;
- Edhe me hyrjen ne fuqi te ligjit do te duhet te krijohen mekanizma eficient per zgjidhje mos-marrveshje dhe imponim te tyre ne sipermarres qe nuk ofrojne rrjete te komunikimeve elektronike dhe qe nuk jane te autorizuar nga AKEP;
- Zgjidhjet ex-post nepermjet mekanizmave te mos-marreveshjeve midis operatoreve te komunikimeve elektronike dhe sipermarresve te infrastruktures te sektoreve te tjere do jene shume me te veshtira dhe komplekse ne mungese te rregullimit ex-ante te aksesit ne infrastrukturen pasive te sipermarrevse te komunikimeve elektronike.

Ne vijim te arsytimit me siper AKEP vlereson se **Kriteri 2 i testit plotesohet.**

3. Ligji i mbrojtjes se konkurrences eshte i pamjaftueshem per te adresuar ne menyre te pershtatshme deshtimin e tregut perkates te marre ne shqyrtim

Nga karakteristikat e tregut të shpjeguara më sipër, rezultojnë se është shumë e vështirë që Autoriteti i Konkurrencës (AK) të jetë në gjendje të adresojë problematikat e aksesit në infrastrukturën pasive të rrjeteve të komunikimeve elektronike, nëpërmjet mekanizmave të zgjidhjeve ex-post dhe në mënyrë të rregullimit ex-ante. Megjithatë, zgjidhjet ex-post nga AKEP për mos-marrveshje për përdorim të përbashkët të infrastrukturës janë parashikuar edhe në ligjin 9918, në AKEP nuk ka pasur ankësuar për mos-marrveshje të tilla. Zgjidhjet ex-post nga AK, apo parashikime të tjera të ligjit të mbrojtjes së konkurrencës, nuk vlerësohet se janë efektive në mënyrë të rregullimit ex-ante të këtij tregu.

Për sa më sipër, AKEP gjykon se **Kriteri 3 i testit plotësohet**

Megjithatë të tre kriteret plotësohen, tregu i aksesit në infrastrukturën pasive në nivel kombëtar është treg i justifikueshëm për ndërhyrje ex-ante.

V.3. Analiza për FNT e tregut me shumicë të aksesit në infrastrukturën pasive në nivel kombëtar

Oferta dhe kapaciteti i lirë në tubacione/fibra optike

Gjatë vitit 2015 ka pasur rritje të përdorimit të tubacioneve. Altelecom ka lidhur marrveshje me 4 operatore dhe deri në fund të 2015 Altelecom ka dhënë akses në 36 km tubacion, ndërsa nga të gjithë operatorët raportohet se është dhënë akses në 61 km tubacione. Një faktor që ka ndikuar në rritjen e përdorimit të përbashkët të tubacioneve është edhe veprimtaria e AKEP për rritjen e sigurisë teknike të rrjeteve të telekomunikacioneve/komunikimeve elektronike që ka çuar në heqjen e shumë kabllorëve ajrorë jashtë kushteve të sigurisë teknike.

Shumica e operatorëve të rrjeteve fikse zotërojnë infrastrukturën e tyre në nivel lokal, ndërsa në nivel kombëtar, ofruesit e vetëm të infrastrukturës pasive janë Altelecom dhe ATU.

Altelecom

Gjatesia totale (lokale dhe kombëtare) e rrjetit të tubacioneve të Altelecom është rreth 1600 km, dhe me migrimin e plote të rrjetit në NGN/NGA, Altelecom ka hapësira të lirë në tubacione, urbane dhe ndërrurbane, që kryesisht janë me diametër 100 mm, duke mundësuar vendosjen e disa kabllorëve në keta tuba të lirë.

ATU

Ministria e Punëve Publike dhe Transportit me Urdhër nr.120, datë 23.08.2010 ka miratuar dënimin e lejes për ATU për ndërtimin e rrjetit me fibra optike në akset kombëtare të Republikës Shqiptare (8 akse). Sipas kësaj leje:

- ATU do të ndërtojë rrjet me fibra optike në akset kryesore rrugore kombëtare;
- ATU do të instalojë 6 kabllorë/fibra optike, prej të cilave 2 janë për përdorim nga vet ATU dhe 4 të lirë për përdorim nga operatorë të tjerë, jo të lidhur me ATU;

- ATU i paguan shtetit Shqiptar pagese vjetore perj 4% te te ardhurave te realizuara nga perdorimi i infrastruktures se instaluar;
- Operatoren e tjere qe perdorin kabllote e lira optike paguajne 6% te te ardhuarve te tyre, por jo me pak se 330 mije euro ne vit;
- Ne rast deshtimi te negociatave (3 muaj afat) per cmimin midis ATU dhe operatorit tjetër, mosmarrveshja zgjidhet vetem nga Gjykata e Tiranës.
- Afati i lejes per ATU eshte 20 vjet me te drejte rinovimi edhe 20 vjet te tjera.

ATU ka ndertuar rrjetin me fibra optike, dhe tubacione ne akset kryesore te rrugeve kombetre me gjatesi 750 km dhe rreth 20 pika prezence ne qytetet kryesore. Sic eshte cituar me siper, ne kete gjatesi ATU zoteron 6 tuba/kablllo optike, prej te cilave 2 jane per perdorimin nga vet ATU dhe 4 duhet te jepen per perdorim operatoreve te tjere.

Perdorimi i tubacioneve fibrave optike

Tabela e meposhteme paraqet dhenien e aksesit ne infrastrukturen pasive te tubave dhe fibres optike te pandricuar (ne zona urbane dhe nderurbane) per te gjithë tregun n eteresi dhe tre operatoren kryesore. Nga te dhenat vihte re se perdorimi i dark fiber eshte ne nivel te larte (rreth 920 km) dhe ofruesi kryesor eshte Albtelecom me rreth 67% pjese tregu.

TABELA V.1: AKSESI NE INFRASTRUKTURE PASIVE (2014-2015)

	2014				2015			
	Total tregu	Albtelecom	Abcom	ATU	Total tregu	Albtelecom	Abcom	ATU
Dark fiber	927.00	621.00	124.00	152.00	924.00	622.00	132.00	137
Akses ne tubacione	19.00	19.00	-	-	61.00	36.00	-	-
Total Fiber Optike		1500		752		1500		752
Total Tubacione		1600		752x6 (2+4)		1600		

Burimi: Te dhenat e operatoreve per Atlasin e AKEP

Nderkohe dhenia e aksesit ne tubacione eshte ne nivel shume te ulet. Megjithë rritjen ne 2015, perdorimi i perbashket tubacioneve arriti ne 61 km per te gjithë tregun, ku Albtelecom ka pesehn kryesore me 60%. Bie ne sy ATU e cila megjithese ka ne dispozicion per operatoren e tjere 4 tuba 40mm x 750 km, nuk ka dhene akses ne tubacione.

Megjithese ne 2015 ka pasur rritje te perdorimit te perbashket te tubacioneve, proporcioni i tyre ne raport me totalin e tubacioneve te instaluara eshte shume i ulet si dhe vleresohet qe Albtelecom dhe ATU si dy ofruesit dominante te aksesit ne tubacione ne zona urbane dhe nderurbane (ATU vetem ne zona nderurbane) kane kapacitete te lira te paperdoruar ne tubacione. **Kapacitetet e lira eshte nje nga kriteret e rendesishme ne vleresimin e dominances se bashkuar.**

Tarifat e aksesit ne tubacione

Tabela e meposhteme paraqet tarifat e aplikuara nga Albtelecom per akses ne tubacione apo perdorim te perbashket te tubacioneve te rrjetit te Albtelecom. Tarifat jane per vendosjen e nje kablli me diameter 20 mm ne tub me diameter 100 mm.

TABELA V.2: TARIFAT E AKSESIT NE TUBACIONE NE RRJETIN ALBTELECOM

		Tarife Fillestare	Tarifa Mujore
	Distanca (Km)	Euro/Km	Euro/km Muaj
D1	0.2-1	100	200
D2	1-5	80	160
D3	5-20	80	150
D4	20-40	80	140
D5	40-80	80	130
D6	80-160	80	120
D7	160-300	80	110
D8	>300	80	100

Sic eshte theksuar Albtelecom ka lidhur marrveshje per aksesin ne tubacione me 4 operatore dhe gjatesia totale e dhene me qira deri ne fund te vitit 2015 eshte 36 km

Me qellim krahasimin e tarifave te aplikuara ne Shqiperi per tubacionet me vendet e tjera, AKEP ka marre informacion nga Cullen International. Nga informacionet e marra rezulton se:

1. Detyrimi për të dhënë akses në tuba është vendosur kryesisht si pjesë e detyrimeve në tregun nr.4 (rekmandimi i 2007 të KE), d.m.th në aksesin fizik në infrastrukturë të rrjeteve fikse, përfshirë LLU, në rrjetin lokal të operatorit incumbent deri në pikën e hyrjes në ndërtesë (up to the building entry point)
2. Informacioni për tarifën e aksesit në tubacione në pjesën e rrjetit lokal pra nuk përfshihen tarifën për tuba në rrjet kryesor dhe në shumicën e rasteve janë tarifën të publikuara në ofertën referencë të operatorit incumbent;
3. Tarifën shprehen në varësi të diametrit të tubit dhe/ose në varësi të sipërfaqes së prerjes tërthore të kabllit/tubit, si dhe në disa raste tarifën janë në varësi të vendndodhjes gjeografike të tubit.
4. Në shumë raste aplikohen tarifa one-off për procesimin e kërkesës dhe planin teknik
5. Një faktor i rëndësishëm për stimulimin e përdorimit të përbashkët të tubave është regjistri i infrastrukturës (ATLASI).

Informacioni i përmbledhur për tarifën mujore të aksesit në tubacione në vendet evropiane paraqitet në tabelën dhe figurat e mëposhtme. Tarifën janë në euro/km në muaj. Tarifa minimale i referohet kryesisht tubave me diametër të vogël sipas sqarimeve në dy kolonat e fundit.

TABELA V.3: TARIFAT MUJORE TE AKSESIT NE TUBACIONE NE VENDET BE DHE RAJONIT

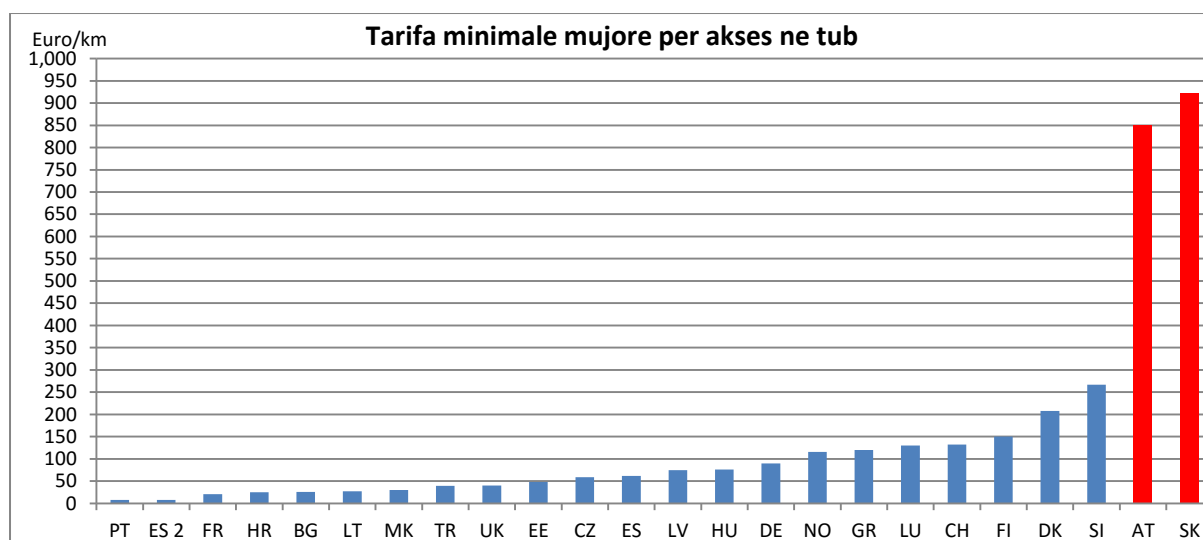
Shteti	Minimum monthly fee	Maximum Monthly fee	Min Diameter (mm)	Max Diameter (mm)
AT	850.00	850.00		
BG	25.56	107.37	20	40
CH	132.30	132.30		
CZ	59.17	554.73	40/33 mm	100-120 mm
DE	90.00	90.00	25	
DK	207.76	245.29		
EE	48.00	48.00	30 (tub 100mm i ndare ne 6 seksione me 30mm)	30 (tub 100mm i ndare nw 6 seksione me 30mm)
ES	62.00	62.00	40	40

ES 2	8.00	18.00	per cm2 ne tub 110 mm	per cm2 ne tub 63 mm
FI	150.00	300.00	zona 3	zona1
FR	21.00	21.00	per CM2 ne segmentin feeder	per cm2 ne segmentin terminues
GR	120.00	120.00		
HR	24.81	152.03	3-16mm	63-110 mm
HU	76.30	76.30		
LT	27.00	27.00		
LU	130.00	130.00		
LV	74.96	74.96		
MK	29.86	77.00	10	40
NO	115.47	829.26	Rurale	City centre
PT	7.50	10.60	ne cm2 zona te tjera	ne cm2 ne Lisbon dhe Porto
SI	266.54	266.54		
SK	922.00	1,900.00		
TR	39.42	60.36	per cm2 ne tub >29mm zone jo metropol apo city centre	per cm2 per dimater >29mm ne zone metropol
UK	40.02	90.87		
AVG ALL	153.03	270.68	Mesatarja e te gjitha vendeve ne table (pa ES 2)	
AVG no Outliers	90.48	121.18	Mesatarja e te gjitha vendeve pa qelizat me hije gri dhe font te kuq	
AVG Region	39.19	94.61	Mesatarja e vendeve me hije te verdhe	
AVG cm2	12.17	16.53	Mesatarja e vendeve me tarifa per cm2, me font te kuq	
AVG Cm2 20 mm	48.67	66.13	Mesatarja e vendeve me tarifa per cm2 shumezuar me 4	
AVG Region 20-40	67.04	67.04	Mesatarja e tarifave te Maqedonise, Kroacise dheTurqise per tuba 20-40 mm	
Albtelecom 20 mm	100.00	200.00		

Burimi: Cullen International Prill 2016 dhe AKEP

Sic mund te vihet re nga tabela dhe nga grafiket e meposhtem, niveli i tarifave ka diapazon shumë të madh dhe mënyra e tarifimit ka variacione të mëdha dhe eshte komplekse. Meqenese kostot e ndertimit te infrastruktures se tubacioneve (dhe rrjedhimisht tarifes se aksesit per perdorim te perbashket) varen ne mase te madhe nga kostot e puneve civile, eshte e arsyeshme qe ne krahasimin e tarifave te merret ne konsiderate edhe mesatarja e vendeve te rajonit. Njekohesisht ne tablete tarifat e paraqitura per disa vende jane te shprehura ne euro per km dhe cm², praktike tarifimi e cila perdoret kryesisht per rastet kur ne nje tub bashkevendosen disa kablllo (te nje apo disa operatoreve) me diameter me te vogel se i tubit.

FIGURA V.1: TARIFAT MINIMALE MUJORE PER AKES NE TUB

Burimi: Cullen International

FIGURA V.2: TARIFAT MAKSIMALE MUJORE PER AKES NE TUB

Burimi: Cullen International

Bazuar ne te dhenat e mesiperme AKEP ne tabele ka perfshire tarifate mesatare si me poshte:

1. AVG ALL: Tarifa mesatare te te gjithave vendeve te paraqitura ne tabele
2. AVG no Outliers: Tarifa mesatare e te gjithave vendeve te paraqitura ne tabele pa vendet qe kane tarifa qe jane dukshem shume te larta si Austria, Cekia, Norvegjia dhe Sllovakia (te evidentuara me kolona te kuqe ne grafiket e mesiperme) dhe vendet qe kane tarifate te shprehuara ne km dhe cm² (Franca, Portugalia dhe Spanja (ES2)).
3. AVG Region: Tarifa mesatare e Maqedonise, Kroacise, Bullgarise, Turqise dhe Hungarise.
4. AVG cm²: Tarifa mesatare (euro per cm² dhe km) e aksesit ne tubacione e Frances, Portugalise dhe Spanjes (ES2)
5. AVG cm² 20 mm: Tarifa mesatare ne euro per cm² dhe km (pika 4 me siper) shumezuar me 4, per te llogaritur tarifen per nje kabell 20 mm. Eshte perdorur koeficienti 4 si diametri ne cm ne katror dhe jo siperfaqja e prerjes terthore te kabllit (πr^2) per te lehuar per siperfaqe te lire ne tub.
6. AVG Region 20-40 mm: Tarifa mestare e akseist ne tuba 20-40 mm e aplikuar ne Maqedoni, Kroaci dhe Turqi.

Nga te dhenat e tabelave dhe tarifate e aplikuar nga Albtelcom vihet re se:

- Tarifate e Albtelcom fillojne me nivelin 200 euro/km ne muaj per nje kabell me diameter 20 mm per 1000 metrat e para dhe me pas pershkallezohen duke u reduktuar deri ne 100 euro/km per distancat mbi 300 km.
- Tarifate ne disa vende jane shume me te larta se mesatarja dhe ne disa vende jane te shprehura edhe per cm², dhe ne kete menyre me e pershtashme eshte krahasimi me AVG No Outliers se sa me AVG ALL.
- Tarifate e Albtelcom per kablllo 20 mm jane me te larta se mesatarja e te gjitha vendeve AVG no Ouliers (ku perfshihen edhe vende me kosto te puneve civile disa here me te larta se ne Shqiperi) dhe disa here me te larta se sa tarifate ne vendet e rajonit per akses ne tuba 20-40 mm (67 Euro/km).

Krahasimi i mesiperm tregon se tarifat e Albtelecom per aksesin ne tubacione jane shume me te larta se vendet e rajonit, e cila con ne perdorim te kufizuar te perbashket te tubave dhe pjeseve produkteve/sherbimeve te tjera baze te infrastruktures aktive te Albtelecom.

Perfundim per FNT:

AKEP vlereson se ATU dhe Albtelecom plotesojne kriteret per FNT (dominance te bashkuar), bazuar nder te tjera ne faktoret e meposhtem:

- Albtelecom dhe ATU jane ofruesit e vetem te infrastruktures pasive ne nivel kombetar;
- Megjithe kapacitetet e medha ne tubacione (sidomos ATU), perdorimi i tyre eshte shume i ulet
- Tarifat e aksesit ne tubacione nga Albtelecom jane shume te larta ne krahasim me vendet e rajonit
- Tarifat e ATU nuk jane publike/transparent.

VI. MASAT RREGULLUESE PER FNT

Ky seksion permban masat rregulluese te propozuara nga AKEP per sipermarresit me FNT ne tregjet perkates te analzuar ne kete document. Ne baze te analizes se kryer ne kapitujte e meparshem, AKEP arriti ne perfundimin se ALbtelecom dhe ATU plotesojne kriterete per FNT ne tregjet perkates te meposhtem:

Albtelecom sipermarres me FNT (dominance individuale) ne:

1. Tregun me shumice te aksesit ne nivel lokal ne vendndodhje fikse (WLA)
2. Tregun me shumice te aksesit ne nivel qendror per produkte te tregut te pergjithshem (WCA)
3. Tregun me shumice te aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse (WHQA);

Albtelecom dhe ATU sipermarres me FNT (dominance e bashkuar) ne:

4. Tregun me shumice te aksesit ne elementet passive te infratsrukturese se rrjeteve ne nivel kombetar

Ne vijim te perfundimeve te analizes se kryer, AKEP propozon qe Albtelecom dhe ATU te kene detyrimet e meposhtme per statusin e FNT ne tregjet perkates te analizuar ne kete document.

1. Detyrimet e propozuara per FNT te Albtelecom ne tregun e aksesit lokal (WLA):

- Mos-diskriminim
- Transparence
- Akses per LLU ne nivel MSAN (detyrimet e Analizes 2014),
- Akses ne infrastrukturen fizike (tubacione/shtylla per lidhje te POI me MSAN per te lidhur klientet broadband)
- Kontroll/rregullim i tarifave te LLU/aksesi ne tubacione
- Vektorizimi per VDSL (nese eshte e aplikueshme)

Detyrimet e propozuara nga AKEP per Albtelecom ne kete treg (WLA) perbejne lehtesim nga detyrimet aktuale/te meparshme pasi nuk perfshijne detyrime per ndarjen e llogarive (AS/CA), si dhe perditeseimi i RUO do te kryhet ne rast te shfaqjes se interesit real nga operatore te tjere per akses virtual ne nivel lokal. Nderkohe ndaj Albtelecom shtohet detyrimi per kontroll tarifave ne aksesin ne tubacione ne nivel lokal. Albtelecom ka pasur detyrime per te dhene akses ne keto tubacione ne kuader te LLU dhe migrimit ne NGA, por me tarifa te vendosura ne negociata me operatoret perfitues. Ky detyrim shtese eshte i justifikuar nga problematika e tarifave te larta te aksesit ne tubacioneve te analizuar ne seksionin V.3 te ketij dokumenti.

Aksesi virtual ne qarkun lokal (VULA-Virtual Unbundling of Local Access) perdoret si mase rregulluese ne rastet kur aksesit fizik ne LLU nuk eshte i mundur. Ky lloj aksesit virtual perdoret kur qarku lokal i operatorit me FNT eshte me fibra optike (FFTH) dhe topologji PON (rrjet me fibra optike pasive ku nje fiber optike e vetme perdoret nga disa perdorues fundore me splitter) si dhe ne rastet kur VDSL e operatorit incumbent me FNT ofrohet me

vektorizim, e cila kerkon qe sinjalet e te gjitha kablllove te bakrit qe dalin nga nje kabine (MSAN) te jene te koordinuara. Per rastin e Albtelecom qe ka topologji rrjeti lokal FTTC mund te diskutohet mundesia e vendosjes se detyrimit te aksesit virtual VULA per VDSL. Megjithate VDSL akoma eshte ne fillimin e aplikimit dhe vetem nje pjese e vogel e pajtimtareve te Albtelecom kane akses broadband me teknologjine VDSL. Njekohesisht ky detyrimi eshte i mundur vetem nese Albtelecom perdor vektorizimin ne VDSL.

2. Detyrimet e propozuara per Albtelecom ne tregun e aksesit ne nivel qendror (WCA):

- Mos-diskriminim
- Transparence te tarifave dhe sherbimeve (publikim i tyre)
- Detyrime per akses bitstream (vazhdim i detyrimeve te analizes 2014)
- Detyrime per akses ne tubacione/fiber optike ne nivel urban
- Kontroll/rregullim i tarifave te aksesit bitstream dhe ne tubacione

Ne lidhje me detyrimin per akses bitstream, pervec detyrimeve te vitit 2014, AKEP vlereson te specifikoje si detyrim per Albtelecom qe te jape akses bitstream ne minimumi 12 pika ne rajonet kryesore te Shqiperise, sipas adresave aktuale te Pikave te Interkoneksionit (POI) te perfshira ne RIO/RUO. Nepermjet seciles nga keto pika aksesi, operatori perfitues duhet te kete mundesine e ofrimit te sherbimeve broadband pajtimtareve te tregut masiv ne te gjithë territorin ku ka mbulim me rrjet lokal te Albtelecom.

3. Detyrimet e propozuara per Albtelecom ne tregun e aksesit me cilesi te larte (WHQA):

- Mos-diskriminim
- Transparence te tarifave dhe sherbimeve (publikim i tyre)
- Detyrime per akses per linjat me qira (vazhdim i detyrimeve te analizes 2014)
- Detyrime per akses ne linja me qira ne nivel kombetar/lidhje nderurbane dhe lokale (segmentet terminuese)
- Kontroll/rregullim i tarifave te aksesit ne linja me qira

Ne lidhje me detyrimin e ndarjes së llogarive per Albtelecom, AKEP gjykon ta heqe kete detyrim per shkak te kostove te larta te implementimit te tij, ndersa perdorimi i sherbimeve te LLU/akses bitstream dhe linja me shumice me qira jane ne nivel shume te ulet per te justifikuar kete detyrim per Albtelecom.

4. Detyrimet e propozuara per ATU dhe Albtelecom per aksesin ne tubacione/fiber optike ne nivel kombetar:

- Mos-diskriminim
- Transparence te tarifave dhe sherbimeve (publikim i tyre)
- Dhenie aksesi ne Tubacione dhe Fiber optike ne nivel kombetar/lidhje nder-urbane.
- Kontroll/rregullim i tarifave te aksesit ne tubacione/fiber optike

Masat rregulluese per te dy operatoret jane simetrike, dhe perfshijne detyrimin e transparences per publikimin e informacionit per tarifatat dhe dhenie informacioni ne AKEP

per hapesirat e lira ne tubacione/fibra optike ne nivel kombetar (lidhjet nder-urbane). Nder detyrimet e vendosur perfshihet edhe rregullimi i tarifave te aksesit ne kete infrastrukture pasive, per shkak te tarifave te larta te aplikuarra e cila mund te jete edhe shkak kryesor i perdorimit shume te ulet te tubacioneve. Te dy operatorret duhet te japin akses ne infrastrukturen pasive te tyre dhe cdo mos-marreveshje midis operatorit perfitues dhe dhenes per aksesin (perfshire tarifat) eshte objekt i zgjidhjes se tyre nga AKEP sipas percaktimeve te Ligjit 9918 dhe Rregullores se Perdorimit te Perbashket te Infrastruktures Pasive (Rregullore Nr.35, Datë 10.07.2015). Keto detyrime aplikohen edhe per ATU, pavaresisht percaktimeve te lejes se dhene nga Ministria e Transportit dhe Puneve Publike ne vitin 2010.

Sic eshte theksuar ne hyrje te dokumentit te analizes, ky dokument nxirret ne keshillim publik ne lidhje me perfundimet e AKEP per perkufizimin e tregjeve, FNT dhe masat rregulluese te propozuara per FNT. Ne lidhje me metoden e kontrollit te tarifave te sipermarresve te propozuar per status me FNT, AKEP do te zhvilloje nje proces te vecante keshillimi publik, ne perputhje me percaktimet e nenit 57 e ne vijim te Ligjit 9918. Ky proces do te kryhet se shpejti dhe paralelisht me keshimin publik te ketij dokumenti ne javet ne vijim.

AKEP ne kete dokument analize, pervec te tjerave, propozon rregullimin ex-ante te aksesit ne tubacione dhe dark fibre te Albtelecom dhe ATU, duke perfshire detyrime per transparence, mos-diskriminim dhe rregullim tarifash.

AKEP vlereson se keto masa rregulluese ex-ante do krijojne nje ambient me te favorshem per investime ne rrjetet fikse dhe celulare, duke rritur stimujt per investime edhe ne zona te largeta per aksesin broadband nga rrjete fikse dhe celulare.

ANEKS 1: PYETJE PER KESHILLIM PUBLIK

Me poshte eshte nje permbledhje e pyetjeve per te cilat AKEP eshte i interesuar te marre komente nga palet e intersuara. Ne pergjigjet e dhena per pyetjet, palet jane te lutura te perfshijne edhe argumentim per pergjigjet/komentet. Palet mund te japin komente edhe per pjese te tjera te dokumentit te analizes dhe perfundimeve te AKEP, apo dhe sugjerime shtese per nje rregullim sa me te mire te tregut per sherbimet e aksesit broadband dhe te te dhenave.

1. A jane pasqyruar drejt zhvillimet e tregut me pakice te aksesit broadband nga rrjetet fikse ne **Seksionin III.1**?
2. Si vleroni se eshte niveli i tarifave me pakice te aksesit broadband ne Shqiperi ne krahasim me vendet e tjera te rajonit dhe BE, dhe a jane te perballueshme per konsumatorete Shqiptare?
3. Cili eshte opinioni i paleve te interesuara per perkufizimin e tregjeve perkates me shumice te aksesit broadband:
  - i. A eshte i arsyeshem/nevojshem ri-formulimi i tregjeve perkates sipas rekomandimit te vitit 2014 te KE?
  - ii. Mendoni se tregu per akses ne LLU (akses lokal) duhet te jete ende nen-rregullim nderkohe qe interesi per kete sherbim ka qene shume i ulet, pasi shumica e operatoreve alternative fiks kane rrjetet e tyre te aksesit lokal?
4. Cili eshte opinioni juaj ne lidhje me tarifat e aksesit ne tubacione dhe analizen e AKEP per keto tarifa ne Seksionin V.3?
5. A jeni dakort me perfundimin e AKEP per testin e 3 kritereve se tregu me shumice i aksesit ne infrastrukture pasive (tuba, dark fiber etj) ne nivel kombetar eshte nje treg i justifikueshen per nderhyrje ex-ante?
6. A jeni dakort me perfundimin e AKEP se Albtelecom permbush kriteret per FNT ne:
  - 1) Tregun me shumice te aksesit ne nivel lokal ne vendndodhje fikse (WLA)
  - 2) Tregun me shumice te aksesit ne nivel qendror per produkte te tregut te pergjithshem (WCA)
  - 3) Tregun me shumice te aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse (WHQA).

7. Cfare mendoni per masat rregullatore te propozuara nga AKEP per Albtelecom ne tre tregjet e cituar me siper ne pyetjen 6?
8. A jeni dakort me perfundimin e AKEP se Albtelecom dhe ATU permbushin kriteret per FNT ne *Tregun me shumice te aksesit ne elementet pasive te infrastruktures e rrjeteve fikse ne nivel kombetar?*
9. Cfare mendoni per masat rregullatore te propozuara nga AKEP per Albtelecom dhe ATU per aksesin ne tubacione/dark fiber? A jane te mjaftueshme per te adresuar problemin e perdorimit te ulet ne nivel kombetar te tubave?
10. Cfare masash/veprime shtese gjykoni se mund te ndermarre AKEP per te rritur konkurrencen dhe njekohesisht stimujt per investime ne rrjetet fikse per akses broadband?